

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Katedra českého jazyka a literatury

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Jana Behancová

MOTIV RODINY V DÍLE TEREZY BOUČKOVÉ

OLOMOUC 2012

vedoucí práce: Mgr. Jana Sladová, Ph.D.

Čestně prohlašuji, že jsem zde předloženou diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 4. 4. 2012

.....

Děkuji Mgr. Janě Sladové, Ph.D., za odborné vedení, čas a cenné podněty, které mi poskytla při vypracování diplomové práce.

Chtěla bych touto cestou poděkovat rodině a partnerovi, kteří mě podporovali.

Obsah

ÚVOD.....	5
1 Život a dílo Terezy Boučkové v kontextu české literatury.....	7
2 Téma rodiny ve vybraných literárních dílech.....	20
2.1 Žánrové zařazení.....	20
2.2 Funkce rodiny jako téma literárního textu.....	25
2.2.1 Ústavní péče.....	27
2.2.2 Formy náhradní péče.....	28
2.2.3 Členění rodin z psychologického hlediska.....	30
2.2.4 Výchovné styly.....	33
2.2.5 Sociálně – patologické jevy.....	34
3 Téma rodiny ve vybraných prózách Terezy Boučkové.....	37
3.1 Indiánský běh.....	37
3.1.1 Dějová linie.....	37
3.1.2 Analýza textu.....	39
3.2 Křepelice.....	58
3.2.1 Dějová linie.....	58
3.2.2 Analýza textu.....	59
3.3 Když milujete muže.....	66
3.3.1 Dějová linie.....	66
3.3.2 Analýza textu.....	67
3.4 Krákoram.....	73
3.4.1 Dějová linie.....	73
3.4.2 Analýza textu.....	75
3.5 Rok kohouta.....	87
3.5.1 Dějová linie.....	87
3.5.2 Analýza textu.....	88
4 Shrnutí interpretace vybraných próz.....	95
ZÁVĚR.....	101
SEZNAM LITERATURY.....	102

ÚVOD

Diplomová práce představuje osobnost Terezy Boučkové a zaměřuje se na zobrazení rodiny v jejím literárním díle. Hlavním cílem předložené práce je analýza vybraných próz této autorky se zaměřením na motiv rodiny.

K výběru tématu nás přimělo několik důvodů. Člověk je jako jedinečná osobnost utvářen nejen prostředím a dobou, v nichž žije, událostmi, které na něj působí a jichž se stává nedílnou součástí, ale především mezilidskými vztahy, a to zejména těmi nejintimnějšími, čili vztahy rodinnými. Rodina, zejména ta dobře fungující, je základním stavebním kamenem, který dává jedinci ukotvení, ovlivňuje jeho chování, jednání a myšlení. V rodině člověk hledá jistotu, pocit bezpečí a lásky, který se zdá být jistým, ale mnohé překvapí, jak rychle se může ztratit. Rodiče bývají našimi velkými rádci v prvních letech života, mají velký vliv i na další rozvoj naší osobnosti a jsou zásadními průvodci na cestě za poznáním života.

Rodina je tradiční sociální jednotkou a její vliv reflektují mnohá literární díla. Každý z nás promítá do takového obrazu svou vlastní životní zkušenost, a to již od dětského věku.

Autorka diplomové práce se teprve jako speciální pedagog dostala ke knihám Terezy Boučkové. Spisovatelka na sebe upozornila nejen jako dcera známého prozaika a dramatika Pavla Kohouta, nýbrž i jako chartistka, svébytná autorka próz i fejetonů. Do povědomí čtenářů se nesmazatelně zapsala texty zaměřenými na problematiku výchovy osvojeného dítěte.

Život Terezy Boučkové se promítá do každé z jejích próz. Zavádí nás do prostředí rodin, které si osvojily děti jiného etnika; prostředí rodin, které jsou vytrženy z běžného rutinního života a ocitají se v kolotoči rozvodů, hádek, milenců; rodin, kde se matka stává středobodem období nazývajících se mateřství.

V knihách bychom našli i jiná témata, která by si zasloužila naši pozornost. My se však zaměříme na soubor próz *Indiánský běh; Žena z okolí Týru; Končiny štěstí a končiny ticha; Krok, sun, krok; Křepelice; Když milujete muže; Krákoram a Rok kohouta*. Ve všech jmenovaných prózách analyzujeme téma úplných a neúplných rodin, které jsou ústředním tématem práce.

Diplomová práce je členěna do několika kapitol. V první kapitole představíme život Terezy Boučkové, důraz bude kladen na stěžejní události, které výrazně ovlivnily její život od dětství do dospělosti. Tyto souvislosti pokládáme za přínosné pro analýzu jednotlivých textů. Vše se děje s provázaností na politicko - kulturní situaci dané doby. Stěžejní je oblast konce let osmdesátých až do současnosti. Zaměřujeme se na vývoj prózy ve druhé polovině 20. stol.

a vliv politické situace odrážející se na publikační činnosti autorky. Součástí diplomové práce je i výčet všech doposud publikovaných knižních děl, jejich stručná charakteristika, mj. i kinematografický přínos dvou knih (*Indiánský běh*, *Rok Kohouta*) jako předloh pro filmová zpracování (*Zemský ráj to napohled*, *Smradi*).

Ve druhé kapitole vymezujeme žánrové zařazení jednotlivých děl. Na základě psychologických výzkumů uvádíme funkce rodiny. Vzhledem k rozsahu předložené práce se v teoretické části věnujeme pouze stručnému vhledu do problematiky základních témat, která se objevují ve všech analyzovaných dílech. Konkrétní motivy jsou dále konfrontovány přímo v analyzovaných textech.

V kapitole třetí stručně charakterizujeme vybrané prózy, nastíníme obsah a zaměříme se na jejich interpretaci. Jednotlivé části jsou prokládány dobovými recenzemi, literárními kritikami, případně doslovy a ukázkami z analyzovaných knih. Odkazujeme také na dostupné publikované a televizní rozhovory.

Čtvrtá kapitola je věnována celkovému shrnutí a srovnání podob daného motivu diplomové práce v interpretovaných prózách.

Závěr diplomové práce je věnován shrnutí. Za ním uvádíme seznam použité literatury a dalších informačních zdrojů.

1 Život a dílo Terezy Boučkové v kontextu české literatury

Život spisovatelky Terezy Boučkové byl značně komplikovaný, vzhledem k rodině, do níž se narodila. Rozhodli jsme se proto k podrobnějšímu rozboru autorčina života s provázaností na jejího otce. Jedná se o reflexi skutečných událostí z jejího života, projevující se do značné míry ve všech dílech (nejen v knize *Indiánský běh*), která byla publikována.

Tereza Boučková, rozená Kohoutová, se narodila 24. května 1957 v Praze do druhého manželství známého českého prozaika, dramatika, scénáristy a divadelníka Pavla Kohouta (*1928) a pomocné režisérky Československé televize Anny Kohoutové (*1932, rozené Cornové).

První manželství Pavla Kohouta s herečkou Alenou Vránovou, skončilo velmi brzy rozvodem. Příčinou byla manželčina nevěra.

Kosatík říká: „*Pavel, aby dal najevo, že si z toho nic nedělá, se vzápětí, po dvou týdnech oženil znovu (vzal si tanečnici Annu Cornovou, pokládanou za nejkrásnější členku Fučíkova souboru).*“¹ S ní měl postupem času tři děti: Ondřeje (*1953), Kateřinu (*1954) a Terezu (*1957). Kosatík zmiňuje, že Anna byla velmi snaživá žena, která vytvořila Kohoutovi rodinné zázemí. Na jeho naléhání vstoupila dokonce do KSČ², navštěvovala VUML³, a také se nechala zaměstnat jako jeřábniče. „*Problém byl v tom, že její muž nebyl rodinný typ; nikdy si nezvykl trávit s dětmi zbytečně mnoho času; spíš se choval tak, že záhy pochopily, že práci a společenským stykům je v jeho životě vyhrazeno první místo a ony přijdou na řadu až pak; například nejmladší Tereza si otce vůbec nezapamatovala jako člověka, který žil s rodinou v společné domácnosti.*“⁴ Děti bral pouze ve výjimečných případech do společnosti, k přátelům na oslavy... Mnohem častěji měly pocit, že „*otci lezou na nervy, protože mu berou jeho klid k práci.*“⁵ Kohout se stal kopií svého otce, který taktéž pobýval často mimo domov a jeho manželství fungovalo pouze jako formální. Důsledkem častého odloučení od rodiny bylo intimní sblížení Pavla Kohouta s herečkou Annou Dítětovou. Ta však po pár měsících vztah ukončila, neboť bylo ohroženo její již druhé manželství. Kohout jí tuto křivdu nedokázal nikdy odpustit. Neustále ji přemlouval, i přestože byl ženatý, psal jí: „*Miluji Tě*

¹ KOSATÍK, P. *Fenomén Kohout*. Praha: Paseka, 2001, s. 100.

² Komunistická strana Československa.

³ Večerní univerzita marxismu-leninismu. Byla to externí (při zaměstnání) forma vzdělávání v délce 3 let, zakončená zkouškou. Studium bylo určeno především členům KSČ.

⁴ KOSATÍK, P. *Fenomén Kohout*. Praha: Paseka, 2001, s. 149.

⁵ Tamtéž, s. 149.

*jako život, Jano! A vím bezpečně, že jsem tak nikdy nikoho nemiloval. A vím bezpečně, že tak nikdy nikoho milovat nebudu, Jano!*⁶ Vlastní rodina se mu v tomto světle zamilovanosti zdála mdlejší a šedivější. Dokládají to jeho slova z dopisu datovaného v říjnu 1957: „*Jak je to strašné: je tu moje žena, jsou tu moje děti, mé obrázky (...) není tu jen jedno – můj domov.*“⁷ Kohout zaujímal ke své rodině zcela lhostejný postoj, jeho city patřily milence. „*Ty nechceš, abych ji opustil kvůli Tobě. To by mělo znamenat jediné: rozejít se s ní - a pak čekat na Tebe. Čekat možná marně – jen proto se s ní stále nerozcházím, proto prodlužují její trápení.*“⁸ Ač ji miloval, bál se, že pokud by ženu s dětmi opustil a milenka se k němu nevrátila, zůstal by sám. Psal o sobě jako o „*člověku, který od mládí zraňoval a trápil živé lidi jen proto, že se nepodobali jeho snu.*“⁹

Přestože doma často nepobýval, dokázal rodinu materiálně zajistit, zejména v dobách padesátých let, kdy se mu začalo dařit a pořídil pro ni luxusní pětipokojový byt, nakupoval v Tuzexu apod. Spravoval také vilu v Sázavě nad Sázavou, jež se stala oblíbeným místem jeho dětí. Přesto problémy trvajících formálního manželství na sebe nenechaly dlouho čekat. Doba, v níž oba manželé setrvali v nefungujícím svazku, se prodlužovala nejen kvůli malým dětem, ale také Annině tvrdošijnosti, která odmítala přijetí manželovy nevěry.

Rok 1959 byl zlomový, nejen že mu zemřel milovaný otec, ale Kohout si našel novou milenku, začínající mladičkou osmnáctiletou studentku DAMU Marii Drahoukoupilovou, ke které ještě více citově přimkl. „*Přestože to byl on, kdo chtěl z rodiny odejít, přesvědčil Annu, aby žádost o rozvod podala sama.*“¹⁰ Mohlo by se zdát, že tento krok by mu mohl uškodit nejen v literárních kruzích, ale zejména těch politických, paradoxem zůstává, že skoro nikdo z Kohoutova okolí o jeho dětech neměl ponětí, neboť se s nimi ve společnosti neukazoval. Největší obavy měl proto z reakce vlastní matky. Ta s ním kvůli tomuto kroku přestala komunikovat a vyčetla mu, že se zachoval stejně jako kdysi jeho otec k ní. Tyto výčitky mu způsobily psychické potíže, manželství bylo 21. října 1960 rozvedeno - důvodem byl údajný sexuální nesoulad mezi partnery. Pokud se mu nedařilo v soukromém životě, tak jeho pracovní byl naplněn úspěchem. Divadelní hry inspirované jeho životem zaujímaly přední příčky návštěvnosti. Mladá milenka mu byla povzbuzením, ale rozpad druhého manželství jej utvrdil, že již není mlád. K tomuto zjištění se přidává i zklamání z tehdejší

⁶ KOSATÍK, P. *Fenomén Kohout*. Praha: Paseka, 2001, s. 154 – 155.

⁷ Tamtéž, s. 157.

⁸ Tamtéž, s. 157.

⁹ Tamtéž, s. 157.

¹⁰ Tamtéž, s. 174.

mládeže, jež zaujímal značně odlišný postoj k politice a ideologii.¹¹

Rok 1963 - druhý zlomový rok. Pavel Kohout se seznamuje s dvacetiletou stenotypistkou Jelenou Mašínovou (r. 1970 se stala jeho manželkou), která se mu stala v tomto roce oporou. Jeho matka umírá na rakovinu.,, *Pouto mezi matkou a jím bylo mimořádně silné a jeho život na něm do značné míry závisel.*“¹² Od Pavlova druhého rozvodu však spolu nekomunikovali, neboť nesouhlasila s jeho nevěrami. Avšak i ona nesla svůj podíl na nezdarech Pavlových vztahů. Ke svým snachám se nechovala vždy ideálním způsobem.

Jelena byla konečně žena, se kterou mohl začít snít. Znamenala pro něj stabilitu v již tak rozjitřeném životě. Vrchol štěstí pro něj znamenal splynutí muže a ženy, kteří budou pořád spolu, a to se mu splnilo. Na rozdíl od ostatních žen, které se objevily v jeho životě, jej naučila myslet jinak než účelově a politicky, což se následně promítlo v jeho tvorbě. Přispěla také ke zlepšení jeho vztahů k dětem. Setkával se s nimi alespoň čtyřikrát ročně při významných událostech - narozeninách, vysvědčení, matějské pouti, Vánocích. Děti jej ještě v době, kdy s nimi žil, vnímaly „*jako instituci; člověka, jehož čas je vzácný a mezi nímž a jimi je vždy určitá vzdálenost.*“¹³ Jeho dítětem se nyní stala Jelena, pro niž plnil přání mnohem raději. Dokonce se začal starat o dceru Jelenina bratra a stal se opatrovníkem tří dcer zemřelého kamaráda a spisovatele Procházky. „*Ani tehdy však nebylo možné říci, že by péče o děti patřila v jeho životě na první místo; to bylo vyhraněno vždy jeho literárním a společenským zájmům.*“¹⁴

V té době r. 1976, po mnoha peripetiích, kdy Tereza krátce studovala na dvouleté ekonomické škole (1972), končí maturitu na pražském Akademickém gymnáziu ve Štěpánské ulici. Snahy dostat se na vysokou školu – DAMU, končí nezdarem. Vlasta Chramostová, u níž si Tereza dělala dramatickou průpravu, ji popisuje jako „*herecký talent, který se jí ovšem jako Kohoutové nemohlo podařit uplatnit, natož rozvíjet na DAMU.*“¹⁵ Vzhledem k neúspěchu začíná Tereza od r. 1977 navštěvovat jazykovou školu, na niž úspěšně složila státní zkoušku z angličtiny. Během této doby se účastnila přednášek tzv. bytových univerzit. Téhož roku dochází i k nečekanému sblížení otce s Terezou, „*v jejíchž očích otec - chartista vyrostl do hrdinské podoby – takže se rozhodla k tomu, co by jí před pár lety nenapadlo, totiž kráčet v jeho stopách: rád přijala otcovo pozvání účinkovat v chystané adaptaci bytového Macbetha*

¹¹ KOSATÍK, P. *Fenomén Kohout*. Praha: Paseka, 2001. 429 s.

¹² Tamtéž, s. 200.

¹³ Tamtéž, s. 201.

¹⁴ Tamtéž, s. 201.

¹⁵ CHRAMOSTOVÁ, V. *Vlasta Chramostová*. 2. opr. a dopl. vyd. Brno: Doplněk, 2003, s. 272.

a do jisté míry se s otcem během zkoušek sblížila.“¹⁶

Bytové divadlo popisuje Voráč jako „*historicky první fenomén svého druhu po roce 1948, tj. o pokus o pravidelnou a soustavnou divadelní aktivitu mimo oficiální (státem povolenou) sféru.*“¹⁷ Samotný provoz bytového divadla zahájila Vlasta Chramostová r. 1976 ve svém bytě v pražských Čelakovského sadech, kdy pořádala recitační večery. Až do listopadu 1989 se všechny aktivity realizovaly pouze pro přátele a zvané hosty v soukromí. Roku 1977 probíhala premiéra hry Appelplatz, již byl přítomen i sám Kohout, a ten se rozhodl, že pro paní domu a Landovského zadaptuje Shakespearova *Macbetha* (Play *Macbeth*). Hra byla dopsána v polovině r. 1978 a kromě výše jmenovaných v ní účinkoval nejen sám Kohout, ale také ještě další herci – Vlasta Třešňák a dcera Tereza. Po předchozích spíše recitačních večerech se odehrálo poprvé v pravém smyslu bytové divadlo. „*Bylo to divadlo jako nezbytí, jako křik po pravdě, jako hrát proti znehodnocení hodnot.*“¹⁸ Hra byla zároveň vyjádřením skutečného Kohoutova rozloučení se s vlastní. Optimismus, který si uchovával, mu nezaručoval jistotu, zdali se ještě bude moci někdy vrátit. Důvod byl zcela prostý, spolupráce s Chartou 77 a podpis pod ní znamenal pro občana ztrátu zaměstnání, či jinou formu perzekuce. Zejména v případě, když jste patřili jako Kohout k zakladatelům této petice. „*Jedním z cílů bylo přinutit nepohodlné a „nepřizpůsobivé“ osoby k emigraci, a to i za pomoci psychického nátlaku a šikany (akce StB zvaná Asanace). Režim se ovšem nezříkal ani tradiční možnosti své oponenty kriminalizovat a věznit: zejména ty veřejně neznámé, nebo naopak natolik známé, že jejich odsouzení mohlo mít propagandistický čin.*“¹⁹

Vzniku Charty předcházelo vytyčení klíčových problémů, jimž se měl vznikající text věnovat – pověření nad ním dostal Havel V., který se stal jeho autorem, ostatní úpravy měl na starost Kohout - jeho hlavním cílem bylo rozšíření petice nad rámec zakázaných umělců, chtěl podniknout „*válku všech válek*“²⁰ jistou generální petici, v níž bude vše podstatné. Již ve druhé verzi tohoto textu byl uveden název Charta – ten pocházel od Kohouta. Charta oficiálně vznikla 1. ledna 1977 a její prohlášení uvádělo právo na svobodu projevu v československých podmínkách, jak je zaručovaly Helsinské dohody. Uvádělo, že lidé nemohou pracovat ve svých oborech, pokud zastávají jiná než oficiální politická stanoviska, což vede k celkové diskriminaci ze strany úřadů a dalších organizací. „*Praxe odpírání přístupu ke vzdělání*

¹⁶ KOSATÍK, P. *Fenomén Kohout*. Praha: Paseka, 2001, s. 335.

¹⁷ CHRAMOSTOVÁ, V. *Vlasta Chramostová*. 2. opr. a dopl. vyd. Brno: Doplněk, 2003, s. 257.

¹⁸ KOSATÍK, P. *Fenomén Kohout*. Praha: Paseka, 2001, s. 343.

¹⁹ JANOUŠEK, P. a kol. *Dějiny české literatury 1945-1989*. Praha: Academia, 2007-2008, s. 41.

²⁰ KOSATÍK, P. *Fenomén Kohout*. Praha: Paseka, 2001, s. 322.

perzekuovaným lidem a jejich potomkům se rovněž ocitala v rozporu s příslušným článkem helsinských dohod. Prohlášení shledávalo omezování lidských práv také v nedodržování svobody náboženského vyznání, nerespektování práva občana svobodně opustit zemi, ale i v zásazích státních orgánů do soukromého života občana formou telefonních odposlechů, domovními prohlídkami, kontrolou poštovních zásilek a osobním sledováním. Charta 77 také zdůrazňovala, že státní moc nerespektuje právo na svobodné přijímání i rozšiřování informací a myšlenek atd.²¹ V zahraničí byly první reakce na vyhlášení Charty 77 v rozhlasových stanicích rozpačité. Chramostová vzpomíná na článek 500 *proti realitě* v pařížském časopise Svědectví, při jehož čtení si uvědomila propast mezi naším myšlením a zahraniční chladnou analýzou: „*Nepoměr sil, které se tu měří, výzva k souboji, k němuž patrně ani nedojde, bezbranná prostota ideálů, jimiž je výzva nesena, propůjčuje občanskému hnutí Čechů a Slováků z počátku roku 1977 kontury řecké tragédie, nad nimiž se schvěje srdce a svírají pěsti.*“²²

Přínos charty pro svůj život formuloval Kohout později v rozhovoru pro Literární týždenník č. 2/1990: „*Vznikla kuriózní situace, nejpodstatnější pro můj život. Nesměli jsme téměř nic, a byli přitom téměř absolutně svobodní. Myslel jsem, jak jsem chtěl, napsal, co jsem chtěl. Bylo to draze zapláceno, ale cena za to pořád stála. Zjistili jsme, že opravdu existuje svědomí, a že se s ním dá žít neskonale líp než bez. Navíc se nám povedlo proměnit tristní život v nepřetržitý svátek přátelství.*“²³

Nakonec tedy Kohout s manželkou odjíždí na pracovní pobyt do Rakouska.²⁴ Důvodů měl hned několik: „*aby se uklidnil, aby Jelenu zachránil před uvězněním a aby po šílených letních měsících získal od svého života zas odstup. Určil, kdo a jak se postará o jeho majetek, v Sázavě ubytoval rodinu přítele Karla Havlíčka a Jeleniny rodiče, o byt na Lhotce se měl postarat jeho syn Ondřej. Počátkem října 1978 pro sebe a Jelenu vyzvedl pasy a výjezdni doložky do všech států světa, na 365 dní. Poté co se s přáteli rozloučil na pár večírcích, s Jelenou 28. října opustil ve voze republiku.*“²⁵ Zpětný návrat do vlasti mu byl však znemožněn a oba byli zbaveni státního občanství. Mimo něj opouští republiku i Landovský a Třešňák. Dvacetiletá Tereza dokončuje studium na jazykové škole a zároveň během této

²¹ JANOUŠEK, P. a kol. *Dějiny české literatury 1945-1989*. Praha: Academia, 2007-2008, s. 38.

²² CHRAMOSTOVÁ, V. *Vlasta Chramostová*. 2. opr. a dopl. vyd. Brno: Doplněk, 2003, s. 205.

²³ KOSATÍK, P. *Fenomén Kohout*. Praha: Paseka, 2001, s. 323.

²⁴ JANOUŠEK, P. a kol. *Slovník českých spisovatelů od roku 1945*. Praha: BRÁNA, 1995.

²⁵ KOSATÍK, P. *Fenomén Kohout*. Praha: Paseka, 2001, s. 341.

doby podepisuje Chartu 77, „ručitelem“ se jí stala Vlasta Chramostová. V důsledku těchto událostí dochází k nevyhnutelnému. Režim jí znemožnil práci, mohla pracovat pouze jako uklízečka²⁶, a tak se vydává v otcových stopách i politicky.²⁷ Chartu 77 podepsala ze dvou důvodů: „*Za prvé, že mě přišlo úplně skvělý, že někdo něco dělá proti tomu režimu, a potom druhé důvod, proč jsem ji podepsala, že jsem strašně chtěla už mít problémy kvůli sobě. Mně přišlo hrozný, že mám pořád problémy kvůli někomu jinému a ne kvůli svému životu. Tak já jsem chtěla mít, já chtěla prostě vědět, že teď už si teda nesu tu kůži na trh sama. To byly takový dva důvody, proč jsem Chartu podepsala.*“²⁸ Úloha každého nově příchozího v Chartě vycházela vždy z iniciativy jednotlivce. Tereza pomáhala rozepisovat dokumenty, stránkovat na stroji přepsané knihy, vyzvedávala je z vazárny a roznášela. Málokdo si z nás dnes uvědomuje, že vše bylo spojeno se strachem, protože nikdo nemohl tušit, co jej za to může čekat.²⁹ Dřívější nenávisť státních orgánů k jejímu otci se nyní přenesla na ni a rozhodla se jí udělat přítrž i se studiem: „*r. 1978 kapitán Řiha vyslal podřízeného, aby s ředitelkou jazykové školy v té věci uskutečnil pohovor; výsledek shrnut ve zprávě: „S. Hájkové bylo taktně naznačeno, že máme zájem, aby byla Tereza Kohoutová vyloučena z dalšího studia.*“³⁰ Čtvrtletní konference pedagogů však rozhodla Terezu nevyložit, a ta mohla školu zdárně ukončit. Zde můžeme pozorovat jednu ze skrytých forem perzekuce v podobě psychického nátlaku. Proto „*když Tereza později požádala o výjezdní doložku do Švýcarska, dostala ji, neboť police byla přesvědčena, že v cizině zůstane.*“³¹ Stejně jako v případě Tereziny sestry, které nebylo umožněno studovat v Československu (musela pracovat za kasou v kuchyni hotelu), jí byl po přimluvách vlivných osob povolen výjezd do zahraničí.³² Ve Švýcarsku se uchytila na studiích hotelové školy. Tereza navštíví nejen sestru, ale také otce v Rakousku (roku 1979), avšak setkání s ním „*skončilo roztržkou, Kohout se totiž obával, že dcera chce*

²⁶ Tereza se ve svých knihách hrdě hlásí k době, kdy pracovala jako uklízečka, poštovní doručovatelka aj., nikdy se za tato povolání nestyděla.

²⁷ KOSATÍK, P. *Fenomén Kohout*. Praha: Paseka, 2001. 429 s.

²⁸ Ženy Charty 77: Tereza Boučková. *ivysílání* [online]. 12:12.2011 [cit. 2012-03-18]. Dostupné z: <http://www.ceskatelivize.cz/ivysilani/10114412382-zeny-charty-77/206562264000002/>

²⁹ Tamtéž

³⁰ KOSATÍK, P. *Fenomén Kohout*. Praha: Paseka, 2001, s. 366.

³¹ Tamtéž, s. 366.

³² BRAUNOVÁ, Dana. Spisovatelka Tereza Boučková: S tátou neúčtuju. In: *Novinky.cz* [online]. 23.12.2009 [cit. 2012-02-01]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/zena/styl/187607-spisovatelka-tereza-bouckova-s-tatou-neuctuju.html>

emigrovat a stát se na něm finančně závislou, po jejím návratu do republiky ustaly i jejich korespondenční kontakty.“³³

Téhož roku se Kohout rozkmotřuje s Havlem, neboť ten se stal v Praze partnerem jeho druhé ženy, užíval jeho pražský byt k privátním schůzkám a v neposlední řadě vznikl ostrý spor o to, zda „*je správné, aby Havel finančně podporoval cestu Kohoutovy mladší dcery Terezy na Západ (za tyto peníze pak mohla vycestovat do Spojených států).*“³⁴

Tereza v zahraničí nezůstala, vrátila se za matkou, avšak režim se jí po návratu pomstil zákazem „*výkonu jakéhokoli zaměstnání: nevzali ji jako uvaděčku v Semaforu, v prosinci 1979 ji odmítli přijmout i jako uklízečku v porodnici v Praze - Podolí. Bojovala po vzoru otce, psala dopisy stejným institucím jako kdysi on, dokonce i federálnímu ministru vnitra. V lednu 1980 se jí podařilo získat aspoň místo baličky gramofonových desek (...)*“³⁵ Na jaře napsala Tereza otcí dopis, v němž se s ním jako s „*člověkem rozešla, později mu ještě vyčetla, že nepomohl její matce, když to potřebovala. Matka, Kohoutova druhá žena, s kterou se rozvedl v roce 1960, v té době byla zaměstnána jako pomocná režisérka v Československé televizi, již šéfoval někdejší Kohoutův úhlavní přítel, později nepřítel Jan Zelenka. Byla pod policejní kontrolou, v zaměstnání držena v pozadí, její jméno nesmělo být uváděno v titulcích (...)*“³⁶ Ani Tereze se nevyhnula opatření vydaná proti ní jako forma nátlaku vůči Kohoutovi: „*Na Terezu Kohoutovou vyvíjet neustálý tlak v oblasti psychické i existenční, tak aby jako jediné východisko ze své situace viděla ve vystěhování z ČSSR za svým otcem do Rakouska. To se však nezdařilo.*“³⁷ Komu se naopak podařilo za otcem do Vídně dostat, byl Ondřej - Terezin bratr, „*absolvent scénografie na DAMU, jemuž se StB rozhodla znemožnit po skončení školy nalezení práce v pražských divadlech. V létě 1981 si Ondřej Kohout podal žádost o vystěhování, jež mu bylo umožněno; opustil republiku i s rodinou (už před šesti lety učinil svého otce dědečkem).*“³⁸

„*Po celých deset let, od nuceného odsunu až do návratu v r. 1989 se Kohout do Československa nepodíval – s jedinou výjimkou; 17. listopad 1982 na skok letecky navštívil Prahu a pobyl v tranzitním prostoru ruzyňského letiště, jak si pedantsky zaznamenával do*

³³ KOSATÍK, P. *Fenomén Kohout*. Praha: Paseka, 2001, s. 368.

³⁴ Tamtéž, s. 381.

³⁵ Tamtéž, s. 367.

³⁶ Tamtéž, s. 367.

³⁷ Tamtéž s. 367.

³⁸ Tamtéž, s. 367.

diáře.³⁹ Toto setkání později popsala Tereza ve své knize *Indiánský běh*, v níž se kriticky vyjádřila nejen k otci, ale i jeho třetí manželce. Odsoudila také Kohouta za to, „že s ní v Ruzyni před zraky celého světa sehrál divadelní představení, jehož podstatu pochopila až dodatečně.“⁴⁰ Informace o odjezdu se dochovaly z dopisu Jeleně. „Poletím z Frankfurtu do Prahy (...) a požádám letištní pohraniční úředníky, aby mne předvedli k náčelníkovi. Pak požádám jeho, aby mi umožnil uvidět po třech letech Terezu. Pro ni jsem se rozhodl, jak jistě chápeš, protože je to přirozenější, než kdybych já chtěl vidět Tvé rodiče, a navíc to přímo neohrozí jejich další úsilí o výjezd.“⁴¹ Pro jistotu měl připravenou ještě žádost, aby mohl dceru alespoň krátce spatřit, obejmout ji a poblahopřát k svatbě. Formální žádost nakonec nebyla nutná, „zkontaktovat se s Terezou a pozvat ji do Ruzyně se po přistání opravdu podařilo; mluvili spolu „ve speciální místnosti“ a pod dohledem policisty deset minut, oba zaplakali. Viděli se naposled před třemi lety, v roce 1979, kdy ho Tereza navštívila ve Vídni.“⁴² Toto setkání neskončilo šťastně, jak jsme uvedli výše. Avšak „Kohoutova letmá návštěva ruzyňského letiště měla dohru pro jeho druhou ženu, kterou v pražské televizi za trest přeradili na hůře placenou práci.“⁴³

Osobní život Terezy byl velmi strastiplný. Její první manželství, k němuž jí otec přijel poblahopřát, se nezdařilo a skončilo rozvodem. Roku 1985 se však provdala za druhého manžela inženýra Boučka. Za svědka jí nebyl nikdo jiný než Vlasta Chramostová: „Dvakrát jsem já byla za svědka na svatbě. Napodruhé jí to myslím vyšlo. S otcem teď nemluví, ani se mnou, protože já s ním mluvím. Jsem ráda, že jsem byla u toho, když spolu prožívali při Macbethovi mír.“⁴⁴

„Listopadem 1989 skončila ta lepší, ta krásná stránka Charty 77. Signatáři se mohli veřejně a samostatně uplatnit.“⁴⁵ A pak už bylo všechno jinak, protože představy porevolučních signatářů nenaplňovaly ideály, za něž tehdy bojovali.

Od r. 1988 byla Tereza na mateřské dovolené. Se svým manželem adoptovala dva chlapce romského etnika – prvního Dominika v r. 1988 a druhého Mariána r. 1989, nakonec Tereza v r. 1991 porodila i svého v pořadí již třetího syna Vincka. S celou rodinou žila

³⁹ Tamtéž, s. 365.

⁴⁰ Tamtéž, s. 368.

⁴¹ Tamtéž, s. 366.

⁴² Tamtéž, s. 368.

⁴³ Tamtéž, s. 368.

⁴⁴ CHRAMOSTOVÁ, V. *Vlasta Chramostová*. 2. opr. a dopl. vyd. Brno: Doplněk, 2003, s. 272.

⁴⁵ Tamtéž, s. 206.

v chatové kolonii Záhrabská ve Vráži u Berouna. Od této doby se věnuje literární činnosti jako prozaička a autorka fejetonů.

Terezu Boučkovou řadíme do tzv. ženské literatury. V tomto významu dochází k nejednoznačnosti tohoto pojmu, neboť ženskou literaturou bývá označována nejen literatura psaná ženami, nýbrž i sentimentální čtivo pro nenáročné čtenářky. Šalda se k této problematice vyjadřuje: „Žena z počátku chtěla příliš ukázati, že se vyrovná muži a dovede totéž, co muž: odtud ta literatura tendenční, moralizující, bojovná – a odkoukaná a naučená především, v níž bylo tak málo pravého ženského nervu, pravé ženské senzibility, ženského kouzla a ženské grácie, vlastní ženské psychické mateřštiny.“⁴⁶ Některé polemiky proto hovoří o diskriminaci žen v literatuře, neboť se s texty psanými ženami nejedná za stejných podmínek jako v případě literatury psané muži. Literatuře by spíše prospělo, kdyby se věnovala srovnávání rozdílů mezi nimi než vytlačování ženské literatury na samotnou periferii literatury. Podstata literatury spočívá přece v tom, že je „jenom jedna a není důležité, zda dílo prochází od autora či autorky (...) důležité je pouze, zda je dobré či špatné atp.“⁴⁷

I sama Boučková, na dotaz týkající se jejího zařazení do ženské literatury, v rozhovoru s J. Burianem říká: „Já jsem ženská spisovatelka, protože jsem ženská, tak já nevím (...), já nemůžu být mužská spisovatelka, když jsem ženská, že jo. (...) já nerozděluju na literaturu ženskou a mužskou, já ji rozdělju na dobrou a špatnou. A pro mě to je prostě jediný měřítko, buď je to dobrý, nebo to není dobrý. Jestli to píše ženská nebo chlap, tak je to jedno. Akorát, že mě ten ženský úděl samozřejmě zajímá víc, protože jsem žila v rozvedeném manželství, byly jsme samy s mámou a viděla jsem, jak je to těžký, tohles to mě přitahuje, vidět a popsat z toho pohledu ženský, ale myslím si, že stejně z jinýho pohledu to psát nemůžu.“⁴⁸

Typickým znakem literatury 80. let byla emancipace. Berková však vyjadřuje nespokojenost s tímto směrem: „Ona ta emancipace nabrala divný kurs. Máme teď, co nikdo nechtěl.“⁴⁹ V důsledku toho se začínají objevovat první signály feminizace, na jejichž stranu se přidává i citovaná spisovatelka.

V průběhu 90. let se přestává psát a hovořit o české emancipaci a výrazněji se prosazují tendence feminizace. Základem tohoto myšlení je rod = gender, čili „kulturou formovaná

⁴⁶ Machala, L. *Literární bludiště*. Praha: Brána, 2001, s. 81 – 82.

⁴⁷ Tamtéž, s. 81.

⁴⁸ Posezení s Janem Burianem a Terezou Boučkovou. In: *ivysílání* [online]. 25.3.2011 [cit. 2012-03-18]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1024361250-posezeni-s-janem-burianem/>

⁴⁹ Machala, L. *Literární bludiště*. Praha: Brána, 2001, s. 84.

*skupina vlastností a chování spojená s obrazem ženy.*⁵⁰ Vodrážka, který v české společnosti sledoval vývoj feminizmu v letech 1989 - 1997 vyslovil nespokojenost s jeho polistopadovou historií, která se vyznačovala respektem bez respektu. Tyto škody napáchalo otevření knižního trhu po r. 1989, který byl zavalen populární četbou sentimentálního rázu. Toto relaxační čtivo bylo typické vševědoucím vypravěčem, provázejícím nás příběhem lásky na první pohled, jíž stojí v cestě překážky, končícím šťastně. Z tohoto důvodu vzniklo neoprávněné srovnání ženská literatura = červená literatura. Feminismus chtěl dokázat, že „*všechny ženy jsou slepice a muži jsou do jednoho prasata.*“⁵¹ Proto „pravé ženské psaní“, alespoň jak jej charakterizovala Tereza Brdečková (1997): „*emocionální a zároveň podané chladně a z odstupu, je obvykle sebevražedné*“⁵², tudíž nemůžeme očekávat, že by se tato literatura stala rozšířenou. K těmto autorkám řadíme např. Ivu Pekárkovou. Její knihy v mnohém „*rezonují s feminismem, ale zároveň ho přesahují například pozorností k životním podmínkám a možnostem nejrůznějších minorit národnostních, sociálních, náboženských...*“⁵³ Mezi další průkopnice feminizmu se řadí Alexandra Berková, a také Tereza Boučková, jež se vyznačuje tzv. *feministickou skepsí*. Na jejím díle oceňujeme, že pouze neútočí na muže, nekritizuje, ale objevují se u ní i jiné motivy (podobné jako u Pekárkové) a dílo není tak schematické.

Tereza Boučková k otázce feminizmu a celkovému přístupu mužů, však namítá, že k nim nezaujímá žádný vztah. Nezajímá ji to. „*Já si myslím, že feministky jsou ženský, který neuspěly asi ve svých vztazích k chlapům, jinak si to nedovedu vysvětlit. Nějakej problém tam asi bude, nevím no, mě prostě žádný ismy nikdy moc nezajímaly (...) a myslím, že feminismus patří k jinejm odrůdám ismu, jako byl socialismus, vždycky to je nějakej únik asi vod nějakýho neúspěchu osobního, mám dojem.*“⁵⁴

Boučková se proslavila *Indiánským během* - dílo popisující prožívaná traumata dcery známého disidenta a spisovatele Pavla Kohouta (vystupujícího pod přezdívkou Indián), jehož protirežimní angažovanost silně omezila její seberealizaci. Kniha byla poprvé publikována v samizdatové *Edici Expedice* (1988) a v samizdatových periodikách *Revolver Revue* (1988) a *Host* (1989) - ukázky z ní přinesl i dánský sborník *Prags bφrn* (Kodaň 1989). Novela byla

⁵⁰ Tamtéž, s. 84.

⁵¹ Tamtéž, s. 86.

⁵² Tamtéž, s. 101.

⁵³ Tamtéž, s. 101.

⁵⁴ Posezení s Janem Burianem a Terezou Boučkovou. In: *ivysílání* [online]. 25.3.2011 [cit. 2012-03-18]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1024361250-posezeni-s-janem-burianem/>

rozšířena o další části próz, které se zabývají poznáním daru života a jeho pomíjivostí, problémy s adoptivním a biologickým rodičovstvím, otázkami základních životních hodnot.⁵⁵ Roku 1988 ji autorka rozšiřuje o další dvě povídky: *Žena z okolí Týru* (touha počít dítě se prolíná s hloubením studny, v níž není voda – stejná nepravděpodobnost ji nalézt jako počít dítě) a *Krok, sun, krok* (autorčino mateřství, druhá adopce a početí třetího syna) a roku 1992 o třetí povídku *Končiny štěstí, končiny ticha* (svědectví o citových vztazích její matky). Části prvních dvou próz otiskly před knižním vydáním časopisy *Tvorba* a *Slovo nejen pro muže*. Roku 1990 obdržela autorka za toto dílo *Cenu Jiřího Ortena*.⁵⁶ Oficiálně kniha vychází teprve roku 1991 v nakladatelství *Fragment*, o rok později v *Grafoprint*, již v rozšířeném vydání s ilustracemi bratra Ondřeje Kohouta. Próza byla přeložena do několika jazyků. Podobný námět bychom mohli najít např. u Ivany Douskové v díle *Hrdý Budžes* (1998).

Pro Boučkovou je typický „lapidární výraz a útržkovité variace na téma, v čem pro ženu spočívá pocit štěstí a pocit naplnění a proč jen tak málo žen může obojí nalézt a prožít.“⁵⁷, což potvrzují díla *Křepelice* (1993) a *Když milujete muže* (1995) – pojednávající o naplnění lidského údělu spjatého s osudy žen hledajících citové zázemí.⁵⁸ Podobnou strukturu mají texty Haliny Pawlovské např. *Zoufalé ženy dělají zoufalé věci*.

Roku 1988 vychází v nakladatelství *Hynek* novela *Krákoram*, v níž autorka dále rozvíjí téma adopce.

Rok 2000 přinesl Tereze uplatnění v několika periodikách, do nichž přispívala svými fejetony, patřily mezi ně: *Mladá fronta DNES*, *Lidové noviny*, *Hospodářské noviny* a deník *Právo*. „V této době její tvůrčí dráhu výrazně ovlivnil filmový kritik a publicista Antonín Jaroslav Liehm, jemuž je dedikován román *Rok kohouta*. Osobní i společenský rozměr problematiky dětských adopcí (mj. autobiografické téma tohoto románu) rozvířily roku 2006 rozhovory a články Terezy Boučkové v časopise *Marianne* a *Respekt*.“⁵⁹ Její fejetony byly charakteristické lakoničností, ironií a sebeironií. „Fejetonistickou tvorbu shrnula do knihy *Jen*

⁵⁵ JANOUŠEK, P. a kol. *Slovník českých spisovatelů od roku 1945*. Praha: BRÁNA, 1995.

⁵⁶Tereza Boučková. In: BROŽOVÁ, Věra. *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. 1998, 2008 [cit. 2012-03-16]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=677>

JANOUŠEK, P. a kol. *Slovník českých spisovatelů od roku 1945*. Praha: BRÁNA, 1995.

⁵⁷Machala, L. *Literární bludiště*. Praha: Brána, 2001, s. 95.

⁵⁸ JANOUŠEK, P. a kol. *Slovník českých spisovatelů od roku 1945*. Praha: BRÁNA, 1995.

⁵⁹ Tereza Boučková. In: BROŽOVÁ, Věra. *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. 1998, 2008 [cit. 2012-03-16]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=677>

tak si trochu schnít - Fejetony o mužích a lidech (2004).“⁶⁰ Dále publikovala v časopisech *Respekt* a *Literární noviny*.

Od roku 2000 se také věnovala dramatické tvorbě. Její „*hra Sodoma komora (volná adaptace povídky Johanna Urzidila Poslední zvonění)* byla roku 2002 vybrána do finále *Ceny Alfréda Radoka*.“⁶¹ Mezi další inscenace se řadí hry z 90. let *Romeo a Julie na kolečkách* a *Hana a Marie*.

Boučková je taktéž autorkou námětu a scénáře filmu *Smradi* (příběh inspirovaný vlastním životem s adoptovanými chlapci), jehož premiéra byla zahájena roku 2002 pod taktovkou režiséra Zdeňka Tyce. Zajímavostí je nominace na Českého lva v sedmi kategoriích, z nichž jedna byla za scénář.

Ještě jeden filmový scénář napsala Boučková podle knihy *Indiánský běh - Zemský ráj to napohled (2005)*. Ten byl v roce 2006 oceněn první cenou v soutěži Sazky za nejlepší nerealizovaný scénář, po dlouhých letech se režie ujala Irena Pavlásková a film měl premiéru roku 2009.

Naopak okamžité realizace se dočkal její scénář divadelní adaptace *Silnice* (podle filmu Federika Felliniho byla inscenována v Klicperově divadle v Hradci Králové), jehož premiéra se uskutečnila roku 2007.

V letech 2001 až 2007 byla členkou Českého centra Mezinárodního PEN klubu.

PEN klub je „*celosvětové sdružení spisovatelů, založené 5. října 1921 ve Florence Restaurantu v Londýně – zakladatelé Catherine Amy Dawson Scottová a John Galsworthy. Název klubu v sobě skrýval hlavní podmínku členství, neboť jej tvoří počáteční písmena profesí spjatých se slovesným uměním: poets, playwrights, editors, essayists, novelists (tedy básníci, dramatici, vydavatelé, esejisté, romanopisci). Zkrácená podoba P. E. N. proto znamenala, že do klubu mohou vstoupit pouze ti, kdo vládnou perem. Dnes sdružení také zahrnuje žurnalisty a historiky. Prvním českým členem se stal v roce 1923 Alois Jirásek.*“⁶²

Od roku 2003 účinkuje v autorských recitálech, spojených s autorským čtením, s písničkářem Bedřichem Ludvíkem, který je občanským povoláním dramaturgem a režisérem dokumentárních pořadů.

⁶⁰ MENCLOVÁ, Věra a kol. *Slovník českých spisovatelů. 2.*, přeprac. a dopl. vyd. Praha: Libri, 2005, s. 90.

⁶¹ Tereza Boučková. In: BROŽOVÁ, Věra. *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. 1998, 2008 [cit. 2012-03-16]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=677>

JANOŠEK, P. a kol. *Slovník českých spisovatelů od roku 1945*. Praha: BRÁNA, 1995.

⁶² Mezinárodní PEN klub. In: *Wikipedie: Otevřená encyklopedie* [online]. 2001 [cit. 2012-03-18]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Mezin%C3%A1rodn%C3%AD_PEN_klub

Roku 2008 vydala zatím svůj poslední román *Rok Kohouta*, vydaný v nakladatelství *Odeon*, jež se stal bestsellerem. Události v knize jsou datovány do roku 2006, který byl dle čínské astrologie rokem kohouta. Autorka názvem mj. i skrytě parafrázuje své rodné příjmení. Příběh je otevřenou zповědí ženy zkoušené osudem spjatým s výchovou adoptovaných synů.

Již od mládí se Tereza věnuje hudbě, konkrétně zpěvu v židovském souboru *Mišpacha*. Roku 2008 vychází *CD Mišpacha IV – židovské šabatové písně*, na němž zpívá sopránové sólo.

Roku 2010 v nakladatelství *Odeon* vychází fejetony s názvem *Boží a jiná muka - fejetony o lásce ke kolu, „ke které se autorka nerada, těžce a v podivném dobrovolném donucení v manželství dopracovala, a o jiných vášních, někdy i mukách. Taký o úplně obyčejných, smutných i veselých věcech života, o šťastných mužích, nešťastných volbách, blbých politicích, krásných knihách, senzační muzice.*“⁶³

Do dnešní doby se Tereza Boučková aktivně angažuje v oblasti ochrany životního prostředí. Podporuje *Hnutí DUHA a Děti Země*. Dokonce v roce 2004 kandidovala v evropských volbách za stranu zelených.⁶⁴

Potřeba jistého talentu je pro spisovatelku nutná, neboť nestačí pouze osobní prožitky, pokud by nedokázala své pocity vyjádřit skrze umělecký text. Zda-li se jí to podařilo, může každý čtenář posoudit sám.

⁶³Boží a jiná muka. *TEREZA BOUČKOVÁ* [online]. [cit. 2012-03-18]. Dostupné z: <http://www.terezabouckova.cz/cz/muka>

⁶⁴ Tereza Boučková. In: *Wikipedie: Otevřená encyklopedie* [online]. 2001 [cit. 2012-03-18]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Tereza_Bou%C4%8Dkov%C3%A1

2 Téma rodiny ve vybraných literárních dílech

V následující kapitole nejprve zařadíme žánrově analyzovaná díla. Abychom se mohli v naší práci zabývat jednotlivými rodinami, je nutné si vymezit charakteristiku rodiny – funkce, typy, hodnotu a význam této funkční jednotky. Hovoříme také o formách náhradní rodinné péče. Nově vznikající trend neúplných rodin posuzujeme z hlediska závislosti na výchově, která je ovlivňována sociálně - patologickými jevy, a v kontextu celospolečenském.

Při charakteristice jednotlivých jevů jsme vycházeli z pedagogických, psychologických a sociologických publikací, které se zaměřují především na emoční vývoj dítěte v rodině.

2.1 Žánrové zařazení

Ve všech vybraných dílech, kterými se budeme zabývat, jsou představeny úplné a neúplné rodiny. Protiklady životů spokojených rodin a rodin, které se postupem času dostávají až na samotné dno, vystihuje právě žánrové zařazení těchto děl.

Hovoříme zde o epickém druhu díla, který je charakteristický rozvíjením příběhu ve formě vyprávění. Epika má souvislost s budoucností. „*Druhové zařazení je mnohdy snažší nežli zařazení žánrové, u něhož mohou vzniknout pochybnosti tam, kde dochází k přechylování jednoho žánru do druhého např. zdali analyzovaný text je povídka či román.*“⁶⁵ Právě toto tvrzení potvrzuje i případ vybraných děl Terezy Boučkové. Díla s rodinnou tematikou řadíme do oblasti prózy, hovoříme zde o povídkách, novelách a románu.

Existuje nepřehledné množství klasifikací románu, my uvádíme následující dvě, první dle Franze K. Stanzela (1966) jež rozlišuje z hlediska vztahu autora k dílu *tři typy* románu: *autorský* – autor je pozorovatel vyprávěného; *ich - román* – autor je nejen pozorovatelem, ale vstupuje do děje; *román postav* – obsah jejich vědomí je v díle reflektován jako v zrcadle.⁶⁶

Druhá klasifikace je stanovena na základě obsahu, reflexe skutečnosti, k níž se autor obrací. Tak rozeznáváme román psychologický, sociální, milostný, životopisný (tzv. *románová biografie* - pomezí krásné literatury a publicistiky) aj. Poslední ze jmenovaných se týká i našeho výběru.⁶⁷

Někteří z recenzentů řadí dílo Boučkové k povídkám, jiní k novelám. Ač by se mohlo na první pohled zdát, že mezi nimi žádný rozdíl není, přece jen se tu jisté vymezení vyskytuje.

⁶⁵ PETRŮ, E. *Úvod do studia literární vědy*. 1. Olomouc: Rubico, 2000, s. 75.

⁶⁶ Tamtéž, s. 77.

⁶⁷ Tamtéž, s. 77.

Jak uvádí Hrabák (1973) *povídka* z hlediska vývoje stojí v opozici proti novele a románu. Na rozdíl od románu je méně tematicky rozvětvená, převažuje popisnost, avšak na rozdíl od novely umožňuje odbočení od hlavní linie vyprávění a začlenění epizody.⁶⁸

Pro *novelu* je typický jednoduchý příběh bez vložených epizod nebo vedlejších příběhů. Proběhne zde pouze jedna změna, která vede k překvapivé pointě. Postavy přítomné v novele neprochází žádným vývojem, jsou zachyceny jako protagonisté příběhu. Typický je hovorový jazyk. Tematicky opět není novela nijak omezena, žánrové varianty jsou podobné jako u povídky a románu.⁶⁹ Z těchto tvrzení vyplývá, že není vždy jednoznačné zařadit dílo do jednoho žánru. Hranice mezi nimi se často prolínají, což můžeme pozorovat v analyzovaných dílech.

Jak již název napovídá, hlavním tématem práce je motiv rodiny. Samotné slovo motiv, jak jej vymezuje Slovník literární teorie, má kořeny v latině (*motivus* = uvádějící v pohyb) a ve francouzštině (*motif* = popud či pohnutka). Přesná charakteristika motivu zní: „*Nejjednodušší část slovesného uměleckého díla, která má ještě své téma, ale je již nerozložitelná obsahově. Podle obsahové funkce (např. líčení činu nějaké osoby) se zpravidla motivy dělí na dynamické, statické a volné. Motivы na sebe organicky navazují, vytvářejí komplexy motivů a posléze i celek díla. Existence každého motivu je zdůvodněna kompozicí díla, nebo má ryze formální důvody.*“⁷⁰

Josef Hrabák o motivu: „*Pro potřebu literárního rozboru definuji motiv jako významovou jednotku bezprostředně vyšší než slovo nebo syntagma, tedy jako nejmenší celek podávající věcnou informaci o situaci.*“⁷¹

Hlavním znakem díla je výběr motivů, který závisí na autorovi, neboť charakterizuje jeho styl. Motivы můžeme klasifikovat dle určitých kritérií, podstata však zůstává v důležitosti výběru, jeho začlenění do celku díla a hodnota jednotlivých motivů v tomto celku.

Haman uvádí, že: „*Výběr motivu závisí jistě v prvé řadě na záměru autora, na tom, co a s jakým cílem hodlá vnímateli sdělit, tedy na hlavní ideji díla. Zároveň však padá při výběru motivů v úvahu také jejich návaznost. Jakmile autor vybral první motiv, limitoval tím již výběr z množiny všech možných motivů a musí brát v úvahu jen podmnožinu těch motivů, u nichž je*

⁶⁸ Tamtéž, s. 80.

⁶⁹ Tamtéž, s. 81.

⁷⁰ VLAŠÍN, Š. *Slovník literární teorie*. Praha: Československý spisovatel, 1977, s. 238.

⁷¹ HRABÁK, J. *Poetika*. Praha: Československý spisovatel, 1973, s. 93.

možná návaznost na první motiv.“⁷²

Žánrové zařazení díla ovlivňuje výběr a množství zvolených motivů. Autor je mj. i omezen literárním směrem, kterým tvoří. Pokud hovoříme o motivu jako dynamické složce struktury díla, může mít jako takový svou estetickou hodnotu. Podstatou zůstává, jakou měrou je tato funkce naplněna vzhledem k ostatním složkám v celku.⁷³ Pokud se budeme zabývat analýzou motivů, je vhodné rozebírat texty rozsáhlejší, zejména epické rozdělené na větší celky. Hrabák uvádí, že lze analýzu provádět dvěma způsoby: výběrem nosných motivů, kolem nichž se vyskytují motivy vedlejší, anebo rozkladem základního tématu na témata dílčí.⁷⁴ Ve své podstatě se jednotlivé motivy sdružují a vytvářejí téma, které stojí v základu celého díla a označujeme jej jako téma hlavní, tzn. vymezení, o čem dílo vypovídá.

Hrabák obecně vymezuje tento pojem takto: „*Téma představuje informaci stojící v hierarchii na nejvyšším místě daného textu nebo zkoumaného úseku. Protože vyjadřuje smysl, k němuž směřují všechny informace nižšího řádu, je nutně povahy ideologické.*“⁷⁵ Téma je výsledkem abstrakce, naopak motiv je konkrétní, jeho hodnota nabývá v rámci kompozice určitého textu.⁷⁶

Jak jsme již zmínili, vyskytují se zde i témata dílčí, která toto hlavní téma konkretizují a rozvíjejí. Mezi hlavní řadíme nejčastěji témata postav a prostředí, jež se hojně vyskytují i v námi analyzovaných dílech.

Témata postav jsou tvořena povahou chování a jednání, citovou složkou a emočním prožíváním, myšlenkami aj. Mohou být uváděny jako charakteristiky konkrétních osob buď vypravěčem formou přímého sdělení, nebo se je dozvídáme zprostředkovaně od jiných postav.

Téma prostředí tvoří motiv vnějšího světa, v němž se postavy pohybují. Může být zachyceno formou monologů či dialogů vystupujících postav. Zobrazovaný svět a jeho prostředí můžeme pojmut z několika hledisek např. sociálního, intelektuálního či geografického. Většinou má popisnou povahu a je charakteristickým motivem autorského textu.⁷⁷

⁷² HAMAN, A. *Úvod do studia literární vědy*. Olomouc: Rubico, 2006, s. 103.

⁷³ HAMAN, A. *Úvod do studia literární vědy*. Olomouc: Rubico, 2006. 180 s.

⁷⁴ HRABÁK, J. *Poetika*. Praha: Československý spisovatel, 1973. 332 s.

⁷⁵ HRABÁK, J. *Poetika*. Praha: Československý spisovatel, 1973, s. 93.

⁷⁶ HRABÁK, J. *Poetika*. Praha: Československý spisovatel, 1973. 332 s.

⁷⁷ HAMAN, A. *Úvod do studia literární vědy*. Olomouc: Rubico, 2006. 180 s.

Z hlediska pochopení výše uvedeného teoretického vymezení, uvádíme v krátkosti pojednání jednotlivých textů.

Novela *Indiánský běh* rozšířená o další tři povídky nám zobrazuje několik typů rodin. Z *funkční, úplné* rodiny Indiána a Alfya se třemi dětmi se stává po nevěře a odchodu manžela rodina *dysfunkční*. Vyskytují se zde emočně vypjaté situace (zoufalost matky o starost dětí, prarodičů), hádky, bezradnost, vyčerpání a smrt. Zpočátku *funkční, úplnou* rodinou se jeví i Paprskova, avšak i tady je původ z *dysfunkční* rodiny na první pohled zřejmý, a tak rozvodem se rodina rozpadá (rodina neúplná). V tomto případě bychom mohli hovořit o rodině *problémové*, neboť Paprsek se nakonec k rodině opět navrácí a vytváří novou *funkční* jednotku. Na závěr rodina Prasklé gumy je původně *problémová*, avšak z jiného pohledu. Narušená reprodukční funkce a z toho vyplývající neuspokojení rodičovských potřeb vytváří stresové prostředí, které způsobuje hádky mezi manžely. Osvojením si dětí se z nich stává rodina *adoptivní a funkční*. Narušena je následně sociálně - patologickým chováním osvojených dětí. O specifikách tohoto chování se zmíníme později.

Novela *Křepelice* líčí prostřednictvím nešťastné hrdinky touhu po úplné rodině. Ačkoli se jí nakonec podaří nalézt životního partnera, jehož pojme za manžela, můžeme v tomto případě polemizovat, do jaké míry byla tato rodina *funkční*. Ačkoli splňovala všechny funkce, již od počátku byla odsouzena k neúspěchu, způsobeným závislostí muže na matce. I v tomto případě dochází k rozvodu a rodina se stává *problémovou a neúplnou*.

Novela *Když milujete muže*, nám ukazuje nádherný harmonický vztah dvou manželů, který je ovšem narušen nečekanými událostmi a ani příchod dítěte situaci nezlepší. Objevují se zde scény, které zobrazují dramatické řešení konfliktů (myšlenky na sebevraždu, pití inkoustu), psychické onemocnění, pocity zoufalosti apod. Opět se zde vyskytuje motiv nevěry a rozvodu, rodina se stává *neúplnou*.

Novela *Krákoram* zobrazuje dvě rodiny. Marínka, mladá dívka si bere za manžela rozvedeného muže, vytváří spolu *funkční* rodinu, která je nevěrou a následným rozvodem opět přeměněna na *problémovou*. To má vliv na dceru těchto manželů - Manuelu, jež se potýká s narušenou funkcí rodiny spjatou s oblastí nenaplněné rodičovské role. Řešení situace se jeví ve volbě adoptce. Po osvojení si dětí přichází překvapení, manželům se podaří počít vlastního potomka. Naplňují roli *úplné adoptivní* rodiny. U osvojených dětí se však záhy opět projeví sociálně - patologické jevy.

Román *Rok kohouta* vykresluje příběh jedné rodiny, jež adoptovala dva chlapce, jejich rodičovské role jsou naplněny, vytváří *úplnou adoptivní* rodinu, do níž nakonec přivádí ještě

vlastního potomka. Avšak mnoho příběhů nekončí zdárně, a i v tomto případě se u adoptovaných chlapců i přes dobrou výchovu projeví sociálně patologické jevy, svým rodičům připraví mnoho nepříjemných chvil svým nezodpovědným chováním, školními absencemi, zkušenostmi s drogami aj., čímž je narušena celá harmonie a funkčnost rodiny. Příběh je niterním popisem pocitů matky, která bez rozdílů své tři syny miluje, ale nedokáže neustále tolerovat a přehlížet nejen kázeňské, ale zejména morální přestupky adoptovaných chlapců.

S jistotou můžeme říci, že rodina tvoří základ a drží pevně při sobě. Výše jmenovaná díla nám ukazují měnící se podoby rodiny, avšak ve všech je zdůrazněna její důležitost. Toto téma můžeme sledovat v *Když milujete muže*, kdy je žena schopna se obětovat pro svého manžela; touhu po lásce vyjadřuje také Alfa v *Končiny štěstí, končiny ticha*, hledající lásku u svých milenců. Láska k adoptovanému dítěti je naopak vykreslena v *Krok, sun, krok...*, *Roku kohouta* atd. Můžeme zde zmínit pojetí šťastných rodin, k nimž bezesporu zpočátku patří Alfa s Indiánem, Mapl s Paprskem, Marínka s Olekem, Hana s Jiřím – jejich rodiny se však rozpadají – nejfrekventovanější příčinou je nevěra. Další negativní složku rozpadů manželství způsobuje přítomnost záporné osoby (matka Jiřího), či neschopnost vychovávat dítě a strach ze svazku manželského (Paprsek). Máme zde také rodiny, jejichž pevné jádro je narušeno problémy spojenými s adopcí, dobou v níž žijí, přesto však zůstávají u sebe - rodina Prasklé gumy a Valčíka, Manuely s Mojmírem, rodina z *Roku kohouta*.

Všechna díla mají tendenci vykreslit realitu, neidealizovat vztahy, protože není jen to dobré. Autorka využívá v různé míře humoru, ale nejvíce využívanými důrazovými prostředky se stávají sarkasmus, cynismus a ironie. Proto můžeme tvrdit, že dílo je esteticky hodnotné, neboť jak uvádí Wallek a Warren (1996) funkce estetického díla je naplněna tehdy, když „*nám umělec připomíná to, co jsme přestali vnímat, nebo nám umožňuje vidět to, co jsme neviděli, i když to zde již dávno existovalo.*“⁷⁸

⁷⁸ PETRŮ, E. *Úvod do studia literární vědy*. Olomouc: Rubico, 2000, s. 14.

2.2 Funkce rodiny jako téma literárního textu

Rodina je základem pro rozvíjení celého děje, je všudypřítomná a veškeré dějství se odehrává s důrazem na rodinu. Jsou zde zobrazena všechna období od početí, porodu, období dětství, dospívání, zasnoubení, svatby až po rozvod a smrt. Veškerý výčet je spojen s řadou dalších zápletek, příhod, politických aj. situací. Důležitou složku hrají již v předchozí podkapitole zmíněné funkce rodiny, výchova a s ní mnohdy spojované sociálně patologické jevy.

Pro vymezení základních pojmů týkajících se rodiny, musíme nejprve definovat termín rodina. Pro každého z nás znamená rodina základní pilíř, stavební jednotku dobře fungujícího vztahu spojenou s pocitem bezpečí, lásky a jistoty. Sociologický slovník uvádí definici rodiny dle Brinkerhoffa a Whitea (1991): „*Rodina je jak biologická, tak sociální relativně stálá skupina osob, spojená krví, sňatkem nebo adopcí, která žije pohromadě, kooperuje ekonomicky a ve výchově dětí.*“⁷⁹ Definice zmiňuje i adopci, téma v převážné míře vyskytující se i v analyzovaných dílech. Citace potvrzuje, že rodina se stává funkční i v případě adopce. Abychom rozpoznali, zdali se jedná o funkční či dysfunkční rodinu, musíme si vymezit několik funkcí, které musí každá rodina splňovat, abychom o ní mohli hovořit jako o funkční jednotce.

Veselá uvádí těchto pět funkcí:

reprodukční – spojená s plozením potomků

ekonomická – materiální zajištění členů rodiny

výchovná - výchova potomků

socializační – vštípení potomkům etické a morální hodnoty, pravidla společného žití v kultuře dané společnosti

ochranná – vytváření pocitu bezpečí a lásky pro členy rodiny.⁸⁰

Známější je vymezení od Dunovského, který se zabýval podrobnějším zkoumáním funkčnosti rodin. Vymezuje pouze čtyři funkce, avšak ty přímou úměrou souvisí s výše uvedeným, jedná se o: *biologicko-reprodukční, emocionální, ekonomicko-zabezpečovací a socializačně výchovnou* funkci.⁸¹

⁷⁹ GEIST, B. *Sociologický slovník*. Praha: Victoria Publishing, 1992, s. 345.

⁸⁰ VESELÁ, R. a kol. *Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. 262 s.

⁸¹ DUNOVSKÝ, J. *Rodina a její poruchy ve vztahu k dítěti*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 1986, 88 s.

Pokud není některá z uvedených funkcí naplňována, mluvíme o poruše rodiny. Narušení rodinných funkcí může být způsobeno jak samotnou rodinou, respektive jejími jednotlivými členy, tak společenskými a kulturními podmínkami rodiny. Funkčnost rodiny je zjišťována dle tzv. dotazníku funkčnosti rodin, na základě výsledného skóre se definují čtyři rodiny:

1. Funkční rodina - je zajištěn dobrý vývoj dítěte a jeho prospěch

2. Problémová rodina - vyskytují se závažnější poruchy některých nebo všech funkcí rodiny, neohrožují však rodinný systém či vývoj dítěte. Rodina dokáže vzniklé problémy řešit vlastními silami či s malou pomocí z vnějšího okolí.

3. Dysfunkční rodina - vyskytují se vážné poruchy některých nebo všech funkcí rodiny, které ohrožují nebo poškozují rodinu jako celek a zejména vývoj a prospěch dítěte. Rodina není schopna tyto problémy zvládnout sama, a je nutné učinit řadu opatření např. k tzv. sanaci rodiny.

4. Afunkční rodina - přestává plnit svůj základní úkol a závažným způsobem škodí dítěti nebo jej dokonce ohrožuje v samotné existenci. Problémy jsou tak velké, že je nutné přistoupit k sanaci této rodiny. Je to jediné možné řešení, které dítěti může prospět a umístit jej do náhradní rodiny či institucionální péče.⁸²

V analyzovaných ukázkách se setkáváme s problémovými rodinami. Včasná pomoc je v těchto případech nezbytná. Funkčnost je zasažena do takové míry, že je v některých případech nutné obstarat pomoc z vnějšího okolí. Ve vážnějších situacích, kdy není rodina již schopna řešit problémy sama, potřebuje zásah odborníků. Pokud by nedošlo k včasnému zásahu, mohlo by dojít k vážnému ohrožení ve vývoji dítěte. Ve vážných případech se přistupuje k tzv. *separaci* dítěte, kdy je v dobrém úmyslu ochrany na určitou dobu odebráno a umístěno do některého ze zařízení pro výkon ústavní výchovy. Tím však práce s rodinou nekončí, naopak začíná. Úkolem sociálního pracovníka by mělo být řešení aktuální situace rodiny, ne odtrhnutí dítěte od ní. Proto je primární, aby dítě v rodině zůstalo, k tomu by měla směřovat veškerá spolupráce. Jak uvádí Rotreklová: „*Jen malá část dětí odchází z rodiny proto, že jejich vývoj je ohrožován ze strany rodičů. Příčiny umístění dítěte mimo rodinu jsou v mnoha případech takové, které by bylo možno dobrou, kvalifikovanou a multidisciplinární prací a zajištěním odborné péče odstranit.*“⁸³

⁸² DUNOVSKÝ, J., *Dítě a poruchy rodiny*. Praha: Avicenum, 1986, s. 28.

⁸³ ROTREKLOVÁ, E. Náhradní rodinná péče a transformace systému náhradní péče o ohrožené děti. In *Aktuální otázky náhradní rodinné péče. Sborník z VIII. celostátního semináře NRP Brno*. Brno: Triada - Poradenské centrum, 2008, s. 8.

Dalším vhodným opatřením se jeví již zmíněná tzv. *sanace* rodiny. Matoušek (2003) ji definuje následovně: „*Sanace rodiny/podpora rodiny – postupy podporující fungování rodiny, které jsou opakem postupů vyčleňujících některého člena rodiny kvůli tomu, že někoho ohrožuje, příp. kvůli tomu, že je sám někým z rodiny ohrožen.*“⁸⁴

Podstatou pomoci je zaměření se na celou rodinu, nikoli odebrání dítěte z ní. K sanaci je možno přistoupit pouze ve vážných případech a za podmínek souhlasu rodiny, proto je nutná informovanost všech členů rodiny.

2.2.1 Ústavní péče

V textu se sekáváme s ústavní péčí pouze v případě románu *Rok kohouta*. Zákon o rodině č. 94/1963, respektive novela tohoto zákona č. 259/2008 Sb. upřesňuje v § 46, odstavec 1 a 2 důvody pro umístění dítěte do ústavní výchovy takto:

„(1) *Jestliže je výchova dítěte vážně ohrožena nebo vážně narušena a jiná výchovná opatření nevedla k nápravě nebo jestliže z jiných závažných důvodů nemohou rodiče výchovu dítěte zabezpečit, může soud nařídit ústavní výchovu nebo dítě svěřit do péče zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc (§ 42 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí). Jestliže je to v zájmu nezletilého nutné, může soud nařídit ústavní výchovu nebo dítě svěřit do péče zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc i v případě, že jiná výchovná opatření nepředcházela. Z důležitých důvodů může soud prodloužit ústavní výchovu až na jeden rok po dosažení zletilosti.*

(2) *Před nařízením ústavní výchovy je soud povinen zkoumat, zda výchovu dítěte nelze zajistit náhradní rodinnou péčí nebo rodinnou péčí v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, které mají přednost před výchovou ústavní. Pominou-li po nařízením ústavní výchovy její důvody nebo lze-li dítěti zajistit náhradní rodinnou péči, soud ústavní výchovu zruší.*“⁸⁵

Úlohu rodiny, v níž se dítě stává nezvladatelné a nevychovatelné, či v případě rodin, kdy se rodiče nechtějí postarat o dítě, nebo to neumí, přebírají tuto schopnost státní instituce. Mezi ně řadíme *ústavní zařízení*: kojenecké ústavy, dětské domovy, domovy se školou, ústavy sociální péče aj. a zařízení *ochranné výchovy*: dětské diagnostické ústavy, diagnostické ústavy a výchovné ústavy pro mládež. Samozřejmě, jak jsme se již jednou zmínili, je vhodnější se o dítě postarat a vychovávat v rodině. V případě nezvladatelnosti jeho výchovy (příklad

⁸⁴ BECHYŇOVÁ, V.; KONVIČKOVÁ, M. *Sanace rodiny*. Praha Portál, 2008, s. 17.

⁸⁵ Zákon o rodině (zákon č. 94/1963 Sb.). *Ley.cz: zákony online* [online]. © 2005-2012 [cit. 2012-02-10]. Dostupné z: <http://zakony-online.cz/?s15&q15=all>

v románu *Rok kohouta*) nezbyvá jiná možnost než volba tohoto krajního řešení, kdy se především snažíme zajistit ochranu dítěte.

V ostatních prózách je vykreslen zejména případ opačný – osvojení si dítěte z ústavní péče, a to formou adopce, která je pro naši práci stěžejní.

2.2.2 Formy náhradní péče

Mezi formy náhradní péče řadíme osvojení, pěstounskou péči, poručenství, opatrovnictví. Pouze v krátkosti si nastíníme, čemu se věnují poslední tři položky, abychom si vytvořili představu, v čem spočívá závažnost v případě kroku týkajícího se osvojení (adopce).

Pěstounská péče je „zvláštní forma státem zprostředkované, řízené a kontrolované náhradní výchovy v rodině nebo prostředí rodinu připomínajícím, zabezpečená též ze strany státu hmotnou podporou.“⁸⁶ Vztít si dítě do pěstounské péče může jak jednotlivec, tak manželský pár, který uspěje v psychologických testech. Péče o dítě není trvalá, končí dosažením zletilosti, v případě studií dítěte nejpozději do 26 let. Biologičtí rodiče mají vyživovací povinnost a mohou zůstat zákonnými zástupci. Pěstouni rozhodují pouze o běžných věcech, o závažnějších záležitostech mj. výběru školy rozhodují rodiče. Pěstounská péče má několik podob, vymezujeme pěstounskou péči *individuální*, která je vykonávána příbuznými nebo cizí osobou (tzv. klasická pěstounská péče) a pěstounskou péčí *skupinovou* (SOS dětské vesničky). Do této péče jsou zařazovány děti rodičů, u nichž přetrvává stále zájem o dítě a nesouhlasí s jeho osvojením. Negativa můžeme spatřovat ve vzájemném vztahu pěstounů a biologických rodičů, kteří častokrát znesnadňují pěstounskou výchovu a trpí tím nakonec jejich děti.

Další formou je *poručenství*. To nastává v případech osiření dítěte, zbavení rodičovských práv biologických rodičů či nesvéprávnost rodičů. Dítěti je soudem přidělen poručník. *„Poručník se stává zákonným zástupcem dítěte, nevzniká však mezi nimi ze zákona takový poměr, jaký je mezi rodiči a jejich dětmi. Pokud poručník péči o dítě osobně vykonává, má on i dítě nárok na stejné hmotné zabezpečení, jako by šlo o péči pěstounskou.“⁸⁷* Poručník má obdobnou pozici jako pěstoun, nesmí rozhodovat v závažných věcech. Touto osobou by měl být někdo, kdo dítě alespoň trochu zná.

Opatrovnictví je mnohem širší termín, který zahrnuje více oblastí. *„O ustanovení*

⁸⁶ VESELÁ, R. a kol. *Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003, s. 199.

⁸⁷ GABRIEL, Z., NOVÁK, T. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Praha: Grada Publishing, 2008, s. 53.

*opatrovníka rozhoduje soud usnesením, v němž vymezi rozsah jeho práv a povinností vůči dítěti, a to vždy s ohledem na důvod, pro který byl dítěti opatrovník ustanoven. (...) Opatrovník vykonává pouze některá rodičovská práva stanovená soudním rozhodnutím – není však zákonným zástupcem dítěte.*⁸⁸ V tomto případě se opatrovníkem může stát nejen fyzická osoba, nýbrž i orgán sociálně – právní ochrany dítěte.

Osvojením (dřívější termín adopce) se rozumí přijetí nezletilého dítěte za vlastní. Rodičovský pár žádající o osvojení musí splňovat několik kritérií, základem je fyzická způsobilost k právním úkonům, přiměřený věkový odstup⁸⁹ od osvojovaného dítěte a žádný příbuzenský vztah. Po úspěšném absolvování psychologických testů, se stávají rodiči se všemi právy a povinnostmi, které připadají na biologické rodiče. U osvojení rozlišujeme dva základní typy přijetí dítěte – osvojení zrušitelné a nezrušitelné. Existují i specifické typy osvojení, které nejsou pro naši práci stěžejní.

V prvním případě, kdy vymezujeme *osvojení zrušitelné*, nazývané také jako I. stupně, hovoříme o osvojení „*jakéhokoli nezletilého dítěte, které nemá možnost žít v příznivém rodinném prostředí a jehož rodiče nebo zákonní zástupci dali souhlas k jeho osvojení.*“⁹⁰ Čekací doba je v trvání šesti měsíců, během níž biologičtí rodiče neprojeví žádný zájem o dítě ani neupraví podmínky svého žití tak, aby se mohli ujmout péče o něj. V případě novorozenců je doba zkrácena na dva měsíce od narození. Tento typ osvojení lze soudně zrušit, buď na návrh osvojitele, tak osvojence. Osvojení I. stupně lze změnit na osvojení nezrušitelné – II. stupně.

Ve druhém případě hovoříme o *osvojení nezrušitelném*, nazývaným II. stupně. Tímto způsobem si lze osvojit nezletilé dítě pouze staršího jednoho roku. Před osvojením z důvodu návyku dítěte na rodiče probíhá v průměrné době tři měsíců tzv. předadopční péče. Po osvojení jsou dítěti zapsáni do rodného listu noví rodiče a dítě přijímá jejich příjmení. Osvojení tohoto typu nelze zrušit.

Jak jsme se mohli přesvědčit, ať už uděláme jakékoli rozhodnutí, změní se nám život. V případě osvojení je tato změna nejmarkantnější, konkrétně jedná-li se o osvojení nezrušitelné. Ve všech případech umožňuje soud právo nějakým způsobem daný krok zrušit, ne však v případě osvojení nezrušitelného. Název potvrzuje, že se jedná o osvojení trvalé

⁸⁸ MATĚJČEK, Z. a kol. *Osvojení a pěstounská péče*. Praha: Portál, 2002. s. 18 ISBN 80-7178-637-3.

⁸⁹ Zákon o rodině č. 94/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů blíže nespecifikuje, jaký je „přiměřený věkový rozdíl“.

⁹⁰ DOHERTY, C. M.; CLARK, M. M. *Léčba neplodnosti*. Brno: Computer Press, 2006, s. 93.

a celoživotní. Osvojitelé nejenže prochází dlouhou čekací dobou, doufající, že dostanou dítě, alespoň částečně dle jejich představ, ale neuvědomují si jeden důležitý fakt, že se hledají vhodní rodiče pro dítě, ne dítě pro představy rodičů. Jak uvádí Schoolerová: „*adopce není nic méně než rozhodnutí milovat cizího člověka*“.⁹¹ To potvrzují i slova Boučkové, proč se s manželem rozhodli pro adopci a ne pro pěstounskou péči: „*Tehdy jsme si říkali, že takovou věc, jako je přijetí dětí do života, přece nemůžeme dělat s rezervou. A věřili jsme, že když synové budou v láskyplném prostředí, budeme jako každá jiná rodina (...) mně jako chartistce režim nedal pokoj (...) vezmeme si děti a oni nám je třeba odeberou, aby nás trápili. I z tohoto důvodu jsme chtěli osvojení nezrušitelné. Brali jsme to vážně.*“⁹² Tato slova jsou posláním ženy, která natrvalo zasvětila svůj život dvěma adoptovaným chlapcům jiného etnika. Zároveň je zářným příkladem, že ne vždy musí být tento závažný krok rozhodnutím správným. Ve svých knihách popisuje onu marnost náhradního rodičovství, ale i touhu se nevzdat. Dnes by spíše volila pěstounskou péči. Její knihy však nabízí porozumění lidem, kteří se stali pěstouny či osvojiteli, pocit, že stejně jako v případě autorky neselhali oni a pokud ano, tak v tom nejsou sami.

2.2.3 Členění rodin z psychologického hlediska

Na výchovu dítěte má vliv každý z členů rodiny, který zastává v systému určitou roli. Pokud některá jednotka vypadne či zůstane nefunkční, důsledky způsobují trvalé následky. Z tohoto pohledu pak rozlišujeme několik *typů rodiny*.

Vlastní rodinu tvoří biologičtí rodiče, jež spojuje pokrevní pouto s jejich dětmi. Tento fakt však není pro dobrou výchovu stěžejní, neboť podstatný je dostatek péče a lásky.

Nevlastní (taktéž nazývána jako náhradní) – rodiče nepojí s dítětem pokrevní pouto, avšak je o něj postaráno s láskou a péčí. O této rodině hovoříme ve dvou již výše zmiňovaných případech - osvojení si dítěte (rodina adoptivní) a ve druhém pěstounská péče (rodina pěstounská).

V tomto spojení poukazujeme na rodiny *úplné* a *neúplné*, které se v našem analyzovaném textu hojně vyskytují.

Rodinu *úplnou* tvoří rodiče a jejich děti, ať už se jedná o adoptivní rodiny, pěstounské či nevlastní. Řadíme sem také jednoho z partnerů, který je do rodiny tzv. doplněn, ale stará se

⁹¹ SCHOOLEROVÁ, JAYNE, E. *Adopce: vztah založený na slibu: užitečné rady a postřehy pro adoptivní rodiče a pěstouny*. Praha: Návrat domů, 2002, s. 10.

⁹² PECHÁČKOVÁ, M., NOSIL, T. Marnost dvaceti let. *Instinkt*. 2008, roč. 7, č. 35, s. 12 - 17.

o nevlastní dítě jako o vlastní. Tento bod se týká rodin, které jsou po rozvodu či rozchodu s původním partnerem. Rodina úplná je v dnešní době jevem značně ojedinělým, neboť krizi rodiny způsobuje spíše disharmonický vývoj, spějící k nefunkčnosti těchto rodin.

Posledním bodem je rodina *neúplná*, tvořena pouze jedním rodičem a dítětem. Mezi hlavní příčiny vzniku řadíme: rozvod, osamělou matku či osamělého otce a úmrtí.

V naší práci se zaměříme právě na rodinu neúplnou a její aspekty: „*kdo chybí v rodině (otec či matka), jak dlouhou dobu chybí, od kterého věku dítěte chybí, jaká byla osobnost chybějícího rodiče, jaký je rodič, který zůstal, jakým způsobem je ztracený rodič nahrazován, jaká je osobnost dítěte či jaké je sociální zázemí neúplné rodiny atd.*“⁹³ I přestože se může zdát, že i jeden rodič dokáže mnohem lépe vychovat dítě samostatně, vždy zde chybí obraz jednoho či druhého rodiče, což má později vliv na identifikaci vychovávaného jedince v dospělosti. Dítě nevidí v reálném životě důležitost jednotlivých rolí, které zastává muž či žena, a to ovlivňuje jeho postoj a názory. Problémy vzniklé tímto nedostatkem mohou hrát posléze důležitou roli při hledání partnera a vytváření funkčního partnerského vztahu. Ten je navíc negativně pokřiven předsudky jednoho z rodičů, který vždy svaluje vinu na druhého partnera nejčastěji v případech rozvodu.

Montalvo vymezuje čtyři typy vnitřního uspořádání rodiny po rozvodu, které se mohou průběžně měnit:

system s jedním kompasem - po rozvodu zůstává s dítětem vždy jeden rodič, ve většině případů matka. Ta se orientuje dle potřeb dítěte, jemuž věnuje veškerou péči a lásku. Přehnaná ochranná péče o dítě přináší v pozdějším věku své důsledky. Hledání nového partnera je ztíženo nedostatkem času. Pokud se podaří nějaký vztah navázat, dítě jej vnímá jako zradu na otci. Tento případ můžeme sledovat v dílech *Křepelice, Když milujete muže*.

bezmocný rodič – matka se snaží dovolat pomoci partnera prostřednictvím výchovných obtíží dítěte, na které jí nestačí síly. Partner většinou krátkodobě poskytne pomoc. To matce nestačí, svým chováním se snaží podporovat problémové chování dítěte, aby otce opět přivolala. Dítě většinou s otcem naváže spojení.

nerovný závod – dítě je v tomto případě u otce, není to však pravidlem. Pro udržení kontaktu s dítětem se snaží být druhý rodič vzorný. Aby si dítě získal na svou stranu, volí formu úplatků. Dítě vycítí své dominantní postavení, které zneužívá ve svůj prospěch. Může se objevit také druhá možnost, a to vyčerpání dítěte ze stresové situace, které se může projevit různými psychosomatickými obtížemi.

⁹³ GRECMANOVÁ, H. a kol. *Obecná pedagogika II*. Olomouc: HANEX, 2003, s. 25 – 26.

soutěž v bezmocnosti – je projevem naprosté nezvladatelnosti výchovy ze strany obou rodičů, tedy i toho, jemuž bylo dítě svěřeno do péče. Situace je neřešitelná vlastními silami, a tudíž je nutný zásah odborníků. Tento problém můžeme vypořádat v textech *Indiánský běh a jisté prvky i v Krákoram*.⁹⁴

Jak se můžeme přesvědčit, rozvod přináší s sebou nemalé problémy, které postihují nejen členy rodiny, ale také mají celospolečenský vliv. Děti jsou zatahovány neúměrně do konfliktů, jichž důsledky deformují vztah k druhému rodiči. U dívek dochází ve většině případů k pocitům méněcennosti. U mužů se jedná o neschopnost odpoutat se od matky. Předcházením těmto negativním důsledkům můžeme správnou výchovou. Ta naplňuje i další funkci rodiny.

Způsob výchovy znamená celkovou interakci a komunikaci dospělých (např. matky, otce) s dítětem. Důležitá je volba a užití výchovných prostředků, postupů a metod.⁹⁵ Způsob výchovy má vliv i v dalších oblastech např. temperamentu, stability, lability či celkové odolnosti dítěte. Výchovu chápeme jako celoživotní proces, který ovlivňuje utváření osobnosti jedince v osobnost plně harmonicky rozvinutou a socializovanou. Samozřejmě kromě výchovy se zde vyskytují i další vnitřní a vnější podmínky. V souvislosti s textem zde můžeme jmenovat zejména podmínky biologické, psychické a vliv výchovy.

Biologické podmínky výchovy se vztahují zejména k otázce prenatálního a perinatálního vývoje dítěte, kdy je v „jistém smyslu vychováno již během těhotenství“.⁹⁶ Veškerá péče matky o dítě je v tomto období nesmírně důležitá – stres, nemoci, stravování aj. to vše má vliv na vývin plodu a později i výchovný proces. V širším smyslu slova zde můžeme hovořit i o vlivu dědičnosti, která významnou měrou ovlivňuje tento proces.

Psychické podmínky spadají do oblasti vnitřní, jsou založeny zejména na zkušenosti jedince, která je výsledkem trvalého procesu učení (vědomosti, dovednosti, návyky), a jeho osobnosti. Propojením vzniká „relativně stabilní systém, komplex vzájemně propojených somatických a psychických funkcí, který determinuje prožívání, uvažování a chování jedince, a z toho vyplývající jeho vztah s prostředím“.⁹⁷

⁹⁴ MATOUŠEK, O.: *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 2., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997. 144 s.

⁹⁵ ČÁP, J. *Rozvíjení osobnosti a způsob výchovy*. Praha: Karolinum, 1996.

⁹⁶ MATĚJČEK, Z. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. 3. vyd. Praha: Portál, 2000, s. 10.

⁹⁷ VÁGNEROVÁ, M. *Základy psychologie*. 1. dotisk 1. vydání. Praha: Karolinum, 2005, s. 215.

Vliv výchovy a celého prostředí nelze ve vzájemné propojenosti opomíjet. Výchova zasahuje značnou měrou do oblasti socializace, kdy se jedinec učí přijímat pravidla, normy a hodnoty společnosti, v níž žije, na základě nichž si utváří vlastní hodnotový systém, který by měl být v souladu s tímto systémem norem. Socializační proces podle J. Řezáče v sobě zahrnuje „čtyři relativně samostatné děje: *personalizaci, kulturaci, profesionalizaci a socializaci v užším významu, tj. člověk se v průběhu humanizačního procesu stává osobností; přejímá a rozvíjí kulturu společnosti; získává svoji socioprofesionální kompetenci neboli připravenost zaujmout svoji profesní roli; zaujímá postavení ve struktuře společenských úloh*“.⁹⁸ Nejvýznamnějším jednotkou v procesu socializace je samozřejmě rodina. První zkušenosti získává dítě prostřednictvím vztahu s matkou, v pozdějším věku s ostatními členy rodiny. Rodinné prostředí se stává modelovým pro dítě, ať již v přebírání pozitiv či negativ. Výchovu můžeme v rodině tedy ovlivnit i výchovným stylem.

2.2.4 Výchovné styly

Výběr výchovného stylu upřednostňujeme na základě předchozí zkušenosti z vlastní rodiny. Styl vedení nemusí být stabilním prvkem, v průběhu života vychovávaného se může měnit. Změny mohou nastat zejména ve vážných situacích rodiny např. při rozvodu manželů, příchodu nového partnera, změny ekonomické situace aj. Obecně je v rodinném prostředí rozlišován autoritativní, liberální a demokratický styl vedení.⁹⁹

Autoritativní (autokratický, dominantní) výchovný styl charakteristický přehnanou kontrolou dítěte ze strany vychovávajícího, který dítě usměrňuje příkazy, hrozbami a tresty. Pozice autority zabraňuje dítěti v rozvoji, nerespektuje jeho přání a potřeby. Dítě musí ve všech ohledech poslechnout.

Liberální výchovný styl se naopak projevuje slabým vedením. Vychovávající má nízké požadavky na dítě, které nejsou téměř nikdy kontrolovány, zda-li dochází k jejich plnění. Typická je pro tuto výchovu volnost, kdy samostatnost dítěte není ničím ohraničena.

Demokratický (sociálně integrační) výchovný styl tvoří pomyslnou hranici mezi výše jmenovanými styly. Základem je respekt dítěte k vychovávanému, a to platí i z opačné strany. Dítě je respektováno jako osobnost, individualita, která může vyjádřit svůj názor, jenž je brán

⁹⁸ ŘEZÁČ, J. *Sociální psychologie*. Brno: Paido, 1998, s. 48.

⁹⁹ VÁGNEROVÁ, M. *Základy psychologie*. 1. dotisk 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005, s. 317.

na vědomí. Požadavky na dítě jsou úměrné jeho věku. Vychovávající místo trestů užívá příkladů, které umožňují dítěti vybrat si z několika způsobů řešení.

Při určování stylu nalezneme mnoho odlišností, které do této jednoduché typologie nemusí zapadnout, neboť výchovný styl obsahuje nejen „*upevněné postupy, techniky, praktiky, strategie, ale také názory na člověka, na dítě a výchovu*“.¹⁰⁰

Jak jsme se mohli přesvědčit, ani výchova není zárukou na to, že naše dítě bude žít dle norem a pravidel dané společnosti. Problémů, se kterými se v prázách setkáváme, je mnohem více, než by se mohlo zdát. Zejména biologické podmínky, citová deprivace dětí aj. předurčuje problémovou výchovu těchto jedinců, kteří jsou mj. ohroženi i sociálně - patologickými jevy.

2.2.5 Sociálně – patologické jevy

Patologie znamená pro nás něco odlišného, jiného. Abychom pochopili význam tohoto termínu, je nutné si vymezit pojem *normalita*, což je „*stav, chování a jednání odpovídající normám*.“¹⁰¹ Norma je „*všeobecné závazné pravidlo, předpis*.“¹⁰² Z toho vyplývá, že jedinec je povinen se chovat dle jistých ustanovených společenských norem a pravidel, které jsou následně posuzujícím faktorem pro odchylky normálního chování.

„*Sociálně patologickým jevem se obecně rozumí takové chování jedince, které je charakteristické především nezdravým životním stylem, nedodržováním nebo porušováním sociálních norem, zákonů, předpisů a etických hodnot, chování a jednání, které vede k poškozování zdraví jedince, prostředí, ve kterém žije a pracuje, a ve svém důsledku pak k individuálním, skupinovým či celospolečenským poruchám a deformacím*.“¹⁰³ Jedná se tedy o takové jevy, které jsou společensky nežádoucí a jichž je v současné době velká řada. S postupujícím trendem moderní doby se rozšiřují zejména mezi děti a mladistvé. Přední pozici zaujímají alkohol a cigarety, drogy. Vysokou příčku drží také záškoláctví, krádeže aj. Do této problematiky zahrnujeme i suicidální¹⁰⁴ chování, které hazarduje zejména se životem dotyčného, nebo stavy jedince ohrožující jeho okolí. Abychom pochopili danou problematiku,

¹⁰⁰ ČÁP, J. *Psychologie výchovy a vyučování*. Praha: Karolinum, 1997, s. 336.

¹⁰¹ Normalita. *ABZ.cz: slovník cizích slov* [online]. © 2005-2006 [cit. 2012-02-11]. Dostupné z: http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/hledat?typ_hledani=prefix&typ_hledani=prefix&cizi_slovo=normalita

¹⁰² Norma. *ABZ.cz: slovník cizích slov* [online]. © 2005-2006 [cit. 2012-02-11]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/norma>

¹⁰³ POKORNÝ, V., TELCOVÁ, J., TOMKO, A.. *Prevence sociálně patologických jevů: Manuál praxe*. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky r.s., 2003, s. 9.

¹⁰⁴ sebevraždě

s níž se setkáváme právě v díle Terezy Boučkové, krátce si nastíníme některé z výše jmenovaných problémů.

Záškoláctví – tento trend můžeme zaznamenat zejména u dětí bezproblémových, kteří chtějí upozornit na nějaký problém, vyzkoušet adrenalin aj., pokud se tedy nejedná o chronické útekáře, či osobu, jež má pro tento problém určující faktory - vliv dědičnosti.

Alkohol a drogy – první položka je v dnešní době u mládeže často opomíjena, avšak ve své podstatě je nejužívanější drogou v ČR. K užívání nejen této drogy vede mladistvé spousta důvodů od společenské prestiže, napodobování, snahy vyniknout až po řešení problémů, či původ v negativním modelu rodiny. Všeobecná tolerance společnosti k drogám se během let výrazně snižuje, což můžeme pozorovat na problémech mládeže na základních školách. Více by se mělo proto investovat do prevence nežli do následné intervence mladistvých. Ani správnou výchovou v rodinách totiž nemusíme zabránit styku dítěte s těmito látkami, proto je informovanost a osvěta prozatím nejlepší zbraní.¹⁰⁵

*Nikotinismus-„chorobná závislost na nikotinu“*¹⁰⁶ Dnes bychom ji mohli zařadit na první příčku v užívání. Jak uvádí Melgosa, jde o drogu s nejmenším rizikem, ale pouze z krátkodobého hlediska. V konečném důsledku tato látka způsobuje větší nejen osobní, ale i společenské škody ve srovnání s tzv. „tvrdými drogami“.¹⁰⁷ Jak v tomto případě může působit rodina, píše Plátková: „*Rodina to, jak se děti a mladí lidé ke kouření postaví a zda se kuřáky stanou či nikoliv, ovlivňuje v nezanedbatelné míře. Velmi významnou roli v tomto ohledu hraje především sociální učení – proces nápodoby (nebudu kouřit, protože ti, které respektuji a mám za vzor, také nekouří, nebo naopak budu kouřit, protože rodiče či blízcí, kteří jsou mým idolem, také kouří). Ze strany společnosti mají pak na děti vliv, ať už pozitivní nebo negativní, především reklama a média.*“¹⁰⁸

Krádež – jde o jisté porušení normy k vlastnictví druhé osoby, kdy dotyčný omezuje práva druhého člověka či společnosti. U dítěte mluvíme o krádeži v momentě, kdy je na takové rozumové úrovni, aby bylo schopno chápat pojem vlastnictví a chápat vztahy mezi vlastními a cizími věcmi. Vliv na tento skutek může mít opět jiné nastavení hodnotového systému daného jedince, může být spojena s jistými projevy násilí. V případě posouzení

¹⁰⁵ VÁGNEROVÁ, M. *Patopsychologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 1999. 345 s.

¹⁰⁶ Nikotinismus. *ABZ.cz: slovník cizích slov* [online]. © 2005-2006 [cit. 2012-02-11]. Dostupné z: http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/hledat?typ_hledani=prefix&cizi_slovo=nikotinismus

¹⁰⁷ MELGOSA, J. *Žít naplno*. Praha: Advent-Orion, 2003. 191 s.

¹⁰⁸ PLÁTKOVÁ, I. *Problematika sociálně patologických jevů*. Brno, 2006. 46 s.

krádeže u dítěte a mladistvého je nutno zvážit způsob provedení. Samozřejmě menší význam je kladen na neplánované, příležitostné krádeže, které byly vyvolány určitým impulzem apod. Závažnější problém představují krádeže plánované, které s sebou nesou jistou přípravu. Obvykle se vyskytují až ve starším školním věku, avšak čím ranější je jejich výskyt, tím horší prognóza se nabízí. Dítě krade opět z různých příčin např. touha po určité věci, zviditelnění se v kolektivu, psychická deprivace aj. Opět se zde můžeme setkat s vlivem genetických předpokladů.

Během výchovného procesu se v každé rodině mohou vyskytnout problémy. Tento jev se tedy netýká pouze rodin adoptivních, pěstounských aj. Vliv výchovy nemá takový dopad, protože není možné, aby genetický materiál a dědičné předpoklady byly z dítěte vymazány. I přes veškerou snahu rodičů nemusí tedy dítě splnit daná očekávání.

3 Téma rodiny ve vybraných prózách Terezy Boučkové

V následující kapitole se pokusíme vykreslit co nejpřesnější analýzu vybraných děl s tematikou rodiny. Nejprve krátce nastíním obsah, a poté se budeme zabývat podrobnou analýzou tohoto díla, doplněnou citacemi z odborných článků věnujících se dané problematice, recenzemi a osobními prožitky z vlastní četby.

3.1 Indiánský běh

Kniha, která se řadí mezi nejstarší výtvořky Boučkové, se jmenuje *Indiánský běh*. Vyšla nejprve v samizdatu (1988) a v roce 1990 za ni Boučková obdržela cenu Jiřího Ortena, přičemž byla kniha oficiálně vydána teprve roku 1991. Téhož roku ji autorka rozšířila o další dvě povídky: *Žena z okolí Týru a Krok, sun, krok* a r. 1992 o povídku třetí *Končiny štěstí, končiny ticha*. Kniha byla přeložena do několika jazyků a v autorčině tvorbě náleží k těm nejúspěšnějším.

3.1.1 Dějová linie

Indiánský běh. Hlavními postavami v této novele jsou otec Indián a matka Alfa se třemi dětmi Slunečním paprskem (Paprsek), Bílou lunou (Luna) a Prasklou gumou. Příběh odehrávající se za dob komunistického režimu vypráví Prasklá guma.

Život pokojného dětství tří dětí byl narušen odchodem otce k jiné ženě, nazývané poeticky Múza. Vztah Prasklé gumy a otce byl již od počátku limitován jejich povahami a po jeho odchodu do emigrace pak došlo k absolutnímu vzájemnému odcizení. Prasklá guma popisuje období dospívání, kdy měla problémy se vzděláním, neboť jako dcera disidenta nebyla přijata na řadu škol. Toužila se stát herečkou a usilovala o přijetí na DAMU, avšak ani usilovná příprava, kterou podstoupila pod přísnou taktovkou Madam Kuráže, jí ke splnění tohoto snu nepomohla. Problém měla i s přijetím do pracovního procesu, neboť režim jí nechtěl umožnit pracovat ani na těch nejhorších pracovních pozicích. Východisko z této sociální i mravní situace nachází v podpisu Charty 77 a účinkováním v bytovém divadle. Na rozdíl od svých sourozenců trpěla velmi nízkým sebevědomím, což jí způsobovalo problémy zejména v intimním životě. Na partnery neměla štěstí, její první manžel, již dvakrát rozvedený, se jmenoval Omyl a ono pověstné nomen omen se potvrdilo i do třetice. Ani tolik očekávaná změna příjmení nepřinesla naplnění touhy vystupovat na divadelních prknech. Druhý muž se jmenoval Valčík a splňoval představy o muži, se kterým by chtěla zplodit dítě, avšak ani tato touha nebyla naplněna, a proto se rozhodují pro adopci. Hrdinka vzhledem

k jistým okolnostem uvěří v Boha a příběh pokračuje v povídce *Krok, sun, krok...*

Podobný osud spjatý s jejich otcem, který o ně nejevila zájem, potkal i její dva starší sourozence. Sestra Luna byla divoká již od dětských let, kdy si raději užívala večírků, místo toho aby se věnovala studiu. K usměrnění jí dopomáhal nejprve matčin milenec Karbaník a později spolupracovník Dobroděj. Nakonec i ona zatouží po studiu na vysoké škole, ale příjmení, které jí patří od narození, jí znemožnilo stát se vysokoškolskou studentkou.

Stejně tomu bylo i v případě Paprška, nejstaršího ze tří sourozenců, jenž toužil studovat scénografii, na kterou byl díky přímluvám Dobroděje, po roce odkladu, přijat. Během té doby se seznamuje s dívkou Mapl, která s ním otěhotněla. Vstoupil do svazku manželského a narodil se jim syn Větrník - Jih. Paprsek situaci nezvládne, propadá alkoholu a Mapl opouští, aby se k ní zase po nějaké době vrátil. Oba sourozenci nakonec stejně jako jejich otec emigrují do zahraničí.

Na pozadí těchto osudů se odehrává příběh jejich matky Alfy, která se jim neustále snaží najít vhodného tatínka a k tomu se citlivě stará o prarodiče. Poté, co ji opustil manžel s milenkou, se seznamuje s Karbaníkem. Svou zásluhu na tomto vztahu mají i děti, které si jej vyhlédly na horách, kde všichni společně trávili prázdniny. Idylu nového vztahu ovšem zakrátko naruší nečekaná facka (o níž se dozvídáme podrobněji v povídce *Končiny štěstí, končiny ticha*) a jsou to opět, nyní již dospívající, děti, které matce pomohou tuto situaci vyřešit. Po jeho odchodu vstupuje do dalšího vztahu s Donovanem, což se zakrátko ukáže jako další špatná volba. Podvedl ji s Múzou, která přijela s Indiánem na oslavu Alfiných narozenin. Třetím v pořadí byl Monolog, s nímž zažívala velkou životní lásku. Trable s láskou nebyly jedinými v Alfiném životě. Její maminka, která onemocněla Alzheimerovou chorobou, na konci příběhu umírá.

Žena z okolí Týru. Hlavní hrdinkou je vypravěčka z předchozí povídky Prasklá guma. Příběh je rozšířen o problémy doprovázející otěhotnění - potraty, které hrdinka prodělá. Neutuchající touha po dítěti, která způsobuje oběma manželům stres, tu nalézá paralelu v kopání studny, v níž však chybí to nejcennější - voda. Nalézt vodu je stejně tak nepravděpodobné jako otěhotnět přirozenou cestou. Problém se vyřeší adoptí dvou dětí z kojeneckého ústavu.

Končiny štěstí, končiny ticha. Tentokrát se seznamujeme s hrdinčinou matkou Alfou a jejím nesnadným pracovním i milostným životem poté, co ji opustil manžel. Život se třemi dětmi na krku, kolotoč milenců, touha po dalším dítěti, neúspěchy s otěhotněním. Po odchodu dětí se přidávají starosti se stárnoucími rodiči, jež oba potkala Alzheimerova choroba.

Hrdinku však osud nešetří, zjišťuje, že má rakovinu prsu. Po úspěšné operaci ji nejstarší dcera odváží do Švýcarska na léčení. Alfa prožívá těžké loučení s nemocným otcem, který záhy po jejím odjezdu umírá.

Krok, sun, krok... Poslední povídka navazuje na první, kdy se Prasklá guma s Valčíkem stanou rodiči osvojeného dítěte, napůl cikánka, kterého pojmenují Dárek. Nedlouho poté adoptují ještě jednoho syna, opět jiného etnika, přestože by chtěli holčičku, a pojmenují jej Párek. Pocity štěstí jsou vystřídané neustálou péčí o děti, které se nevyvíjí dle vývojových etap, hádkami kolem rozestavěného domu aj. Nakonec však příběh končí optimisticky, hlavní hrdinka otěhotní a ve studni se objeví voda.

3.1.2 Analýza textu

Indiánský běh byl úspěšnou prvotinou, s níž vstoupila Boučková do povědomí široké čtenářské veřejnosti. Pro texty Terezy Boučkové je typická otevřenost, se kterou předvádí a hodnotí citové problémy těžkého života protagonistek a jejich blízkých. Děj próz, který vyniká zkratkovitostí, jež je na autorce nejvíce ceněna, umocňuje autenticitu líčení života, která je z velké části autobiografická.¹⁰⁹ Vzpomínky Boučkové lze chápat jako svědectví o reálné době, ale i o reálných lidech, byť se skrývají za důmyslnými přezdívkami. „*Podává upřímnou zповěd'. Svůj vztah k otci, který je trvale nepřítomen, jehož činy však ve svých důsledcích stále ovlivňují životy celé rodiny, hodnotí bez sentimentu a zaujetí, bez sebelítosti, s nadhledem. Na konci románu se ovšem ze své lásky k otci dokáže vyznat.*“ Boučková své dílo prezentuje jako fikci, třebaže je založeno na autobiografickém materiálu – přímý náznak můžeme doložit např. věnováním.¹¹⁰

Autorka se pouští do kontroverzních a tabuizovaných témat, z nichž jsme některá zmínili již v úvodních kapitolách, a proto próza vyvolala velký ohlas nejen u kritiků.

Co vedlo autorku, do té doby téměř neznámou, k napsání něčeho, co můžeme nazvat rodinnou historií? Boučková v rozhovoru pro Právo uvádí: „*K psaní mě ale podnítila tátova kniha Kde je zakopán pes, kterou jsem sice nedokázala přečíst, ale nějaké pasáže o nás jsem přelouskala a řekla jsem si, že napíšu příběh naší rodiny ze svého pohledu.*“¹¹¹

¹⁰⁹ MENCLOVÁ, V. a kol. *Slovník českých spisovatelů*. 2., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Libri, 2005. 822 s.

¹¹⁰ GAMMELGAARDOVÁ, K. Dcera kontrarevolucionáře. In *Kritický sborník: Revue pro literaturu, umění a filosofii*. Praha: Lidové noviny, 1990 – 2001, s. 33.

¹¹¹ BRAUNOVÁ, D. Spisovatelka Tereza Boučková: S tátou neúčtuju. In: *Novinky.cz* [online]. 23.12.2009 [cit. 2012-02-01]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/zena/styl/187607-spisovatelka-tereza-bouckova-s-tatou-neuctuju.html>

„*Reminiscence Boučkové zaujaly kritickým pohledem na jejího otce, ironickými historkami ze života disidentu, nicméně jejich těžiště leží v autorčině schopnosti s humorem vykreslovat prožívané situace, v tom, co se stalo i konstantou její další tvorby: v potřebě vyjádřit životní postoj ženy, jež touží po naplnění svých osobních schopností a své společenské existence, musí však zdolávat mnoho úskalí, zejména těch, které vyrůstají z lidského sobectví.*“¹¹²

Josef Vohryzek ve své kritice Trýzeň absolutního nároku (1991) uvádí, že „*Mezi první, titulní povídkou a oběma dalšími je podstatný rozdíl jak v kvalitě, tak ve stylu vyprávění a v míře podmanění látky.*“¹¹³

Úvod Indiánského běhu nezačíná příliš šťastně. Hlavní hrdinka příběhu Prasklá guma, jak sebe samu zobrazuje autorka, se narodila jako „nechtěné,“ v pořadí již třetí dítě. Otec, známý spisovatel Pavel Kohout vystupující pod přezdívkou Indián, je opustil, když jí byly tři roky. Jejich vztah byl od počátku chladný: „*Snad jsem pro něj ani nebyla trojrozměrná. Přičetl k počtu dvou ještě třetí a do položky alimentů mě zaknihoval jako cifru.*“¹¹⁴ Avšak ani před jeho odchodem ji nebral na vědomí, první rok ji vychovávala babička, „*protože Alfa chtěla zemřít, a když si někdo něco takového přeje, nechce se starat o malé miminko.*“¹¹⁵ Prasklá guma vzhledem k výše uvedeným skutečnostem jistě netrpí přehnaným sebehodnocením, naopak připadá si jako méněcenná a bezvýznamná.¹¹⁶ Již popis jejího příchodu na svět nevnímá jako šťastné přivítání do nového života: „*Jestli to běhání po porodnici k něčemu bylo, tak leda, že se zadýchala. Se mnou to nehnulo. Nechtělo se mi z teploučkého břicha a bylo mi úplně jedno, že Alfa chce stihnout premiéru. Poprvé jsem se rozplakala právě toho dne a bylo nad čím. Znáte ten vtíp? Indián má tři děti. První, syn se jmenuje Sluneční Paprsek, druhá, dcera, Bílá Luna. A jakpak se jmenuje to třetí? Prasklá guma.*“¹¹⁷

Hlavní příčinou útěku otce od rodiny byla jeho milenka. Problematika manželských vztahů a nevěry není fenoménem pouze dnešní doby, byla tu stále, jen se jí v dobách minulých nevěnovala taková pozornost. Psychologové uvádí „*hlavní rozdíl v tom, že muž je nevěrný tělem a žena duší. Muži to tedy berou velmi často jako chvilkovou záležitost a ve svém*

¹¹² JANOUŠEK, P. a kol. *Dějiny české literatury 1945-1989*. Praha: Academia, 2007. ISBN 978-80-200-1527-3.

¹¹³ RHOUNEK, E. Virtuozita z nouze. *Tvar*. 2000, roč. 11, č. 16, s. 20.

¹¹⁴ BOUČKOVÁ, T. *Indiánský běh·Křepelice·Když milujete muže*. Praha: Odeon, 2007, s. 13.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 13.

¹¹⁶ GAMMELGAARDOVÁ, K. Dcera kontrarevolucionáře. In *Kritický sborník: Revue pro literaturu, umění a filosofii*. Praha: Lidové noviny, 1990 – 2001, s. 36.

¹¹⁷ BOUČKOVÁ, T. *Indiánský běh·Křepelice·Když milujete muže*. Praha: Odeon, 2007, s. 7.

rodinném zázemí nechtějí nic měnit. Všeobecně se traduje, že muži nemají rádi změny, a tak vztahy mimo manželství pro ně mnohdy nemají většího významu.¹¹⁸ Indián představuje muže, který tento výrok ale vyvrací, neboť jak autorčin životopis uvádí, právě ona zamilovanost jej odvedla od rodiny. Děti velmi intenzivně vnímali nepřítomnost otce a bezvýchodnost situace, v níž s matkou žili, což dokládá následující přání k MDŽ: „Aby jsi vždy šťastná byla, svorně s námi živořila!“¹¹⁹ Stejně tak jako jejich matka toužila po milovaném muži, i děti měly touhu po novém tatínkovi. O své matce se Tereza vyjádřila v jednom rozhovoru velmi hezky: „Máma byla vždycky krásná a uměla s tím nakládat. Ona se vždycky na schůzky připravovala, malovala se, měla krásné vlasy, byla tak žensky ženská.“¹²⁰ A takovou ji vykreslila i ve své knize, jako nestárnoucí ženu, která neměla nikdy nouzi o muže. Proto i označení matky jménem Alfa v sobě symbolizuje počátek, „A“ jako první písmeno řecké abecedy. Od Alfy, zosobněného počátku, se tak odvíjí příběh naší hrdinky, dcery oné máter. Výraznou spojitost a příznakovost pak nese autorčin záměr pojmenovat fiktivní matku Alfu jménem, které začíná shodnou počáteční literou skutečné Tereziny matky Anny, tedy písmenem A.

Jejich život se tedy na delší dobu spojil s Karbaníkem (děti si jej vyhlédly při hře karet), který do rodiny přinesl: „účetní knihu, vepřové kotlety, řád a cizí slova.“¹²¹ Děti jej měly rády, neboť „Indián, v té době už člověk světový“¹²² se s nimi téměř nestýkal. „Vidali jsme se čtyřikrát ročně: na Matějské pouti, o narozeninách, na Štědrý večer a při vysvědčení.“¹²³

Skrytá symbolika jména Indián je hlavní hybnou silou díla. Indián bohužel nesplňuje funkci ochránce, jak tomu bývá v indiánských kmenech a jejich rodinách, ale opouští rodinu a žije se svou novou ženou Múzou. Paralela s „múzou“ jako inspirací není náhodná. „...Indián nás odlifroval ven. Každému dal několik marek na útratu a odspěchal za svou novou, největší a ještě asi spící Múzou.“¹²⁴ Múza v sobě skrývala jistou vnitřní krásu a půvab a její inklinace k umění nám tak dotváří dokonalý obraz romantické ženy. S Indiánem ji

¹¹⁸ SOKOLOVÁ, D. Jak zvládnout odhalení nevěry. In: *Novinky.cz* [online]. 30.10.2010 [cit. 2012-02-1]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/zena/vztahy-a-sex/215373-jak-zvladnout-odhaleni-nevery.html>

¹¹⁹ BOUČKOVÁ, T. *Indiánský běh·Křepelice·Když milujete muže*. Praha: Odeon, 2007, s. 9.

¹²⁰ PECHÁČKOVÁ, M., NOSIL, T. Marnost dvaceti let. *Instinkt*. 2008, roč. 7, č. 35, s. 12-17.

¹²¹ BOUČKOVÁ, T. *Indiánský běh·Křepelice·Když milujete muže*. Praha: Odeon, 2007, s. 9.

¹²² Tamtéž, s. 10.

¹²³ Tamtéž, s. 13.

¹²⁴ BOUČKOVÁ, T. *Indiánský běh, Křepelice, Když milujete muže, Krákorám*. Praha: Euromedia Group - Knižní klub, 1999, s. 9.

nespojovaly praktické věci např. domácí práce či výchova dětí, nýbrž celý svůj život zasvětila umění, což však Indiánovi vyhovovalo vzhledem k faktu, že se celý život pohyboval v uměleckých kruzích.

Alfa shledala s povděkem, že konečně budou mít děti nad sebou „pevnou ruku“. S jejím jediným synem Paprskem byly totiž neustále výchovné problémy, na které jí nezbývalo sil. Proto když Paprsek postřelil, byť neúmyslně, dítě, musel být již tvrdě potrestán. Symbolika jeho jména staví tohoto muže do ostrého kontrastu se sestrou Lunou a vnáší tak do děje další z pradávných archetypů dne a noci.

Čtenář zde může pozorovat postupný rozpad rodiny a inklinaci k dysfunkční rodině¹²⁵ - vyskytují se vážné poruchy funkcí rodiny, které ohrožují zdravý vývoj dítěte. Rodina není schopna tyto problémy zvládnout sama, a je nutné učinit opatření. Jak vypravěčka výstižně dodává: „*Kde jsi tehdy byl, Indiáne?*“¹²⁶ Nepřítomnost otce jako vzoru, s nímž by se mohl identifikovat, byla zjevná.

Alfa se snažila dětem věnovat, neustálé existenční starosti jí ovšem neumožňovaly nahlédnout hlouběji pod povrch lidských duší, aby zjistila, jak vážný je stav její rodiny.

Nejinak tomu bylo i v případě Luny, setry Prasklé gummy, která měla špatný prospěch ve škole, která jí vůbec nebavila, což společně, s přihlédnutím k rodinné situaci, muselo nutně vyústit k sociálně-patologickému jevu - záškoláctví. Luna raději pořádala večírky či se jich nejlépe účastnila. Odtud výstižný název jejího jména, byla noční živel, ve dne spící, v noci žijící: „*Luna byla příliš unavená nočním životem v klubech a na diskotékách, kam denně chodila, ačkoli se jí v tom Alfa snažila všemožně zabránit.*“¹²⁷ Luna byla velmi společenská na rozdíl od své mladší sestry, která se spíše držela stranou: „*Luna už v první třídě pořádala večírky s bratrovými kamarády, kde padaly opravdové pusy. Já jsem se mezi nimi pletla, aniž bych sama nějakou aktivitu vyvíjela, protože jsem byla moc malá a blbá.*“¹²⁸ Nevyhýbala se ani alkoholu, neplatily na ni žádné zákazy či varování a tento její bujarý život se musel nutně podepsat na jejich školních výsledcích, kvůli nimž se později rozhodla spáchat sebevraždu¹²⁹ – spolykala prášky, naštěstí však byla včasným zásahem zachráněna.

¹²⁵ Viz podkap. 2.2

¹²⁶ BOUČKOVÁ, T. *Indiánský běh·Křepelice·Když milujete muže*. Praha: Odeon, 2007, s. 12.

¹²⁷ BOUČKOVÁ, T. *Indiánský běh, Křepelice, Když milujete muže, Krákorám*. Praha: Euromedia Group - Knižní klub, 1999, s. 16.

¹²⁸ BOUČKOVÁ, T. *Indiánský běh, Křepelice, Když milujete muže, Krákorám*. Praha: Euromedia Group - Knižní klub, 1999, s. 8.

¹²⁹ latinsky suicidium, z *sui* = se, sebe a *caedere* = zabít, respektive *caedium* = zabití; řecky *autocheiria*

Sebevražda „je akt vědomého a úmyslného ukončení vlastního života.“¹³⁰ Existuje několik typů, avšak v našem případě hovoříme o sebevraždě impulzivní, která „vznikne z náhlého popudu. Šok z momentálního psychického úrazu překryje vše ostatní a dokáže překrýt i pud sebezáchovy. Pokud se podaří sebevraha zadržet, roste šance na potlačení této nejjednodušší zničující optiky. Obnoví se potřeba žít nebo alespoň strach z bolesti.“¹³¹ Vzhledem k původní příčině, jež by znamenala psychické onemocnění, vyžadující léčení pravděpodobně v Bohnicích, zasáhl matčin přítel Dobroděj. Luna tedy nakonec pouze opakovala druhý ročník gymnázia.

Problémy se nevyhnuly ani nejmladší dceři, netýkaly se nikdy výchovy, nýbrž sepětí s otcovým příjmením a jeho postavením ve společnosti. Důvody, proč ji nechtěli vzít na gymnázium, shrnula prostou větou: „Byla jsem dcerou kontrarevolucionáře.“¹³² I přes Alfinu lobby u jejího milence Hostitele se přímluvu získat nepodařilo, a Prasklá guma nastoupila do prvního ročníku dvouleté ekonomické školy, kterou jí Alfa po dalším shánění a ponižování se zařídila. Její herecké ambice byly nepřehlédnutelné, a tak se pokouší o nemožné, v 15 letech a s příjmením, které nemělo nikde dveře dokořán, se účastní přijímacího řízení na DAMU. Během příprav na zkoušky zažívá pocity štěstí, neboť při průpravě se jí ujal sám otec. „Poprvé v životě si mě všiml a já poznala, jak je krásné mít otce a moc jsem toužila, aby mě měl rád.“¹³³ Kvůli chystané roli byla dokonce ochotna zhubnout, aby byla přesvědčivá - nevzali ji. Indián jí na to jen řekl: „takový je život a ...doufám, že tě to neodradí od učení, nechci mít z dítěte hlupce...a taky to bylo vyřízené.“¹³⁴ Podpora a opora v rodičích, která je nesmírně důležitá, aby se dítě mohlo realizovat, tu žádná není. Vycházejme nyní z Maslowovy pyramidy (potřeb), což je „hierarchie lidských potřeb, kterou definoval americký psycholog Abraham Harold Maslow v roce 1943. Podle této teorie má člověk pět základních potřeb: fyziologické potřeby; potřeba bezpečí, jistoty; potřeba lásky, přijetí, sounáležitosti; potřeba uznání, úcty; potřeba seberealizace. První čtyři kategorie Maslow označuje jako nedostatkové potřeby a pátou kategorií jako potřeby existence (bytí) nebo růstové potřeby.“¹³⁵, což potvrzuje náš výrok.

¹³⁰ Sebevražda. In: *Wikipedie: Otevřená encyklopedie* [online]. 2001 [cit. 2012-03-19]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Sebevra%C5%BEda>

¹³¹ Tamtéž.

¹³² BOUČKOVÁ, T. *Indiánský běh·Křepelice·Když milujete muže*. Praha: Odeon, 2007, s. 13.

¹³³ Tamtéž, s. 17-18.

¹³⁴ Tamtéž, s. 18.

¹³⁵ Maslowova pyramida. In: *Wikipedie: Otevřená encyklopedie* [online]. 2001 [cit. 2012-03-19]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Maslowova_pyramida

Prasklá guma je však vykreslena také jako bojovnice. Nevzdává se svého snu a má plnou podporu matky. Na přemlouvání ze strany profesorů nakonec vstupuje do SSM, aby měla alespoň malou jiskru naděje, že by ji mohli přijmout na DAMU. Když se blížily opět přijímací zkoušky, šla poprosit Indiána o pomoc. „*Jeho srdce však udělalo čelem vzad a řeklo, že už by to nezvládlo, že teď by to měl udělat někdo zkušenější, nějaký profík... A připravilo mě tak o možnost setkat se podruhé se svým otcem.*“¹³⁶ Ten ji doporučil u Madam Kuráž. Setkání s ní bylo pro Prasklou gumu vysvobozením. Za touto silnou osobností, která měla odvahu a nezalekla se téměř ničeho, se neskrýval nikdo jiný než Vlasta Chramostová, která ve skutečném životě Terezu připravovala na ony přijímací zkoušky. Paralela s Matkou Kuráží a jejími dětmi od B. Brechta jistě není náhodná. Herečka, které bylo znemožněno provozovat své herecké poslání, chartistka a především stvořitelka bytového divadla v našich podmínkách. Dokázala jí nejen radit v umělecké činnosti, ale zejména naslouchat, neboť doma měla problémy nejen s matkou, ale i se sourozenci a jejich nesmyslné hádky jí neustále vyčerpávaly. Den, kdy šla Prasklá guma před komisi a opět slyšela zamítavou odpověď, ji naštěstí posílila. Obětavost matky pro své děti neznala hranic. Alfa šla znovu prosit, tentokrát k soudružce zvané Český sen, a ta jí se „*svým nekonečně chápavým úsměvem řekla, že pro mě nemůže nic udělat, protože jsem byla strašně špatná.*“¹³⁷ Alfu však netrápilo pouze nejmladší dítě.

Problémy s Lunou přerostly do takové míry, že se jednalo o její vyloučení z gymnázia. Alfa byla matkou velmi obětavou a po dvou měsících doprošování na ministerstvu zařídila i nejmladší dceři přestup na gymnázium. Dětem stále nedocházela vážnost situace, v níž se nacházely a jež jim značně komplikovala život. Paprsek i přes všechny problémy nakonec odmaturuje a na vysoké škole je mu povoleno studovat pouze jeden obor: organizace a řízení správy divadla. Opět zde zafungoval rodinný Dobroděj, díky němuž se Paprsek po roce dostává na vysněný obor scénografie. Jak Boučková vzpomíná, oním dobrým člověkem, byl muž, který se zaprodal režimu - režisér Evžen Sokolovský.¹³⁸ Přimlouval se nejen za jejich bratra, ale i za Lunu, která chtěla na dramaturgii na Akademii múzických umění, „*ale to víte, (...) na to ať dcera přísluhovače imperialismu rychle zapomene. Nejlepší bude, když půjde*

¹³⁶ BOUČKOVÁ, T. *Indiánský běh·Křepelice·Když milujete muže*. Praha: Odeon, 2007, s. 24.

¹³⁷ Tamtéž, s. 25.

¹³⁸ BRAUNOVÁ, Dana. Spisovatelka Tereza Boučková: S tátou neúčtuju. In: *Novinky.cz* [online]. 23.12.2009 [cit. 2012-02-01]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/zena/styl/187607-spisovatelka-tereza-bouckova-s-tatou-neuctuju.html>

makat.¹³⁹, a také za ni - Terezu, která toužila po herectví. Dobro, které konal, mu nelze odepřít, přestože někdy nebylo dětmi doceněno. Vědom si svých chyb ve výchově vlastních dětí, snažil se pomáhat jinde: „*Luniny výchovy se ujal Alfin spolupracovník. „Musíme té holce pomoci nelézt pravé životní hodnoty,“ řekl a sám přitom neměl koho vychovávat, neboť všechny jeho děti utekly z domova.*“¹⁴⁰

Bouřlivé dospívání se u každého z nich projevovalo jinak. Ani jednomu se však nevyhnuly trable spjaté s láskou. Prasklá guma na rozdíl od své sestry neuměla s muži nijak jednat, natož hovořit. Její rozpaky byly rozpoznatelné na první pohled. Se studem také přistupuje k řešení mnohých problémů: „*Neměla jsem odvalu. Luna se uměla ihned s každým seznámit a popovídat si na jakékoli téma. Já neuměla promluvit vůbec. A když jsem si nějakou větu připravila, neotevřela jsem pusy.*“¹⁴¹ Luna nešťastná z nezkušenosti mladší sestry ji seznámila s Jankem: „*Když jsem ráno šíleně zamilovaná a šíleně smutná odcházela. V malinké kajutě spal ženatý slovenský Janko a v klíně jeho teplého těla zůstala má nevinnost.*“¹⁴² Na delší dobu poslední muž, s nímž získala jistou „zkušenost“.

Naopak zkušenosti Paprška zjevně selhaly, neboť přivede do jiného stavu svou dívku Mapl. Paprsek se však nechtěl ženit. Všichni jeho kamarádi mu dívku, která „*když byla smutná, vypadala jako madona, zato když se rozesmála, změnila se v anglického plnokrevníka.*“¹⁴³, záviděli, ale přemlouvali: „*Nebud' blbej, vole, nenech se lapit...*“¹⁴⁴ Mapl jej do ničeho nenutila, milovala jej láskou oddanou a toužila být pouze v jeho blízkosti. Rodinné prostředí vesnice a obava z lidských řečí, především ze strany jejich rodičů, je však přiměly k očekávanému rozhodnutí. „*Na Mapl se valil proud jejich výčitek a Paprška zase tlačila Alfa, protože byla přesvědčena, že jeho morální povinností je Mapl si vzít.*“¹⁴⁵ Nepřípravenost a nezralost člověka na tak vážný krok, jej nemůže učinit šťastným v manželství. Svatba sice proběhla, ale Paprškův postoj se obrátil zcela opačným směrem, ač se mu narodilo dítě, o které by měl jako hrdý otec pečovat, nestalo se tak. Původ z dysfunkční

¹³⁹ BOUČKOVÁ, T. *Indiánský běh·Křepelice·Když milujete muže*. Praha: Odeon, 2007, s. 22.

¹⁴⁰ BOUČKOVÁ, T. *Indiánský běh, Křepelice, Když milujete muže, Krákorám*. Praha: Euromedia Group - Knižní klub, 1999, s. 19 – 20.

¹⁴¹ Tamtéž, s. 20.

¹⁴² BOUČKOVÁ, T. *Indiánský běh·Křepelice·Když milujete muže*. Praha: Odeon, 2007, s. 22.

¹⁴³ BOUČKOVÁ, T. *Indiánský běh, Křepelice, Když milujete muže, Krákorám*. Praha: Euromedia Group - Knižní klub, 1999, s. 22.

¹⁴⁴ BOUČKOVÁ, T. *Indiánský běh·Křepelice·Když milujete muže*. Praha: Odeon, 2007, s. 23.

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 23.

rodiny, kdy otec jako funkční jednotka selhal a hledání vlastní identity způsobilo, že Paprsek „se odstěhoval do hospody U zlatého tygra, protože po vzoru svého otce necítil potřebu milovat své dítě.“¹⁴⁶ Nakonec dochází k rozvodu: *Z Mapl se stala smutná Ma.*¹⁴⁷ Ma se přestává se věnovat dítěti a při jedné nešťastné události jej opaří horkou vodou. „Žena nemůže být dobrá matka, když není také šťastný člověk.“¹⁴⁸ Naštěstí se dítě uzdraví a po nějakém čase dochází k opětovnému sblížení, již rozvedeného páru: „*Ma je úplně poslední. Když jí Paprsek řekne, že se chce vystěhovat a přál by si odejít s ní a Větrníkem, jde šťastně znovu k výborovému oltáři a stane se z ní opět plnokrevná Mapl.*“¹⁴⁹

Láska je věc nevyzpytatelná. Alfa však po odchodu manžela toužila být milovanou a milující ženou. Oporou se jí v tomto těžkém čase stala maminka: „*Za dveřmi stojí maminka. A pak už jsou jen rty, ruce, teplo, ticho.*“¹⁵⁰

Do světa ženství ji vrátila dvě slova: „*Miluji Tě. (...) Mám rád tvoje děti. Chtěl bych se o vás starat.*“¹⁵¹ Konečně se objevil někdo, kdo ji byl ochoten milovat tak, jak si zasloužila. Ovšem měl také svou ženu, svou rodinu, své děti a ona se „*neuměla dělit a nechtěla rozbíjet*“.¹⁵² Idylický vztah, který vybuodovala s Karbaníkem, jež ji miloval opravdovou láskou, jezdili společně na dovolené, bylo jim nádherně. Ke vztahu přistupovala více racionálně, netřeštila jako malá holka a přece byla šťastná, že má muže. Nikdy v životě nebyla šťastnější, zatoužila po dalším dítěti, ale spokojený život byl jednoho dne přerušena fackou. Domácí násilí se stalo denní rutinou. „*Kdyby neměla tři děti, asi by ji uškrtil.*“¹⁵³

„*Domácí násilí je škála chování mezi blízkými lidmi, kdy jedna osoba opakovaně ubližuje osobě druhé, přitom tyto útoky mohou mít podobu:*

fyzické násilí – facky, kopance, škracení, bití pěstí či různými předměty

psychické násilí – nadávky, urážky, ponižování, zesměšňování (i ve společnosti), vyhrožování fyzickým násilím, zastrásování, odepírání spánku nebo potravy, vydírání sebevraždou

sexuální násilí – donucení k sexu či odmítaným sexuálním praktikám, znásilnění

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 24.

¹⁴⁷ Tamtéž, s. 24.

¹⁴⁸ BOUČKOVÁ, T. *Indiánský běh·Křepelice·Když milujete muže*. Praha: Odeon, 2007, s. 26.

¹⁴⁹ BOUČKOVÁ, T. *Indiánský běh, Křepelice, Když milujete muže, Krákorám*. Praha: Euromedia Group - Knižní klub, 1999, s. 32.

¹⁵⁰ BOUČKOVÁ, T. *Indiánský běh·Křepelice·Když milujete muže*. Praha: Odeon, 2007, s. 64.

¹⁵¹ Tamtéž, s. 65.

¹⁵² Tamtéž, s. 65.

¹⁵³ Tamtéž, s. 67.

sociální izolace – zakazování kontaktů s druhými lidmi, neustálé telefonování a kontrola, kde druhá osoba je a s kým, nezdravá žárlivost;

ekonomická kontrola – omezování přístupu k penězům, kontrola výdajů, oběť musí agresora prosit o peníze na běžné potřeby, jídlo. ¹⁵⁴

Z následujícího výčtu bychom našly jisté body, které by se hodily i do naší popisované domácnosti. Tak jako ostatní oběti si ani Alfa nechtěla tento problém připustit. Oběti často své agresory obhajují, jsou v rozpacích, nechtějí se nikomu svěřit, že jsou partnerem týrány a zůstávají v tomto násilnickém svazku, mají pocit bezmoci a neexistence řešení, věří v jistou hierarchii rodiny a její role v ní. „Přišel s kyticí a prosil za odpuštění. Ten výbuch žárlivosti nebyl první, byl však nejhorší. Odpuštěla mu.“¹⁵⁵ Oběti zažívají stresové reakce projevující se psychologicko-fyziologickými komplikacemi např. únava, vyčerpanost, nespavost. „Rozum ho přijal, jenže tělo s ním nechtělo nic mít. Nemohlo se přemoci, jakkoli se hlava snažila. Toužilo navždy menstruovat, a tak krvácelo, týden, čtrnáct dní, měsíc, dva měsíce. (...) Šla do nemocnice na kyretáž. Vrátila se uzdravená. Jen do chvíle, než si večer lehla k muži do postele. Rozkrvácela se znovu.“¹⁵⁶ Odjela do nemocnice a myslela si, že když jí uříznou dělohu, celý problém se vyřeší, ovšem to byl omyl, žádná operace nebyla nutná. Zůstat i za těchto podmínek s agresorem z důvodu, aby mi někdo mohl pomoci vychovat děti, není nejlepší řešení. Pokud je dítě svědkem domácího násilí, má to vliv na jeho psychický i fyzický stav. Dítě ztrácí pocit jistoty a bezpečí, který hledá právě u rodičů či u nejbližších osob. Záleží však na okolnostech, věku, blízkosti, intenzitě a frekvenci násilí. Některé děti reagují spíše agresivně (jak vůči okolí, tak vůči sobě), jiné jsou depresivní, uzavřené.¹⁵⁷ Alfa neuměla jednat ve věcech, které jí nebyly příjemné. Její děti byly dobře vychované a jejich morální hodnoty byly nastaveny správným směrem již v pubertě, k vyhazovu Karbaníka přispěl ještě jeden hrůzný čin. „Starší dcera k tomu měla zvlášť dobrý důvod: jedné noci ji probudily mužovy horké ruce, hladící její sedmnáctileté tělo nijak otcovsky...“¹⁵⁸ V tomto případě bylo včasným zásahem zabráněno tomu, co bylo již na samotné hranici s trestným činem proti lidské důstojnosti dle platného trestního zákona č. 140/1961Sb., konkrétněji o pohlavním zneužívání, které je definováno § 242:

¹⁵⁴ Co je domácí násilí. *Násilidoma.cz* [online]. [cit. 2012-03-20]. Dostupné z: <http://www.nasilidoma.cz/>

¹⁵⁵ BOUČKOVÁ, T. *Indiánský běh·Křepelice·Když milujete muže*. Praha: Odeon, 2007, s. 67.

¹⁵⁶ Tamtéž, s. 67.

¹⁵⁷ Co je domácí násilí. *Násilidoma.cz* [online]. [cit. 2012-03-20]. Dostupné z: <http://www.nasilidoma.cz/>

¹⁵⁸ BOUČKOVÁ, T. *Indiánský běh·Křepelice·Když milujete muže*. Praha: Odeon, 2007, s. 67.

- „(1) Kdo vykoná soulož s osobou mladší než patnáct let nebo kdo takové osoby jiným způsobem pohlavně zneužije, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až osm let.
- (2) Odnětím svobody na dvě léta až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na osobě svěřené jeho dozoru, zneužívaje její závislosti.
- (3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví.
- (4) Odnětím svobody na deset až patnáct let nebo výjimečným trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.

§ 243:

*Kdo zneužívaje závislosti osoby mladší než osmnáct let nebo osoby svěřené jeho dozoru, přiměje ji k mimomanželské souloži, nebo kdo takové osoby, zneužívaje její závislosti, jiným způsobem pohlavně zneužije, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.*¹⁵⁹

Paprsek tohoto muže, bez přítomnosti matky, slušně vystěhoval, Alfa byla příliš slabá, aby tento skutek provedla. Konečně byli všichni svobodní.

Druhým osudovým mužem byl Donovan. Bylo mu teprve dvacet let a ona se snažila být opatrná, aby se to nedozvěděli děti. Po týdnů to zjistili a „*když se to stalo, skoro si oddechla, to věčné napětí se nedalo vydržet. (...) Musí svým dětem moc věcí vysvětlit. Že není špatná, když se zamilovala!*“¹⁶⁰ Ovšem to netušila, jaký „dárek“ jí přichystá na její narozeniny. „*Ve vratech se objevil Donovan a Alfa zružověla. Jejich láska kvetla už čtvrtý rok, nezkažena každodenní všedností. Donovan přede všemi Alfu objal a začala slavnostní večeře na počest jejich narozenin.*“¹⁶¹ Touto oslavou vztah šťastného páru končí, neboť největším „překvapením“ pro Alfu, byla Donovanova nevěra s manželkou jejího exmanžela, kteří byli přítomni na oslavě.

V pořadí třetím přítelem byl Monolog. „*Alfa tehdy prožívala svou životní lásku. Byl jí muž, který ji do té lásky vtáhl géniem slova, a ona byla okouzlena vytrvalým obdivným monologem*“¹⁶². Nebyla by to Alfa, aby se nevyskytly potíže. Byl ženatý. „*Chce, aby o ní řekl*

¹⁵⁹ Úplná znění - Hlava osmá - Trestné činy proti svobodě a lidské důstojnosti - 140/1961 Sb. In: *Právník.cz: s námi nezabloudíte* [online]. © 2012 [cit. 2012-03-20]. Dostupné z: <http://www.pravnik.cz/uplna-zneni/uz-198.html>

¹⁶⁰ BOUČKOVÁ, T. *Indiánský běh·Křepelice·Když milujete muže*. Praha: Odeon, 2007, s. 69.

¹⁶¹ BOUČKOVÁ, T. *Indiánský běh, Křepelice, Když milujete muže, Krákorám*. Praha: Euromedia Group - Knižní klub, 1999, s. 26.

¹⁶² BOUČKOVÁ, T. *Indiánský běh, Křepelice, Když milujete muže, Krákorám*. Praha: Euromedia Group - Knižní klub, 1999, s. 26.

své ženě (...) *Chce žít v pravdě a ne dvojím životem. Chce, aby ji miloval. (...) Chce, aby byl opatrný, bojí se o něho. Chce dát své lásce podobu syna, chce mu dát syna. Chce lásku za lásku. Krásné je žít!*¹⁶³ V tomto stavu zamilovanosti a naprosté oddanosti půjčuje Indiánův byt, který tu zanechal před emigrací na starost dceři, jež v té době leží u maminky s horečkami doma, ke schůzkám Charty. Ačkoli sám byl zakladatelem, později si ukážeme, že s tímto krokem, který podnikla Alfa, nesouhlasil, a to se obrátilo proti nejmladší dceři. Z těchto důvodů se scházeli na jiných místech. Paradoxem patové situace bylo, že na schůzku ji dovezl „*mileneček k milenci, bývalý k současnému, až na věky*“.¹⁶⁴ Štěstí netrvá věčně a nedlouho poté je Monolog zatčen. V ten moment nedokázala nic udělat, ani zavolat. „*Vyschlo jí v krku vedrem, strachy, úzkostí.*“¹⁶⁵ Dávala si za vinu, že byla tak slabá, nyní když konečně odešly děti, je volná a může žít naplno, nemá s kým. Stále jej milovala, a tak z nedalekého hřiště u věznice pouštěla z magnetofonu jejich valčíky. „*Snažila se být opatrná, ale před kým? Maminka žije ve světě představ, tatínek je tak unavený (...), dvě starší děti odešly do ciziny a třetí má svůj život, své starosti. Komu chce vysvětlit, že není špatná? Nechce jen dožívat, nosit nákupy a vařit, nechce nic víc, než zestárnout, nebýt sama.*“¹⁶⁶ Nedokázala být sama, ale neměla nároky, které náleží manželce, nemohla jej navštěvovat, nosit potravinové balíčky aj. Když jej propustili „*byla tak šťastná (...), běžela za ním, musela ho obejmout, políbit (...)* myslela si, že to bude jako dřív (...) věřila, že se ta léta odloučení dají přeskocit, vymazat, zapomenout. Nesla mu svoji lásku a on už byl jiný. Nevěděla, že i ona je jiná.“¹⁶⁷ Změna, která nastala, oba protagonisty zaskočila. Setkávali se, když bylo Alfě nejhůř, když potřebovala s něčím pomoc, opravit apod. Věděla, že to jednou bude muset skončit, ale „*pořád ještě toužila po světě ženství, těla proti tělu, radosti, naděje*“.¹⁶⁸

Problémy s dětmi, prací, milenci, starostmi o rodiče se na Alfě podepsaly nedostatkem kvalitního spánku, a proto si pomáhala léky. Někdy se může stát, že se nám vymkne kontrola z rukou, jako tomu bylo i v tomto případě. Potom jen těžko přesvědčíme okolí, že jsme žádný pokus o sebevraždu spáchat nechtěli. Vždyť rodiče, kteří do nedávné doby nepotřebovali pomoc, se na ní stali závislými. Alfina maminka onemocněla Alzheimerovou chorobou a péče o takového člověka je velmi náročná a tatínek ji sám nezvládal. „*Starost o ni byla tak*

¹⁶³ BOUČKOVÁ, T. *Indiánský běh·Křepelice·Když milujete muže*. Praha: Odeon, 2007, s. 71.

¹⁶⁴ Tamtéž, s. 72.

¹⁶⁵ Tamtéž, s. 72.

¹⁶⁶ Tamtéž, s. 74.

¹⁶⁷ Tamtéž, s. 74.

¹⁶⁸ Tamtéž, s. 75.

vyčerpávající a nervy drásající, že si někdy přála, aby už to skončilo.“¹⁶⁹

„Alzheimerova choroba je neurodegenerativní onemocnění mozku, při kterém dochází k postupné demenci. Jako první toto onemocnění popsal Alois Alzheimer. V současné době není známa příčina vzniku, z neuropatologických nálezů se však ví, jak nemoc probíhá. Změny postupně působí rozpad nervových vláken a nervových buněk, mění se také látková činnost mozku.“¹⁷⁰ Současná medicína nedokáže tuto nemoc léčit, může jen některými prostředky tlumit jisté příznaky, ale o vyléčení se nejedná.

Maminka byla Alfě oporou ve všem, ale nemoc, která se rychle zhoršovala, ji přinutila, aby si oba rodiče vzala domů a dopřála jim co nejlepší péči. Byla sama se svými smutky. „Teprve teď si uvědomila, že za vším, co ji v životě potkalo, byl pocit bezpečí, jistota, že je tu někdo, kdo ji pochopí a přijme, vždycky. Už nejsou rty, ruce. Už není teplo. Jen ticho, ticho.“¹⁷¹ Maminka jí zemřela. Nedlouho po ní onemocněl touto nemocí i její tatínek. A ona si uvědomila a „spatřila tu lidskou bídu a bezmocnost“.¹⁷² Ani Alfě se nevyhýbaly zdravotní problémy, na nichž se podílela nejen tělesná námaha a starostlivost o nemocného otce, ale také výslechy StB, Luniny porody v zahraničí (nemohla se setkat se svými vnoučaty), křik úředníků na pasech: „To vás ty děti moc rády nemaj, když od vás utekly...To jste si špatně vychovala...“.¹⁷³ V tuto dobu se dozvídá zdrcující diagnózu – rakovina prsu. Nutný je okamžitý zásah, operace. Děti za ní přijíždí, neboť svou matku milují, a po domluvě se rozhodnou, že si ji Luna odveze do Švýcarska na léčení. Musí jen sehnat peníze. Její největší láska Monolog, který se stal hrdinou porevolučních dnů, se k nim obrací zády, ovšem jejich vlastní otec jim nakonec pomůže. Dědeček zůstává, musí jej dát do ústavu. „Ten den, kdy se Alfa po celkovém vyšetření dozvěděla, že nemá metastázy, že je po operaci úplně čistá a její šance jsou veliké, ten den, kdy se Alfa dozvěděla, že bude žít, zemřel děda. Zemřel hladý a žízň, protože nemocniční personál nemůže krmit každého jednotlivého blázna, nemocniční personál dá svým pacientům jídlo a pití na noční stoleček. To víte, nejsou lidi.“¹⁷⁴ Jak pomíjivá může být lidská důstojnost.

Prasklá guma, Alfina nejmladší dcera, která s ní jediná zůstala a neodjela do emigrace, se

¹⁶⁹ BOUČKOVÁ, T. *Indiánský běh·Křepelice·Když milujete muže*. Praha: Odeon, 2007, s. 75.

¹⁷⁰ Alzheimerova choroba. In: *Wikipedie: Otevřená encyklopedie* [online]. 2001 [cit. 2012-03-20]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Alzheimerova_choroba

¹⁷¹ BOUČKOVÁ, T. *Indiánský běh·Křepelice·Když milujete muže*. Praha: Odeon, 2007, s. 75.

¹⁷² Tamtéž, s. 78.

¹⁷³ Tamtéž, s. 89.

¹⁷⁴ Tamtéž, s. 90.

snažila matce pomáhat do doby, než se sama začala potýkat s vážnými problémy v osobním životě. Vzhledem k tomu, že jejím otcem byl disident, musela pracovat tam, kde jí režim nestihl zařídít vyhazov, ještě před samotným nástupem do práce. Chtěli, aby odjela do zahraničí, a už se nevracela. Dokonce podpořili její výjezd do Švýcarska; rok po zahájení bytového divadla, kdy se urovnaly její vztahy s otcem, se příjezdem za ním rozpadly jako domeček z karet. Indián byl rozlícen kvůli faktu, že jeho byt byl propůjčen schůzkám Charty. Před jeho odjezdem musela slíbit, že jeho existenci neohrozí žádnou podvratnou činností. „*A mě ani ve snu nenapadlo, že pro Indiána, který Chartu spoluzaložil, je její schůzka podvratnou činností...*“¹⁷⁵ Najednou si Prasklá guma uvědomila, že sen, kterému celý rok věřila, že jí má otec rád, se rozplynul. Nechal ji napospas osudu, protože jejich úmluvu ohledně bytu považoval za porušenou. Od té doby už s ním nepromluvila, vrátila se zpět do vlasti, byla vyslýchána, ale nakonec jí zabavili pouze pas. Život se jí od té doby snažili všemožně znepříjemnit. Otcí odpouští v momentě, kdy se skrže dílo, které napsala, vyrovnává sama se sebou, „*jako by celým převypravováním ze sebe strásla outsiderovské jméno, které si na počátku sama přiřkla.*“¹⁷⁶ Její život nabírá nový směr i v oblasti duchovní, když po smrti milované babičky uvěří v Boha, který se jí stává oporou v časech zlých. Díky víře dospěje i k lásce k vlastnímu otcí, ne z důvodu obdivu či výjimečnosti, ale proto, že konečně poznala, že i on je pouhým smrtelníkem, kterému by se křesťanská láska neměla odpírat.¹⁷⁷

Přes všechny peripetie a zákazy jí bylo dopřáno kousku štěstí v podobě prvního muže, který se jmenoval Omyl. Zpočátku jím byla Prasklá guma naprosto okouzlena, jeho romantické projevy jí lichotily, a tak když si jednoho dne „*klekl doprostřed zabláceného chodníku a řekl, že mě miluje. Lilo jako z konve, ale on tam klečel tak dlouho, až jsem si klekla taky. Pak jsme se běželi schovat pod rozložitý platan na Kampě a tam jsme se zasnoubili.*“¹⁷⁸ Počáteční optimismus však brzy ustal. Po svatbě dělal Omyl čest svému jménu a hrdinka si musela přiznat svou chybu ve výběru manžela: „*Už týden jsme spolu nemluvili. Já jsem se nedovedla smířit s tím, že mi Omyl nepomáhá, a on měl pocit, že mu chci těmi přízemními pracemi bránit v jeho uměleckém rozletu.*“¹⁷⁹ Pochybnosti o kvalitách jejího muže

¹⁷⁵ Tamtéž, s. 34.

¹⁷⁶ KLUSÁK, P. Doslov. In *Boučková, Tereza: Indiánský běh, Křepelice, Když milujete muže, Krákorám*. Praha: Euromedia Group - Knižní klub, 1999, s. 219.

¹⁷⁷ GAMMELGAARDOVÁ, K. Dcera kontrarevolucionáře. In *Kritický sborník: Revue pro literaturu, umění a filosofii*. Praha: Lidové noviny, 1990 – 2001, s. 36.

¹⁷⁸ BOUČKOVÁ, T. *Indiánský běh, Křepelice, Když milujete muže, Krákorám*. Praha: Euromedia Group - Knižní klub, 1999, s. 36.

¹⁷⁹ BOUČKOVÁ, T. *Indiánský běh, Křepelice, Když milujete muže, Krákorám*. Praha: Euromedia Group - Knižní klub, 1999, s. 39.

sílily, až se přeměnily v odpor: „*Byla to už alergie a nemělo to cenu. Podala jsem žádost o rozvod. „Nikdy tě nepřestanu milovat!“ řekl Omyl a za rok se šťastně oženil. Už potřetí.*“¹⁸⁰

Hrdinka nakonec potkává své štěstí v podobě Valčíka, jenž se stal jejím druhým mužem. S ním žije autorka dodnes. Tentokrát byla naše hrdinka při výběru opatrnější, svého muže však charakterizuje takto: „*Měl taneční krok, taky psal básničky, dělal krásné fotografie, a když ukrojil chleba, setřel drobečky do dlaně a nasypal je ptáčkům. Bylo-li třeba, vyměnil své umělecké sklony za krumpáč, a tím se mě získal zcela.*“¹⁸¹ Nejen tanečním krokem, ale rozvahou a klidnou povahou si získal její srdce. Jediné chmury, které se ve vztahu objevily, byly spjaty s jeho maminkou. Ta se nedokázala vyrovnat s představou, že jí milovaného syna inženýra odvede rozvedená uklízečka. „*Valčík byl hodný syn a nevěděl, co dělat.*“¹⁸²

Nahlížíme na příklad hyperprotektivní výchovy. Termín vyskytující se v literatuře velmi ojediněle, známý spíše pod hovorovými výrazy „mamičin mazánek“, „opičí láska matky k dítěti“ apod. E. Jesenská popisuje typické chování matky v roli tehyně, které je ve svých důsledcích destruktivní. Skrytým cílem těchto matek je jistým způsobem své děti vlastnit, byť jsou již věkem dávno dospělé.¹⁸³ D. Niven upozorňuje, že „*existují matky, které svým synům nedovolí, aby se od nich odpoutali. Majetnický si je střeží a žárlí na každou ženu, která by je mohla ohrozit. Takové matky jsou ochotny udělat cokoli, aby zůstaly u svých synů na prvním místě. Nechápu, že jim více ubližují, než pomáhají.*“¹⁸⁴ Žádná matka nechce svému dítěti vědomě ubližovat, jen některé z nich nechtějí pochopit, že je nutno se v určitém období odstříhnout od „pupeční šňůry“, která je pojí. Valčík dostal od Prasklé gummy ultimátum: buď maminka, nebo ona. „*Řekl: „Tasím šortky!“ a v létě jsme se stěhovali do našeho společného domova.*“¹⁸⁵ Ten bylo nutno vyspravit. Začíná nelitostný boj o vodu a dítě. Studna, kterou hloubili, byla naprosto suchá, stávali se bezradnými. Stejně tak tomu bylo i v případě marné snahy počít dítě, po němž oba toužili. Místo porodu přišel potrat: „*Ruce jsem měla celé zkrvavené. Snažila jsem se zadržet krev, která se s náhlou prudkostí začala řinout z mého klína. Padaly ze mě chuchvalce a já se chtěla tolik uzavřít...*“¹⁸⁶ Modlí se,

¹⁸⁰ Tamtéž, s. 40.

¹⁸¹ BOUČKOVÁ, Tereza. *Indiánský běh·Křepelice·Když milujete muže*. Praha: Odeon, 2007, s. 43.

¹⁸² Tamtéž, s. 43.

¹⁸³ JESENSKÁ, E. Nesnesitelná „péče“ matek. In *Moje psychologie*. 2007, č. 3, s. 40-42. ISSN 1802-2073.

¹⁸⁴ Tamtéž, s. 42.

¹⁸⁵ BOUČKOVÁ, Tereza. *Indiánský běh·Křepelice·Když milujete muže*. Praha: Odeon, 2007, s. 43.

¹⁸⁶ BOUČKOVÁ, T. *Indiánský běh·Křepelice·Když milujete muže*. Praha: Odeon, 2007, s. 46.

avšak verdikt doktora je nekompromisní: „*Děloha je prázdná.*“¹⁸⁷

Podle vyvolávající příčiny rozlišujeme: potrat „samovolný“ (odborně spontánní) - není vyvolán zevním zásahem a potrat umělý - je vyvolán zevním zásahem. „*Příčiny samovolných potratů zůstávají obvykle nepoznány, předpokládá se, že se jich podílí více současně nebo že na sebe navazují. Mohou být buď v plodovém vejci, nebo v mateřském organismu. Samovolný potrat nebyl vyvolán ani těhotnou ženou, ani druhou osobou. Podle toho, kdy nastal, je časný, v prvních 12. týdnech gravidity, a pozdní, mezi 13. a 28. týdnem gravidity.*“¹⁸⁸

Pro ženu je to zkušenost velmi bolestivá a nejinak tomu bylo i v případě naší hrdinky. Ve většině případů se ženy uchylují do rukou psychologů, avšak Prasklá guma napětí v sobě nesmírně potlačovala, a proto není divu, když jednoho dne ono napětí vytrysklo mocnou erupcí a řekla sousedovi, který jim kopal studnu, co si o něm myslí: „*Křičela jsem na ně všechno, co se ve mně ty měsíce nahromadilo, křičela jsem a za týden, Blahoslavená panenka, za týdne už studna nespěchala.*“¹⁸⁹ Čas dál ubíhal a touha po dítěti byla stále intenzivnější. Hrdinka se upíná nejen k modlitbám, ale i symbolům, které pro znamenají naději pro početí dítěte. „*Tam stojí socha malého Františka, který má neplodným ženám splnit jejich veliké přání. Ověňčila jsem mu těmi tulipány pind'ourka.*“¹⁹⁰ Z touhy mít dítě se stává posedlost, hledá jakékoli příznaky, aby si mohla diagnostikovat těhotenství – „*po čtrnácti dnech, kdy jsem snídala nakládané okurky, obědvala rybičky pokapané citronem a večerela střídavě kremžskou a plnotučnou hořčici, se na prádle objevila krev.*“¹⁹¹ Následoval rychlý převoz do nemocnice, aby zachránili dítě, žádné však nebylo. „*Měla jsem pajizévky v mozku.*“¹⁹² Vidíme srovnání se studnou, jež byla hotová. „*Byla hotová a suchá.*“¹⁹³ Stejně jako lůno matky. Ještě více se zaměřila na početí – měření bazální teploty, cviky paní Mojžíšové, nenamáhat se, před ovulací se chovat zdrženlivě..., ale především věřit, věřit, věřit. Její posedlost však už méně sdílel manžel. „*Naše domácnost nebyla tichá, byla němá, hluchá*

¹⁸⁷ Tamtéž, s. 46.

¹⁸⁸ Spontánní, samovolný potrat. In: *Porodnice.cz: Deník pro těhotné a rodiny s dětmi* [online]. 2002-2011 [cit. 2012-03-20]. Dostupné z: <http://www.porodnice.cz/spontanni-samovolny-potrat>

¹⁸⁹ BOUČKOVÁ, T. *Indiánský běh·Křepelice·Když milujete muže*. Praha: Odeon, 2007, s. 47.

¹⁹⁰ Tamtéž, s. 50.

¹⁹¹ Tamtéž, s. 51.

¹⁹² Tamtéž, s. 51.

¹⁹³ Tamtéž, s. 51.

a napjatá jako před výbuchem.¹⁹⁴ Nehodlal se podílet na plánované reprodukci v domácích podmínkách: „Dneska musíme dělat děti,“ pošeptala jsem mu do ucha. Odstrčil mě a řekl: „Nejsem Šebkův králík!“¹⁹⁵ Po neúspěšných pokusech a manželství padající do hluboké krize, se rozhodli pro adopci. Proč se s manželem rozhodli pro děti jiného etnika, osvětluje autorka v rozhovoru s J. Burianem: „To byla věc taková, že na bílý dítě se čeká asi deset let, (...) prostě bílý děti nejsou, takzvaně bílý děti nejsou, nebo není jich tolik, aby uspokojily tolik tu poptávku(...) a vo ty černý (...) prostě o děti jinýho původu vůbec není zájem. Já jsem na tom byla zaprvé tak, že jsem nechtěla čekat a za druhý si říkám, proč by ty jiný děti měly být jako horší než ty bílý, naopak si myslím, že když ty sociální podmínky u Romů nebo Cikánů, at se tomu říká, jak chce, že nejsou takový, že mámy si to prostě v tý hlavě tak nesrovnaj; mě přijde daleko horší, když bílá máma odloží své dítě do kojeňáku, protože tam už prostě vidím, ten problém je hlubší.“¹⁹⁶ Tento krok zvažili a chtěli jít do něj s plným srdcem a láskou. Ovšem osvojení si dítěte není jednoduchým krokem¹⁹⁷. Boučková si myslí, „že adopční zákon je špatný, že každé den, který tam to dítě stráví navíc, jej poznamená.“¹⁹⁸ Pro rodiče je to již od samého počátku těžké, neboť je zde tříměsíční zkušební lhůta, o níž mnoho žadatelů třeba ani neví. Po osvojení nejde o život jako v pohádce. „Vůbec jako člověk to dítě zezáčátku nemiluje. Dítě je šťastný, že má rodiče, rodiče jsou šťastný, že mají dítě, je to ale mnohem těžší a samozřejmě spousta lidí to nevydrží.“¹⁹⁹

Lidi ji varovali např. „adoptuješ si děti a oni tě pak vykradou, takový blbý řeči, protože vykrást může vlastní syn, když holt člověk něco podcenil nebo nebyl důslednej.“²⁰⁰ Hrdinka samozřejmě reflektuje pocity, které ji při rozhodování doprovázely; vědecky je dokázáno, že osobnost jedince se dá výchovou ovlivnit pouze z deseti procent a ostatní jsou genetické předpoklady. Myšlenky zakončuje: „Měla by ses naučit žít bez dětí.“²⁰¹ Ona však toužila po dítěti: „Vžila jsem se do představy, že dítě rovná se štěstí. Ale dítě, to je

¹⁹⁴ BOUČKOVÁ, T. *Indiánský běh·Křepelice·Když milujete muže*. Praha: Odeon, 2007, s. 52.

¹⁹⁵ Tamtéž, s. 52.

¹⁹⁶ Posezení s Janem Burianem a Terezou Boučkovou. In: *ivysílání* [online]. 25.3.2011 [cit. 2012-03-18]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1024361250-posezeni-s-janem-burianem/>

¹⁹⁷ Viz 2.2.2

¹⁹⁸ Posezení s Janem Burianem a Terezou Boučkovou. In: *ivysílání* [online]. 25.3.2011 [cit. 2012-03-18]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1024361250-posezeni-s-janem-burianem/>

¹⁹⁹ Tamtéž.

²⁰⁰ Tamtéž.

²⁰¹ BOUČKOVÁ, T. *Indiánský běh·Křepelice·Když milujete muže*. Praha: Odeon, 2007, s. 55.

*odpovědnost. Odpovědnost za celý svět.*²⁰² Snad v tom hrála roli sobeckost, snad touha po naplnění rodičovské role, ať tak či onak, manželé si nakonec jdou do kojeneckého ústavu pro své první dítě. Boučková v rozhovoru uvádí: „*Já jsem věděla předem, (...) že když se na to dítě půjdu podívat, že si ho vodnesu, že prostě to nemůžu udělat, jít se podívat na dítě, jestli já nevím, jestli se mi bude opravdu líbit, a pak říct, že ho chci nebo nechci. Já jsem věděla, že než do té místnosti vstoupím, že musím bejt rozhodnutá.*“ „*Ale jako byly to muka. (...) Jako ta hodina, vůbec celý to rozhodování bylo těžký, bezvadný bylo, že můj muž mě v tom strašně moc podpořil, a že když jsem jako měla velkej strach a chtěla jsem to zrušit, tak von říkal, že bysme to měli prostě udělat, takže to je myslím důležitý, že oba ti rodiče to chtějí.*“²⁰³ Přináší si domů Dárka. Pro symboliku pojmenování prvního chlapce se nabízí vícero možností. Den předtím než si rodiče šli malého chlapečka vyzvednout, mu jeho budoucí maminka vyrobila dárek – hadrového panáčka. V přeneseném smyslu se i pro ně stal chlapeček dárkem – nejednalo se o biologického syna, ale „darovaného“. Konečně tvořili úplnou rodinu, po níž Prasklá guma od počátku toužila. Avšak s miminkem začaly být problémy. Projeví se u něj samozřejmě sociální deprivace, tolik typická pro děti z ústavní výchovy, na niž Boučková upozorňuje nejen ve svých knihách.

*„Deprivace označuje nedostatečné uspokojení důležité psychické, či fyzické potřeby jednotlivce. Nejčastěji bývá česky popisováno jakožto citové strádání - jakýkoliv nedostatek citu a emocí pociťovaný jed. jednotlivcem atd.“*²⁰⁴

Dárek neustále „*pláče, brečí, řve. Tvář má zkrabatělou a napuchlou. Cizí. Když na něho zavolám jménem, nereaguje, jako by byl hluchý. Palec jedné ruky si cucá a druhou si do krve rozdrápe ucho. A znova a znova, v postýlce, v ohrádce pláče, brečí, řve.*“²⁰⁵ Po krátké úvaze rodiče usoudí, že by to chtělo sourozence. Dostanou nabídku: „*Máme tady hezkého romského chlapečka, kdybyste se chtěla zastavit, mohu vám ukázat fotografii a přečíst hodnocení...*“²⁰⁶ Bylo rozhodnuto, domů si přinesli Párka – druhého do páru. U něj se deprivace projevuje mnohem déle a rozvoj stagnuje. Jak sama autorka zmiňuje, největší problémy byly s dětmi hned po osvojení, do péče je dostala, když jim bylo pouhých

²⁰² Tamtéž, s. 62.

²⁰³ Posezení s Janem Burianem a Terezou Boučkovou. In: *ivysílání* [online]. 25.3.2011 [cit. 2012-03-18]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1024361250-posezeni-s-janem-burianem/>

²⁰⁴ Deprivace. In: *Wikipedie: Otevřená encyklopedie* [online]. 2001 [cit. 2012-03-20]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Deprivace>

²⁰⁵ BOUČKOVÁ, T. *Indiánský běh·Křepelice·Když milujete muže*. Praha: Odeon, 2007, s. 79.

²⁰⁶ BOUČKOVÁ, T. *Indiánský běh·Křepelice·Když milujete muže*. Praha: Odeon, 2007, s. 82.

jedenáct měsíců, přesto se již kojenecký ústav na nich podepsal: „Přestože jim bylo jedenáct měsíců, tak byly hrozně hysterický, když jsem je dostala, strašně zoufale se ke mně upínaly, opravdu jsem nemohla udělat ani krok vod nich. V noci hrozně řvali, nesměl na ně šáhnout nikdo cizí (...) Dva dny byla asi taková norma (po příchodu z ústavu), kdy se nic nedělo, ale ten třetí to už začalo.“²⁰⁷ Původní nápad, že když budou dva, bude to lepší, projevy mírnější, se nenaplnil. A tak prožívala zvláštní druh těhotenství. „Devět měsíců nosím Párka na břiše. A Dárka na zádech.“²⁰⁸ V průběhu svého mateřství začíná hrdinka pochybovat o správnosti adopce: „Když má člověk dítě, které nepočal a nezrodil, má to jednu nevýhodu; nemůže se v něm shlížet.“²⁰⁹ Kluci rostou a projevují se u nich jisté rysy - jsou více zlobiví, konfliktní, sprostí apod. Prasklá guma je z nich občas nešťastná a své stesky přenáší na manžela, neustále si stěžuje na únavu, opuštěnost, jak kluci zlobí apod. Každému však dojde pohár trpělivosti, a tak i muž jí odpoví: „Jsi kyselá. Pořád jsi kyselá!“²¹⁰ Hrdinky se to citelně dotkne, neuvědomuje si jakou podporu v muži má, vyčítá mu maličkosti, a pak se diví, když na ni reaguje podrážděně, rozhodne se situaci řešit útekem. Je právě Štědrý den a ona se nakonec vrací k nádherně připravené štedrovečerní tabuli, o níž ani nesnila. Snad se ten den stal zázrak, jemuž nemůže uvěřit ani ona sama, ale po pár týdnech, kdy si opět myslěla, že se zbláznila, že se jí ty pajizévký v mozku nezahojily, pocítila pocit štěstí. U lékaře viděla „jak tam uvnitř mě ten človiček...jak nadskakuje, máchá ručičkama a nožičkama, jak sebou škube a hází...“²¹¹ Po dlouhém čekání byla odměněna darem největším, vlastním dítětem.

Indiánský běh je knihou velmi autobiograficky vyličenou. Tento příběh zaujme a vtáhne jistě nejednoho čtenáře. Adopcí dvou romských chlapců si na sebe autorka upletla bič. V rozhovoru s J. Burianem uvádí, že ačkoli má toto etnikum jisté genetické předpoklady, „chtěla by dokázat, že problém je ve výchově.“²¹² Ovšem o pár let později, kdy po zkušenostech, píše román *Rok Kohouta*, v němž bohužel přiznává, že vliv výchovy zaujímá

²⁰⁷ Posezení s Janem Burianem a Terezou Boučkovou. In: *ivysílání* [online]. 25.3.2011 [cit. 2012-03-18]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1024361250-posezeni-s-janem-burianem/>

²⁰⁸ BOUČKOVÁ, T. *Indiánský běh·Křepelice·Když milujete muže*. Praha: Odeon, 2007, s. 83.

²⁰⁹ Tamtéž, s. 91.

²¹⁰ Tamtéž, s. 93.

²¹¹ Tamtéž, s. 93.

²¹² Posezení s Janem Burianem a Terezou Boučkovou. In: *ivysílání* [online]. 25.3.2011 [cit. 2012-03-18]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1024361250-posezeni-s-janem-burianem/>

jejím odhadem pět procent. Obdivuji autorku, že šla tímto tématem „s kůží na trh“, neboť ne každému se mohou líbit její stanoviska. Boučková se však nikdy k žádnému etniku nepostavila s despektem či s pouhým náznakem xenofobního přístupu. Naopak uznává humanismus a odlišnost kultur, soudí, že všichni jsme lidé a nezáleží na barvě pleti či jiných odlišnostech. Tohoto přístupu si na ní nesmírně cením, vzhledem k tomu, že pracuji s lidmi se zdravotním postižením, k nimž společnost ještě stále nenašla cestu, chápu její pocity, s nimiž se potýkala na začátku.

Osobně mě nejvíce oslovila povídka Krok, sun, krok..., v níž autorka prožívá strasti a radosti spjaté s osvojením synů, problémy denního života a ukazuje rozmanitost a proměnlivost světa, že i v harmonickém vztahu se objevují hádky a je nutná komunikace mezi partnery, a také že jakékoli dítě vyžaduje naši pozornost a jsou s ním spjaty velké i malé radosti i starosti.

Závěr knihy je nečekaný a radostný, což jistě každý hrdince ze srdce přeje.

3.2 Křepelice

Po prvotině Indiánského běhu, která byla jistě „trefou do černého“, publikuje autorka r. 1993 další, neméně úspěšnou prózu *Křepelice*. Kniha je to bezesporu literárně pozoruhodná, věnuje se nejen motivům rodinným, ale také psychologickým (reflexe partnerských a mileneckých vztahů). Můžeme zde spatřit jeden podstatný rozdíl, v tomto díle se autorka nestylizuje do hlavní ženské role v takové míře, jako je tomu v případě ostatních próz.

3.2.1 Dějová linie

Hlavní hrdinkou tohoto příběhu je mladá těhotná žena Hana. Její životní linie, ač je již od počátku popisována dramaticky, je v mnohém zahalena rouškou tajemství, která mají souvislost s minulostí, o níž se dozvídáme téměř v samotném závěru příběhu.

Hana byla ženou žádanou, která neměla víceméně nikdy nouzi o muže. Prvním zlomem v jejím životě bylo seznámení se se zvěrolékařem, s nímž, jak ona sama popisuje, prožila poprvé svůj „duševní potrat“. Na vysoké škole, kde se zamilovala do „Romea“ z divadla a měla s ním vztah, který nezůstal bez následků, o nichž dotyčný mladík nevěděl, podstoupila poprvé potrat skutečný, který v ní zanechal hluboké šrámy. Pak následoval vztah s chirurgem Masopustem a nakonec s flétnistou Jaroslavem. Od první chvíle věděla, že je to muž jejího života, avšak osud si s ní těžce pohrál a Jaroslav si vzal za ženu baletku, s níž měl tři děti, nicméně Hanu navštěvoval jako občasnou milenkou. Zemřel však dříve, než se mohl jejich vztah někam dále posunout. Mrtvice, to byla oficiální zpráva o jeho smrti do doby, než Hana zjistila, že se oběsil. Před osudným krokem se jí ovšem Jaroslav snažil kontaktovat, ale ona se mu již neozvala. Poté následoval krátký románec v náručí Kubance Leonela, dalším v pořadí byl o pět let mladší Jan, jehož „vadou na krásu“ byla přílišná romantičnost, kterou ji zahrnoval, a ta jí bohužel byla proti srsti.

Dalším osudovým mužem se stal Rus Petr. Hana v té době čekala již své druhé dítě. Tentokrát ji k potratu nutil jak přítel, který by nedostal povolení k pobytu, tak rodiče, kteří nechtěli, aby nesla status svobodné matky, což bylo v té době společensky nepřijatelné. Hana, nucena těmito vnějšími tlaky k rozhodnutí jít na interrupci, nakonec podlehla, poté se uzavřela do sebe, přestala s okolím komunikovat a smyslem jejího života se stala práce.

Až jednoho dne se objevil ON. Jmenoval se Jiří a byl úspěšný hudebník. Natolik úspěšný, že nakonec dal přednost kariéře před dítětem, které s Hanou počal. Třetí dítě si Hana již nenechala vzít. Navzdory sílícímu tlaku ze strany tchýně, která ji nikdy nepřijala, ji Jiří pojme za svou právoplatnou manželku, ale nedlouho poté ji stejně opustí. Hana se zaobírá

myšlenkami na sebevraždu, je na dně, ale i přes všechnen stres nakonec porodí zdravého chlapečka Jana. Ani po porodu a problémech vše provázejících otec nedokáže přijmout ani dítě ani manželku a z důvodů velmi pošetilých od nich definitivně utíká. Hana ve výsledku musela sama udat důvody k rozvodu a vzít chybu na sebe.

Po pár letech potkala galantního muže, který měl zájem nejen o ni, nýbrž i o chlapce, splnil Haně vše, co jí na očích viděl, ale Hana to nesnesla, zase se u ní objevuje pocit přílišného tlaku, opět utíká do samoty.

Přichází rok 1975 a s ním šok - Hana se ocitá ve věznici, neví proč, je zmatená, ztrácí pojem o čase a okolním světě, neustále ji vyslýchají. Jednoho dne ji propustí, jako by se nic nestalo. Jednalo se o problém s neproclenými knihami. Najednou z ní nebyl protistátní živel, už jí nic nedávalo smysl, ona posílala přátelům do Moskvy cukr, oni jí na oplátku ikony, a ty jí „osladily“ život.

Čas však běží dál, Hana se stýká s muži, ale chce uchránit své dítě před cizími „strýčky“, a tak raději volí hotely, kanceláře apod. Už by se zdálo, že osudový muž nepříjde, ale v jejím životě se objevuje Olda. Ale nebyla by to Hana, aby se nevyskytly opět další komplikace. Oldřich, muž nijak přitažlivý, přesto pro Hanu osudový, byl manželem její kamarádky. Jeho bezdětné manželství procházelo krizí, ovšem jak se záhy zjistilo, problém nebyl v Oldovi. Hana ve svých 38 letech naposledy otěhotněla právě s ním. Z tajného mileneckého vztahu se narodil syn Filip. Oldřichova žena se nakonec o milostném poměru dozvídá od své tchýně čili matky Oldřicha, která je vnukem nadšena, avšak Oldřich už méně. Zachová se bohužel stejně podlým způsobem jako Jiří. Oldřichovo manželství nezkrachuje, naopak se ještě více utuží a Hana zase zůstává sama, tentokrát s podporou „babičky“. Oldu nezajímá jeho dítě, nic jej nezajímá a Hana již rezignovala na všechny muže, má své dva syny, kteří matku plně chápou a o svých otcích si myslí své.

3.2.2 Analýza textu

Kniha vychází nedlouho poté, co autorka zaznamenala velký ohlas na svou první prózu *Indiánský běh*. Nemůžeme říci, že by nesklidila žádný ohlas, nicméně není tak velký, jako tomu bylo v předcházejícím případě. Kritika pravděpodobně nepovažovala za stěžejní se tomuto námětu věnovat hlouběji. Jedním z možných aspektů, proč toto dílo v literárním světě prošlo bez většího zaujetí, byla poněkud jednoduchá konstrukce a přímočarost příběhu, která po předchozí zkušenosti, čtenářské i literárně-kritické, zjevně nebyla tou pravou autorčinou volbou. Přesto zde máme možnost se ponořit do hloubky problémů, jež bychom mohli označit ve společnosti za částečně tabuizované. Témata, která se zabývají vztahy, ať už partnerskými

či mileneckými, vztahy mezi matkou a dítětem, dokážou vždy přitáhnout čtenáře. Není důležité, zdali je autor věkem starší či mladší, v tomto případě můžeme konstatovat, že „není téma, kterým by se „synové a „dcery“ odpoutali od „otců a „matek“, a není způsob, kterým by se mladší generace odlišila od starší.“²¹³ Proto nelze říci, že „mladí“ píšou novátorsky a „starší“ autoři tradičně. Důsledek tohoto principu spočívá ve stírání hranic, a proto díla typu Terezy Boučkové prostupují napříč všemi generacemi. Právě Boučková dokáže nalézt generační konflikt a otevřít jej plně čtenáři, kterého tato mezigenerační propast zcela pohltí. „Na rozdíl od velké většiny domácí produkce si témata svého psaní netáhá z paty, ale...píše o sobě, o svých zážitcích a životních peripetiích.“²¹⁴ Ty do jisté míry promítla i v této próze, v níž se setkáváme s hrdinkou zkoušenou osudem; hrdinkou, vychovávající syny; hrdinkou, kterou životní zkušenosti zocelí a postaví zpět na nohy.

Již od počátku příběhu nás provází pocit, že hlavní představitelka je „magnetem“ na smůlu. Avšak jak Rhounek píše, jednostrannost této prózy můžeme do jisté míry spatřovat ve stylizaci „kladných“ hrdinů – „jsou to lidé, které jejich okolí a prostředí vždycky nějak otlouká, čemuž někdy čelí až nepravděpodobnou srdnatostí...“²¹⁵ Tím otloukánekem je Hana. Můžeme si však položit otázku, do jaké míry si za pohnutý osud může sama. Zda-li ji nepřitahují právě oni problémoví muži. Několikrát nás přesvědčuje o nepřekonatelných obtížích, spojených s přílišnou romantičností galantních mužů: „Byl moudrý, krásný, vznešený, velkorysý. Byl to muž, o jakém snila. Do chvíle, než se před ní samou láskou málem rozsypal. Prostě to nesnesla. Takový je život.“²¹⁶, nebo zde: „Jan byl o pět let mladší a miloval ji příliš. V noci jí chodil všet na kliku milostná vyznání...Omrzel ji rychle a dělala pak bezcharakterně, co ještě párkrát.“²¹⁷ Kdo by hledal složité techniky v oblasti rozhodů a nápaditost při jejich provedení, je na omylu, Hanin styl odmítání se nikdy nezměnil: „Když zatelefonoval, nezměněným hlasem řekla do sluchátka: „Hana není doma.““²¹⁸

Vzhledem k množství mužů, s nimiž měla Hana poměr, nepřekvapí čtenáře fakt, že mohla otěhotnět. Zarážející je častý motiv potratu. Samotné slovo se vyskytuje v různé spojitosti – v knize nacházíme pojem potrat duševní, kdy se jedná o první zklamání z velké lásky, ale i potrat skutečný. Hovoříme o přerušení těhotenství, avšak tato jazyková

²¹³ TRÁVNÍČEK, J. Kronika jednoho velkého trápení. *Host*. 2008, roč. 24, č. 16, s. 16.

²¹⁴ Tamtéž, s. 16.

²¹⁵ RHOUNEK, Emil. Virtuozita z nouze. *Tvar*. 2000, roč. 11, č. 16, s. 20.

²¹⁶ BOUČKOVÁ, T. *Indiánský běh·Křepelice·Když milujete muže*. 1. vyd. Praha: Odeon, 2007, s. 106.

²¹⁷ Tamtéž, s. 138.

²¹⁸ Tamtéž, s. 138.

ambivalence je nepřesná, jedná se o ukončení života. Tento zásadní zákrok může zanechat i při včasné provedení zdravotní, ale zejména psychické a morální následky.²¹⁹ Podle psychologičky Mgr. Kateřiny Hollé si některé ženy, které potrat podstoupily, své rozhodnutí celý život vyčítají a jejich zkušenost často vyústí v psychické problémy, jako jsou pocity viny a smutku. Morální hodnoty jsou pro každého jedince odlišné, tudíž následky v oblasti psychiky se liší zejména podle toho, jaké hodnoty daný člověk vyznává.²²⁰ Kromě toho může umělé přerušování těhotenství těžce poškodit organismus ženy, a to vede k dalším problémům spojených s neplodností zejména při druhé a další interrupci.²²¹

Nevíme, do jaké míry byla Hana informována o rizicích tohoto zákroku a následného stavu, je více než pravděpodobné, že jako studentka medicíny se s tímto problémem jistě setkala. Nakolik byla v tehdejší době rozsáhlá popotrátová péče o ženy se nedozvíme, avšak z knihy můžeme vyčíst, že Hana se snažila tuto duševní propast a následnou citovou vyprahlost vyspravit náplastí v podobě dalších mužů - milenců. Proč si tedy Hana zvolila toto rozhodnutí, které jí ovlivnilo v mnohých směrech života? Co vede ženu k eticky citlivé volbě, zda-li si ponechat dítě či ne? Mezi nejčastější příčiny, jež jsou uváděny, patří zdravotní stav ženy a její věk, tlak rodiny a partnera, znásilnění, poškození plodu aj.²²²

I naše hrdinka se dostává do těchto situací, které nejsou ojedinělé ani v dnešní době. V prvním momentě se jedná o úspěšnou studentku medicíny, která „*si dítě dovolit nemohla. Byla příliš mladá.*“²²³ Podruhé byla již v jiné situaci, bohužel narazila na partnera, který by s ní dítě vychovávat nemohl, neboť jako Rus by nedostal povolení pro pobyt v naší zemi. „*Sám mě prosil, abych si to nechala vzít. Na potrat se sama dovezla a zase se z něho přivezla.*“²²⁴ Nakonec musela čelit i třetímu potratu „*Bojím se, že to neunesu*“, řekl Jiří a myslel na dítě. Hana ho chtěla. Moc. Tentokrát už mít dítě potřebovala.²²⁵ V tomto okamžiku Hanu spatřujeme v situaci, kdy si je sama vědoma rizika dalšího ukončení těhotenství, které ve spojitosti s jejím věkem by mohlo mít fatální důsledky. Na psychice jí

²¹⁹ NOVOTNÝ, I., HRUŠKA, M. *Biologie člověka pro gymnázia*. Praha: Fortuna, 1995. 136 s.

²²⁰ HOLLÁ, K. Interrupce, definitivní volba. In: *OnaDnes.cz* [online]. 24.11.2007 [cit. 2012-01-15]. Dostupné z: http://ona.idnes.cz/interruptce-definitivni-volba-d2o-/zdravi.aspx?c=A071122_161400_zdravi_badd

²²¹ NOVOTNÝ, I., HRUŠKA, M. *Biologie člověka pro gymnázia*. Praha: Fortuna, 1995.

²²² HOLLÁ, K. Interrupce - Potrat. In: *Sexuálně.cz: O sexu lehkovážně! Vážně?* [online]. 25.11.2007 [cit. 2012-01-25]. Dostupné z: <http://www.sexualne.cz/novinky/interruptce-potrat-220>

²²³ BOUČKOVÁ, Te. *Indiánský běh·Křepelice·Když milujete muže*. Praha: Odeon, 2007, s. 136.

²²⁴ Tamtéž, s. 138.

²²⁵ Tamtéž, s. 138 – 139.

ovšem nepřidal ani strach partnera z dítěte, jenž pramenil z jeho vlastní psychické deprivace z rodiny: „*Jiří se Haně jednou svěřil, že mu maminka nikdy neřekla jménem.*“²²⁶ Po setkání s ní Hana pochopila důvod partnerových obav: „*Dítě v téhle době? To je nezodpovědnost! Když si vzpomenu..., jak jsem si zkomplikovala život... Jak kamarádky chodily ven a já musela u něho sedět... To se neodpouští!*“²²⁷

Citová deprivace, „*stav, který vzniká, jestliže člověk nemá uspokojovány základní citové potřeby v dostačující míře a po dosti dlouhou dobu.*“²²⁸ Projevy jsou někdy viditelné, ovšem ty skryté mají mnohem horší důsledky, mezi něž řadíme např. problémy v partnerských vztazích, nejistotu při výchově svých dětí apod.

Nemůžeme se tedy Jiřímu a jeho strachu divit, když vyrůstal v prostředí, v němž nebyl milován nejdůležitější osobou v jeho životě. „*Vztah mezi matkou a synem je vždy jedinečný a může přinést obohacení na obou stranách*“²²⁹, nebo také působit negativními vlivy, jako je tomu v našem případě. „*Úkolem matky je syna vychovat, poslat ho svobodně do dalšího života a předat mu částečné poselství o ženském světě. Tento vztah s sebou nese i mnoho nástrah, které mohou ovlivnit synův postoj k ostatním ženám v jeho životě.*“²³⁰ Proto i důsledek rozpadu jeho vlastního manželského svazku, kdy podlehl výhrůzkám matky a jejímu sílicímu tlaku, je zcela pochopitelný. I přesto, že mu matka neposkytla dostatek lásky, plně jej ovládala.

Možná se u Jiřího jedná o kombinaci více poruch. Můžeme zde polemizovat o problému, který se dotýká samotné výchovy. Dle toho, jak je tchýně v knize vykreslena, se jedná pravděpodobně o negativní vztah matky a syna. Důvodem jejího chování mohla být zhrzená láska a zkažené mládí. Vzhledem k nepřítomnosti otce, se domníváme, že právě prostřednictvím syna si matka vyřizuje účty za všechno, o co byla kvůli synovi, jak se ona domnívá, ochuzena. V důsledku toho jsou pak tito muži (synové) v dospělosti nedůvěřiví až nepřátelští vůči svým partnerkám, a to je i jedna z možných příčin podivného chování Jiřího.²³¹ Labilita Jiřího je nevyvratitelná i dalším faktem, vírou ve věštbu a proroctví. Dá se

²²⁶ Tamtéž, s. 140.

²²⁷ Tamtéž, s. 140.

²²⁸ Syndrom citové deprivace. In: *Wikipedie: otevřená encyklopedie* [online]. 2001 [cit. 2012-02-4]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Syndrom_citov%C3%A9_deprivace

²²⁹ VONDRÁČKOVÁ, P. Nástrahy vztahu mezi matkou a synem. In: *Babyweb.cz* [online]. únor 2009 [cit. 2012-02-14]. Dostupné z: <http://www.babyweb.cz/Clanky/a2292-Nastrahy-vztahu-mezi-matkou-a-synem.aspx>

²³⁰ Tamtéž .

²³¹ Tamtéž.

vůbec tato situace podložit reálnými fakty? I člověk zdravého rozumu v dnešní nejisté době občas potřebuje slyšet i něco pozitivního, osvobozujícího, že jej čekají i lepší zítřky, ale je opravdu rada astrologa: „*Pryč od ní. Pryč od nich. Přijdete o invenci!*“²³² - správným řešením? Utéci od ženy a narozeného dítěte, jen kvůli kariéře, kterou mu údajně předpovídají hvězdy? Snad Jiří hledal podnět k nalezení sebe sama, snad hledal alibi, každopádně člověk těmto báhorkám nevěří do chvíle, dokud není jeho pozice v nějaké životní situaci narušena, poté se nechává strhnout i zcela nesmyslnou věštbou. Následek jednání je nezvratitelný. Hana zůstává opět sama. Nikterak jednoduchá „*pozice matky s děckem na krku*“²³³, od níž jí rodiče chtěli původně uchránit, jen motiv podobný próze *Indiánského běhu*, avšak vykreslen s mnohem větší ironičností a životním nadhledem.²³⁴

I přesto hrdinka neustále doufá v osudovou lásku. Už by se zdálo, že oním mužem bude Oldřich, s nímž otěhotnění - „*Já jsem tak šťastnej, že mám dítě! Že ho mám právě s tebou!*“ „*Vezmu si tě! I s Jankem! Já nejsem Jiří! Budeme rodina!*“²³⁵ Ano, rodina, po tom Hana toužila, nepotřebovala na to úřední papír, jen chtěla vychovávat své dva syny s milujícím otcem. Našla konečně chápající tchýni, která svého vnuka milovala a chtěla mu taktéž dopřát kousku štěstí v podobě otce. Stejně jako Hana, dobře věděla, že osobnost dítěte je utvářena právě rodiči, kteří hrají v jeho životě klíčovou roli. Nedostatek mužských vzorů, které nejsou ničím ojedinělým ani dnes, způsobuje problémy s identifikací vlastní osobnosti v dospělosti, s vytvořením správné pozice ve vztazích apod. „*Jde o to, aby otcové pro své syny nepředstavovali ani arogantní vládce, ani kruté soudce, ani pasivní budižkničemu, ale ani neznámou osobu, která stále není doma, ale ve své podstatě zůstává pro syna vzdálená a nepochopitelná.*“²³⁶ Tomu se chtěla matka Oldřicha vyhnout, a tak v dobré víře prozrazuje manželce Oldřicha matku jeho dítěte. Očekávaný „happy end“ se však nekoná, Oldřich i přes počáteční nadšení pronáší osudovou větu: „*Votočím to jako Jiří.*“²³⁷ Žádná citová deprivace, žádný tlak - že by šlo o opravdu chladné rozhodnutí zůstat v bezdětném manželství, nebo spíše zbabělost? Podlost Jiřího mohla pramenit z problémů vyvěrajících na povrch postupně během let, ale co vedlo Oldřicha vzdát se dítěte, svého syna? Snad to byla prožitá léta

²³² BOUČKOVÁ, T. *Indiánský běh·Křepelice·Když milujete muže*. Vyd.1. Praha: Odeon, 2007, s. 97.

²³³ RHOUNEK, E. *Virtuozita z nouze*. *Tvar*. 2000, roč. 11, č. 16, s. 20.

²³⁴ RHOUNEK, E. *Virtuozita z nouze*. *Tvar*. 2000, roč. 11, č. 16.

²³⁵ BOUČKOVÁ, T. *Indiánský běh·Křepelice·Když milujete muže*. Vyd.1. Praha: Odeon, 2007, s. 129

²³⁶ LABUSOVÁ, E. O potřebě vztahu otce a syna. In: *EvaLabusová.cz: rodičovství, psychologie, zdraví* [online]. 2006 [cit. 2012-02-14]. Dostupné z: http://www.evalabusova.cz/clanky/vztah_otce.php

²³⁷ Tamtéž, s. 134.

a trápení, která jej spojovala s manželkou, snad by nezvládl přílišnou odpovědnost, kterou početí s sebou přináší, snad...

I přesto se z Hany stává nakonec vyrovnaná žena, která svůj život obětuje svým dvěma synům, které nadevše miluje. Autorka nás směřuje do oblasti problematiky feminismu.

Definice je vzhledem k široké obsáhlosti problematiky. Feminismus (z lat. *femina*, žena) „je název pro komplex filosofii, sociálních teorií, politických hnutí a ideologií, jejichž cílem je výzkum a potírání jevů, které lze považovat za projevy a součást utlačování ženského pohlaví.“²³⁸ Feministky se nejčastěji zaměřují na boj proti nerovnosti pohlaví a změny v sociálním postavení žen - o právo na děti, mateřství, upozornění na násilím páchaným na ženách (násilí v partnerském svazku), diskriminaci pohlaví, sexuální násilí, rovné platové podmínky apod.

Z chlapců se výchovou i přes veškeré problémy provázející jejich život jistě stanou mnohem více vyrovnanější muži, než jsou jejich otcové, což můžeme doložit následovným, závěrečným výrokem mladšího syna Filipa: „*Mami, já se ti divím.*“²³⁹

Kladu si otázku: Kolik mužů může skutečně milovat jedna žena? Máme před sebou vyobrazen příběh ženy zkoušené krutým osudem a zároveň naplněný láskou a vášní. I já se hrdince divím, že raději „nechytla štěstí za pačesy“ a nezůstala s muži, kteří o ni měli zájem a snažili se splnit vše, co jí na očích viděli. Hana milovala a toužila být milována. V naší společnosti je ovšem žena chápána jako druhořadá, jako hospodyňka, co bude na manžela čekat každý den s otevřenou náručí a teplým jídlem. Žena, která bude lásku především dávat. Odsouzena ke stereotypnosti, bez nároku prosazovat své názory. Avšak Boučková se proti tomu tvrdě ohrazuje, dílo je propagandou feminismu, ukázkou, že i žena dokáže zastávat mužskou roli. Chce upozornit na to, že žena není pouhým doplňkem muže, ale samostatně se rozhodující osobou, která má právo vyjádřit svůj názor, být součástí řídicí jednotky rodiny. Můžeme sledovat postupné dozrávání hlavní hrdinky, kdy se z oddané, milující osoby, podléhající tlakům z vnějšího okolí, stává racionálně uvažující žena s mužskými rysy, která je schopna svým synům vytvořit kvalitní zázemí. Vše co dělala, dělala ve prospěch synů, které se snažila co nejvíce uchránit před nástrahami moderního světa.

Obdivuji hrdinku, že i přes psychické problémy, které se na ní musely podepsat, zvládla

²³⁸ Feminismus. In: *Wikipedie: Otevřená encyklopedie* [online]. 2001 [cit. 2012-02-24]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Feminismus>

²³⁹ Tamtéž, s. 142.

nakonec životní situaci bravurně překonat a stala se zocelenou ženou, která ví, co od života chce.

3.3 Když milujete muže

Další próza, vycházející r. 1995, nás znovu zavádí do problematiky rodinných i milostných vztahů, kde se ústřední motiv lásky posouvá až k její heroické podobě, autorka ji líčí jako lásku obětavou; lásku, která nezná hranic; lásku mezi mužem a ženou; o rozdílných pohledech na toto křehké téma, na rozdílném uchopení a pochopení těchto dvou stran. Autorka opět tvrdě brojí všemi zbraněmi feminismu. Žena zahrnuta osudem do kouta, je zde vyobrazena jako obětní beránek, který je zneužíván bezohledným mužem. Příběh plný ješitnosti, egoismu v opozici s dobrosrdečností, přívětivostí a jemným pohlazením ženského ducha.

3.3.1 Dějová linie

Příběh, na první pohled, plný lásky dvou lidí – Hany a Jiřího se začíná psát v době krátce po jejich sňatku, kdy si Jiří plní povinnou vojenskou službu. Po přísaze však nepřejede domů a naše hrdinka zjišťuje, že se její muž ztratil a dozvídá se zdrcující skutečnosti. Má být popraven za vlastizradu. Pod tíhou situace přemýšlí Hana o sebevraždě, nakonec si však dokáže uchovat chladný rozum a uvědomí si, že tímto skutkem by nikomu nepomohla. Začíná pátrat na vlastní pěst, píše do různých institucí, žádá prezidenta o amnestii. Během tohoto procesu ztrácí lukrativní zaměstnání, nechává se ovšem zaměstnat ve fabrice, aby měla peníze na soudní řízení, v němž chce docílit propuštění svého muže. Původní rozsudek je změněn na dva roky žaláře. Hana pracuje nepřetržitě na dvě směny, aby dostala Jiřího z vězení. Dělá vše proto, aby jej mohla každý den aspoň koutkem oka zahlédnout a její místy až tragikomické pokusy, kdy např. leze po stromech nebo se snaží Jiřímu doručit balíček, vzbuzují soucit.

Po dvou letech je Jiří propuštěn, ovšem podlomené zdraví z vězení a punc „kriminálního“ mu znemožňují najít si práci. Je tak na Haně, aby se sama postarala o celou domácnost. Jejím přáním je, aby mohl Jiří studovat na hudební konzervatoři. Chce mu umožnit, aby hudba, kterou tolik miluje, se stala i jeho povoláním, a tak si přibírá ještě více práce, opisuje noty a rozepisuje notové party. Jiří se nakrátko taktéž zapojí do pracovního procesu, díky Haně, která jim oběma sehnala místa ve stejné fabrice, a tak získává nezbytné doporučení na vysokou školu, kterou začíná studovat. Hana dopřává Jiřímu život v pohodlí, zařizuje větší byt, a dokonce mu kupuje automobil.

Otěhotní a narodí se jim syn Janek. Hana přesto nepolevuje v hektickém stylu života, který se na ní záhy podepíše. Hana z přemíry práce psychicky zkolabuje, což se projevuje v nadměrném užívání léků, a dokonce pije inkoust. V tomto momentě se začíná pohybovat

mezi domovem a Psychiatrickou léčebnou Bohnice. Vše, co Jiřímu obětovala, hodil on za hlavu, dostudovaný „pan hudebník“, který za pomoci manželky slibně rozjel svou kariéru, si našel mladší milenku a Hanu nechává napospas osudu. Ta mu ale nemá nic za zlé, stále jej miluje. Následuje rozvod. Jejich společný syn se kradmo s otcem scházel, aby matce neublížil, neboť hlavní výchova spočívala právě na ní. Přes všechny problémy se mu snaží zajistit dobré zázemí a vychovat z něj slušného člověka. Opět je to Hana, která se obětuje pro dalšího muže ve svém životě, pro vlastní krev. Dospělý syn se ožení, Hana mu přenechává svůj byt a stěhuje se do domova důchodců. Jiří je na konci příběhu nemocen a Hana nabízí svou krev v případě nutné pomoci.

3.3.2 Analýza textu

Autorka nám předkládá „*vyprávění čtivé až strhující pro svůj spád, vtipnou pointovanost nedlouhých úseků textu...vyznačující se...filmovými střihy.*“²⁴⁰

Na pozadí střetu Muže a Ženy, dvou bytostí, dvou pólů, se odehrává silný příběh o statečnosti a vroucí lásce, kterou oba nacházejí. Láska, která nám připadá jako pohádka. A mohli být šťastni až do konce života, ale... Vždy se bohužel objeví něco, co nás z tohoto krásného snu probudí a přetrhne nit plynoucího života. Nejinak tomu bylo i v případě naší hrdinky. Hana je vyobrazena v několika rovinách nacházející se v různých životních situacích, které se pro ni staly zlomovými. Neoddiskutovatelným faktem je obětavost, s níž se starala o svého muže a později syna. Vyhledání motivu rodiny není ve všech prózách tak jednoznačné. V této próze je hlavou rodiny naše hrdinka, bez níž by rodina fungovat nemohla. Z tohoto důvodu budeme vycházet z měnicích se pohledů na ni. Shledáváme ji v několika rovinách.

V první fázi spatřujeme ženu, bojující všemi možnými zbraněmi o svého muže, jež byl neprávem odsouzen za velezradu. Zpočátku může čtenáře zaskočit situace, kdy hrdinka chce spáchat sebevraždu. „*Chtěla jsem to udělat. Jenže to bych ho nemohla zachránit. A já jsem ho musela zachránit. Když milujete muže!*“²⁴¹ Pocity bezradnosti spojené s myšlenkami na sebevraždu nejsou ničím neznámým v případě naší autorky, ač nás to může překvapit, Boučková přiznává: „*Vždycky jsem odsuzovala sebevrahy, ale teď už jim rozumím. Protože ten stav neschopnosti vystoupit z marných, zoufalých pocitů se dá jen těžko přežít. Člověk už*

²⁴⁰ RHOUNEK, Emil. Virtuozita z nouze. *Tvar*. 2000, roč. 11, č. 16, s. 20.

²⁴¹ BOUČKOVÁ, T. *Indiánský běh·Křepelice·Když milujete muže*. Vyd.1. Praha: Odeon, 2007, s. 147.

*se nechce trápit - na nic jiného nemyslí než na to, jak by se mu ulevilo, kdyby nebyl.*²⁴² Haně však, i přes silný prvotní otřes, tato situace dodá tolik potřebnou životní energii, která do ní vlévá neuvěřitelnou sílu, s níž zvládá i nemožné. Ačkoli je propuštěna z lukrativního zaměstnání, neboť nesouhlasila s názorem svých zaměstnavatelů: „*My věříme, že se s mužem rozvedete.*“²⁴³, kteří tímto způsobem přišli o vzdělanou ženu, za niž budou jen těžko hledat náhradu, zůstává. Hana věrná ve své lásce k Jiřímu: „*Když o tom tak přemýšlím, tak rozvádět se můžou dva rovnocenní partneři, a když je jeden ve srabu a druhý se má mít na konto dobře, tak to já neuznávám, víte?*“²⁴⁴

Hrdinka však nezhálela a našla si nové zaměstnání. „*Potřebovala jsem peníze na advokáty, na balíčky, na cesty.*“²⁴⁵ K denním směnám přibírá noční, „*miláčku, ztratila jsem spánek a můžu pracovat nepřetržitě.*“²⁴⁶ Její osobní život se ztenčí na cesty do práce a na pravidelné návštěvy Jiřího ve vězení. Jak hluboká byla jejich láska, vidíme na prvním setkání za zdmi věznice, oddělení sklem a mříží, přesto dokázali k sobě promlouvat beze slov. Jediné, co bylo Jiřím vyřčeno nahlas: „*Děkuju, děkuju ti, vím, co jsi pro mě udělala.*“²⁴⁷ Hnacím motorem se pro Hanu v tuto dobu stává její nezištná láska. Bojuje s nepřízní a vytrvale píše na místa nejvyšší se žádostí o Jiřího propuštění, dokud nedosáhne svého cíle.

Trpělivá a oddaná žena. Hana se snažila postarat všemi možnými prostředky a s obrovskou péčí o své blízké a zajistit jim alespoň částečně pocit bezpečí: „*Pískala jsem naše blues. Aby věděl.*“²⁴⁸, nebo po převozu na Bory: „*U všech ramen jsem pískala. Aby věděl, že vím.*“²⁴⁹ A Jiří věděl, což dokládá dopis: „*tehdejší naše láska byla ve srovnání s nynější slabá. Oč silnější je cit, který nás nyní spojuje, přes všechny vzdálenosti, přes sebedelší odloučení. Oč je hlubší a opravdovější. Je silnější než smrt. Jsem opravdu šťasten, Hano, že jsi se stala mojí ženou, a jsem si vědom toho, že lepší, krásnější, víc milující ženu bych nikdy nedostal.*“²⁵⁰ Únavu a smutek překonává hrdinka vzpomínkami na Jiřího. A to ji žene dál, aby mu pomohla k osvobození.

²⁴² PECHÁČKOVÁ, M., NOSIL, T.. Marnost dvaceti let. *Instinkt*. 2008, roč. 7, č. 35, s. 12 - 17.

²⁴³ BOUČKOVÁ, Tereza. *Indiánský běh·Křepelice·Když milujete muže*. Praha: Odeon, 2007, s. 150.

²⁴⁴ Tamtéž, s. 150.

²⁴⁵ Tamtéž, s. 150.

²⁴⁶ Tamtéž, s. 150.

²⁴⁷ Tamtéž, s. 151.

²⁴⁸ Tamtéž, s. 149.

²⁴⁹ Tamtéž, s. 149.

²⁵⁰ Tamtéž, s. 153.

Žena šťastná a spokojená. Po odpykání trestu je Jiří ihned odvelen zpět na povinnou vojenskou službu. I v tomto případě Hana obstojí a vytrvá: „*Oči zavřít. Stačí. Dýcháš jak. Naslouchat tiše. Stačí. Polštář vedlejší. Sáhnout. Stačí.*“²⁵¹ Vzpomínky na něj ji udržují při životě. Po odsloužení si povinné vojenské služby a návratu domů, došlo k naplnění jejich lásky: „*...drahoušku, já slyším. A vidím. Tělo našich těl. Syna člověka.*“²⁵² a z Hany se stává maminka. Konečně byli úplná rodina. Haně se splnil sen. Jejich štěstí se zdálo být neohrožitelné. Každý den se s manželem vítala zapískáním jejich blues, objetím a polibkem. Avšak „*šťestí buď je, anebo není. Šťestí je syn. Šťestí je zazvonění.*“²⁵³

Žena podporující svého muže, pracující a milující. Hana jakoby chtěla odčinit tu nepravost způsobenou režimem a soudy. Ji přece pocit viny tížit nemusel, ona udělala vše proto, aby Jiřího z vězení dostala, a přesto neustává ve své snaze zajistit mu pohodlný život. Je to ona, která pracuje od rána do večera, opisuje notové party na zakázku a ještě k tomu zvládá starost o dítě a lenivého manžela.

Žena nešťastná a pokořená. Šťestí je vrtkavé a nezůstává při nás věčně. Věrnost v partnerském svazku a s ní spojený pocit bezpečí, jež je pro mnohé z nás, v dnešní době plně nejistoty útočištěm, jsou narušeny. Uvědomíme-li si, že úkryt skýtající ochranu v případě, byť i zdánlivého nebezpečí, pro nás znamená životní jistotu, kterou vyhledává u matky i malé dítě. Pro člověka citlivého, jímž Hana bezesporu byla, se tato situace odrazila na nejbolestivějším místě. V záplavě práce a sebeobětování se, potřebovala být chráněna. Avšak Jiří ji vydává všanc dravému světu. Utrpení a bolest, kterou prožívá je nepopsatelná. Věděla, že nikdo jí nemůže poskytnout pocit bezpečí, ale zároveň jej musela poskytnout ona sama bezbrannému dítěti - synovi. Klademe si otázku, proč Jiří opustil ženu, kterou tolik miloval? Ženu, která pro něj obětovala vše, která jej milovala. Pominula snad láska mezi nimi? Nebo se nasytil blahobytu, který mu poskytovala, až zapomněl, že i ona je žena mající své touhy a potřeby. Je v tom snad studentská nerozvážnost? Proč opustil silnou ženu a především matku svého syna? Pominulo snad to, co se pro něj stalo již minulostí a jež opustí kvůli nejisté přítomnosti a nezaručené budoucnosti?

Můžeme zde také polemizovat, zda-li se Jiří nezměnil v momentě příchodu dítěte. V každé dobře fungující rodině je příchod potomka jistě velkou událostí a štěstím. Zároveň však dochází k jistým změnám, které ovlivňují životy obou rodičů na mnoho let dopředu.

²⁵¹ Tamtéž, s. 156.

²⁵² Tamtéž, s. 158.

²⁵³ Tamtéž, s. 159.

Žena, na niž spočívá od tohoto okamžiku veškerá starost o dítě a domácnost, zůstává na mateřské dovolené a zcela se oddá svému dítěti. Naopak, muž většinou jako živitel rodiny nemusí své zvyky a rituály nijak dramaticky měnit. Z toho nám plyne, že sociální role obou manželů se od sebe výrazně liší. Hana je zavřená neustále mezi čtyřmi zdmi, pohlcena prací a starostmi o dítě. Nemá dostatek prostoru kontrolovat, kde se její muž zdržuje, a proto je pochopitelné, že nemohla v žádném případě pojmout podezření z manželovy nevěry. Přece jej tolik milovala. Nesmyslnost tvrzení neznámého člověka: „*Váš muž na Slovensko neodjel. Váš muž má milenkou...*“²⁵⁴, se snaží racionálně popřít: „*Tak vy nám jenom závidíte šťastný manželství?!*“²⁵⁵, přesto se toto tvrzení potvrdí: „*Seděla jsem v pokoji, v paruce, v nových šatech. Lekl se mě. (Nepolíbili jsme se, už nikdy.) Řekl mi, že si ji chce vzít. Poprosil mě, jestli bych nemohla spolykat nějaké noty, ... ona je tak mladá, ... má před maturitou ... moc by jí ublížilo, kdyby musela k soudu jako důvod rozvratu manželství.*“²⁵⁶ Jak jednoduché, žádné zapírání, jen holá fakta a ještě drzá prosba. Najednou před námi stojí žena, která nebojuje, nýbrž se stává bezmocnou jako malé dítě. Kam se poděla energie, proč o svého muže nebojovala se stejnou vervou, jako tomu bylo na počátku jejich manželství. Tyto rozpory, které nám autorka poodkrývá, mohou odhalovat nestabilitu, nejistotu pocitů. „*Když pořád cítíte jeho pevnou, teplou dlaň. Když pijete inkoust.*“²⁵⁷ Hana padá na samé dno. Dochází k rozvodu - ne však plném hádek, nýbrž: „*Stáli jsme proti sobě, dva rovnocenní partneři...rozvedli nás, štěstí. Buď je, anebo není.*“²⁵⁸

V této fázi příběhu se středobodem jejího života stává domov, v němž se mohla uzavřít před světem. Rodina je jí nadevše. Celoživotní úděl spatřuje ve výchově syna, jehož ochraňuje a živí. Pro dítě je jistě složité vyrůstat bez otce, důležitý mužský element v rodině chybí. Ovšem někdy je ale daleko těžší se vyrovnat s tím, co přijde pak. Dítě zasažené rozvodem, ale zároveň zmítající se láskou mezi oběma rodiči, nechce ztratit ani jednoho a zároveň nechce nikomu ublížit. Janek byl velmi citlivý muž, který chtěl uchránit svou matku před faktem, že i jemu otec chybí, bál se, že by se s tím matka nevyrovnala, byť by za tím stál dobrý úmysl, a tak schůzky s otcem domlouval zprvu tajně. Byl si dobře vědom, že matka mu obětovala celý svůj život, starost o něj se stala předností před naplňováním vlastních životních potřeb, např. hledáním jiného partnera apod. Jestliže jednou milovala, milovat nepřestala.

²⁵⁴ Tamtéž, s. 162.

²⁵⁵ Tamtéž, s. 162.

²⁵⁶ Tamtéž, s. 163.

²⁵⁷ Tamtéž, s. 163.

²⁵⁸ Tamtéž, s. 163.

Jedním dechem zároveň dodává: „*Některé věci můžete prožít jenom s jedním člověkem, jenom s jedním. (S tebou.)*“²⁵⁹

Žena vyrovnaná, nacházející smysl života. Linie příběhu se však posouvá o několik let dále a z dítěte se stává dospělý muž, který se ožení. Říká se, že nejtěžší zkouškou pro rodiče znamená odchod dětí z domova, nastává tzv. syndrom opuštěného hnízda. „*Z odborného hlediska jde vlastně o krizi způsobenou změnou systému.*“²⁶⁰ Mohou se dostavit deprese, pocity osamocení a smutku, z přemíry volného času a prázdného bytu.²⁶¹ Role matky a otce už nenachází uplatnění, je nutno si najít novou životní náplň. Hana pochopila, že Janek již není dítě, přenechala mu byt, aby mu ulehčila začátky. Prostřednictvím dospívání svých dětí si rodiče uvědomují své vlastní stárnutí a změnu identity.²⁶² Hana se tak najednou potýkala se spoustou volného času, mohla si však udělat jistou revizi svých myšlenek, srovnat se s minulostí.

Z původních iracionálních myšlenek, kdy se snažila přinutit své vědomí, aby přijalo fikci o smrti exmanžela: „*Mysli, že umřel, tolik ti ublížil, pro tebe umřel!*“²⁶³, přes postupné vyrovnání se s chybami osudu: „*Proč jsem o něho nebojovala, když si našel jinou? Proč jsem si koupila paruku? Byla jsem to já?*“²⁶⁴ k závěrečnému smíření se. Hrdinku provázely do té doby pocity křivdy, lítosti, ty byly samozřejmě opodstatněné, ale je důležité si jimi zbytečně zaplňovat život? Některé věci, bohužel, zpět vzít nemůžeme, ale můžeme se přes ně přenést, udělat jim přítrž, o což se Hana snažila. Musíme se zbavit negativních pocitů, které nám způsobují jen bolest a trápení. Nespokojenost, negativní myšlenky nám ubírají energii, způsobují neklid. Pokud se se situací vyrovnáme, k čemuž naše hrdinka dospěla téměř na samotném konci příběhu, přináší jí to úlevu, odpuštění a osvobození. Hana si uvědomuje, že potřebuje být znovu ženou, která je milována.

²⁵⁹ Tamtéž, s. 161.

²⁶⁰ MLČOCH, Zbyněk. Syndrom opuštěného hnízda aneb jak zvládnout odchod dětí od rodičů v dospělosti. In: *Zbyněk Mlčoch.cz* [online]. 2000 [cit. 2012-03-02]. Dostupné z: <http://www.zbynekmlcoch.cz/informace/vztahy/vychova-deti/syndrom-opusteneho-hnizda-aneb-jak-zvladnout-odchod-deti-od-rodicu-v-dospelosti>

²⁶¹ KOHOUTEK, Rudolf. Syndrom prázdného hnízda. In: *ABZ.cz: slovník cizích slov* [online]. © 2005-2006 [cit. 2012-02-1]. Dostupné z: http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/hledat?typ_hledani=prefix&cizi_slovo=syndrom+pr%Edzdn%E9ho+hn%EDzdac

²⁶² VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie, dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000.

²⁶³ BOUČKOVÁ, T. *Indiánský běh · Křepelice · Když milujete muže*. Vyd.1. Praha: Odeon, 2007, s. 165.

²⁶⁴ Tamtéž, s. 167.

„*Když toužíte být ještě ženou.*“²⁶⁵ Hana toužila pocítit ještě lásku, teplo domova, mít někoho na koho se může spolehnout. Ovšem malíř pokojů Olda, sice mladý a silný, nebyl tou správnou volbou. Násilnický typ, který „*přicházel opilý, přicházel s nožem v ruce...*“²⁶⁶ Přesto se vzali, a záhy rozvedli. V době osamocení přichází Jiří s pro něj neřešitelným problémem. Jeho mladinká manželka chce mít dítě. Bohužel čas a stáří nikdo nezastaví, Hana s ním dokonce soucítí, rozumí mu. Přesto zjišťuje...

„*Narodily se vám dcery, ve stejný den... tak jsme tam čekali všichni, ty, Janek i já.*“²⁶⁷ Rodina je zase pospolu, přesto rozdělena. Haně se promítne před očima film: „*Když mě opustil. Když za ním Janek chodil (nejdřív tajně, aby mě nezraňoval), když jsem se znovu vdala, když jsem se rozvedla. Čekala jsem na zazvonění. Pořád jsem měla naději. Když zval svoji holčičku do náruče, já jsem věděla, ach, věděla jsem to jistě. (Nevrátíš se.)*“²⁶⁸

Nadosmrti tvá, mohli bychom říci o oddanosti Hany. Když zjistí od jeho ženy, že Jiřího zdravotní stav není dobrý, nabídla svou krev v případě nutnosti transfuze. Pořád jej milovala. „*Dám ti svoji krev a budu ty. Budu se tě dotýkat, pořád...Navždycky.*“²⁶⁹

Každý z nás se někdy v životě dostal do situace, kdy se musel s něčím vyrovnat, smířit, nebo právě jako v našem případě, někomu odpustit. Samozřejmě existují události, situace, kdy je nelehké se přes ně přenést. Otázkou však zůstává, nakolik je pro nás přínosné, abychom v sobě nosili a dusili staré křivdy, problémy, které nám jen přináší tíživé problémy. Důležité je dbát na duševní hygienu, která pro náš organismus představuje obranný mechanismus. Jiří byl muž, který se zachoval nečestně. Nevděk, lenost, vzdání se své mužské role a automatické převedení všech povinností na manželku, nejsou těmi správnými charakterovými rysy. Ač máme pocit, že Hana byla hloupá, když se obětovala pro svého muže, není tomu tak. Její postupné zrání, ačkoli posilované zkušenostmi příčin nelehkých životních situací, je důkazem, jak chytrá žena před námi stojí.

²⁶⁵ Tamtéž, s. 168.

²⁶⁶ Tamtéž, s. 168.

²⁶⁷ Tamtéž, s. 171.

²⁶⁸ Tamtéž, s. 172.

²⁶⁹ Tamtéž, s. 174.

3.4 Krákoram

V pořadí již třetí novelou Boučkové je Krákoram. *Všechno v této próze chce a má být významově propojeno. V názvu, který sám o sobě je expresivní, významově podbarvený, je navíc „zakódováno“²⁷⁰ nejen rodné jméno vypravěčky, ale také ironický úsměšek znamenající naříkavé krákorání, které je pro naši společnost tak časté. Pouhých osmdesát stran stačilo autorce na vylíčení čtyřiceti let života. Co je však mnohem důležitější – zachytila obraz doby.²⁷¹ V krátkých větách na malém prostoru své tenké knížky sepsala zprávu: „o naší posttotalitní a marné snaze zbavit se cejchu minulosti.“²⁷²*

3.4.1 Dějová linie

Příběh je rozčleněn do jednotlivých kapitol nazvaných „Poprvé“ až „Podesáté“ a nakonec „Naposledy“. Je zde načrtnut životní příběh Manuely a její rodiny. Na pozadí všech životních událostí se rozkrývá politická a společenská situace, do níž autorka zasadila svůj příběh, ta však vzhledem k tématu práce pro nás není natolik stěžejní, abychom ji podrobili větší reflexi. V první kapitole se dozvídáme o Manueliných prarodičích z matčiny strany, kteří se po válce vrací do rodné země nazývané Tramtárie, která dělala čest svému jménu svými, pro ni typickými, zvláštnostmi např. souhlas znamenal ne apod. Důležitou roli zde hraje provdání dcery Marie (nazývané Marínka) za rozvedeného Oleka Krákoru, významného klavírního virtuosa a skladatele. Opět se zde objevuje motiv dítěte jako prostředníka mezilidských vztahů muže a ženy, oběti i „diplomata“, který musí mezi oběma korigovat. Po necelém roce jejich vztahu tak přichází na svět jejich dítě a po něm následovaly v rychlém časovém sledu další, i přesto že Olek pobýval často mimo domov, jejich počet se „zastavil“ na cifře dvanáct. Avšak každá pohádka jednou skončí, a tak i Marínka přišla manželovi na nevěru. Po hádce, strachu o manžela, že spáchal sebevraždu, nakonec přichází rozvod. Děti jsou přiřknuty do její péče, a tak se o ně musela začít starat sama. Do té doby žena v domácnosti, nyní sekretářka ředitele významné firmy, se vrací ze zaměstnání pozdě v noci, svůj život si zpestřuje flirty a na děti nemá čas.

Druhá kapitola navazuje na citový život Oleka se sedmnáctiletou studentkou, kterému taktéž nezbýval čas na výchovu jeho dětí. Přestože tušil, že to „jde s nimi z kopce“, nic podstatného nepodnikl. Doufal, že jeho umělecké sklony se projeví u některého z jeho dětí,

²⁷⁰ HRZALOVÁ, H. Tereza Boučková píše o sobě i o jiných. *Haló noviny*. 1998, roč. 8, č. 188.

²⁷¹ ZÍTKOVÁ, I. Umění kondenzace. *Tvar*. 1998, roč. 9, č. 97.

²⁷² VITVAR, J. H. Veselý román T. Boučkové. *Právo*. 1998, roč. 8, č. 23.

avšak žádný výjimečný talent u nich nezaregistroval.

I když... kapitola s příznačným názvem „Potřetí“ nás seznamuje s Manuelou, prvorozenou dcerou klavírního virtuosa a skladatele Oleka Krákory, které je něco přes čtyřicet let. Byla provdaná za tajného policejního inspektora Mojmíra Abcdefgh. Po nekonečných peripetiích s otěhotněním měli nakonec tři děti. Avšak tím potíže neskončily. Jejich vlastní miminko bylo tmavé pleti, a tak udělali záměnu; adoptovaný syn světlé pleti se stal vlastním synem a biologický synem adoptovaným. Všechny je pojmenovali Marián. Z bytu se odstěhovala celá rodina na samotu do lesů a zde poprvé Manuela také objevuje svůj skrytý hudební talent – komponuje operu.

Další kapitola v pořadí přináší zvrat, kdy se dozvídáme nejen o významných událostech kolem 17. listopadu 1989, ale také to, že je Manuela kvůli podezření ze skryté šifry v právě nově vytvořené operní skladbě uvězněna. Propuštěna je v momentě pádu režimu.

„Popáté“ nás odvádí od všech problémů do malebné krajinky za městem, kde bydlela s celou svou rodinou. Zde čeká na úspěch za své dílo, operu, kterou jí všichni vychválili. Přihlašuje se do Obce skladatelů a očekává odezvu.

V následující části „Pošesté“ je přijata do této Obce a získává cenu za nejlepší neprovedený debut. Díky tomuto úspěchu má být její opera nakonec uvedena na prkna, která znamenají svět. Ovšem, nic není tak růžové, jak se zdá. Počátky každého nového společenského systému nesou s sebou svá úskalí, mj. i to, že manžel ztratil práci, naštěstí jej zaměstnali jako bagristu, i přesto si byl nucen vydělávat ještě „bokem“. Demokracie pro ně v mnohém znamenala odříkání. Přežívají, jak se dá.

„Posedmé“ nás uvádí do problémů spojených se školou. Nejstarší syn nastupuje již do 1. třídy a manžel zůstává bez práce na podpoře. Horší už to snad ani nemůže být, myslí si.

Z tohoto milníku nás vyvádí „Poosmé“, kdy se ve vesničce stane vražda a neznámý pachatel vykrádá jednotlivá obydlí, do té doby, poklidné vesničky. Naštěstí byl vrah brzy dopaden, ovšem negativní stránky osobnosti se probudí u synů.

Kapitola „Podeváté“ líčí podrobný příběh krádeže v neobydlené chatě tří bratří, v momentě, kdy nejmladšímu byly čtyři roky, prostřednímu sedm let a nejstaršímu osm let. Ačkoli domácí, školní peripetie a plotky se zákonem přináší temný stín, přece se jen na rodinu usměje štěstí, jejich otec Mojmír se stává kapitánem u policie.

Následně v „Podesáté“ je po výšen již na majora a Manuela se konečně dočká premiéry uvedení svého díla. Kritika je velmi pozitivní, přesto je hrdinka opět sražena na kolena, nepřichází žádné nabídky, začíná rezignovat a stává se z ní osoba ne nepodobná své matce.

„Naposledy“ - zde končí i samotný příběh rodiny, která se i přes všechny nesnáze nakonec dostane na jistou společenskou úroveň, ale ani to ji nepřesvědčí o tom, že by bylo lépe, kdyby přišel jiný režim, v němž by se všichni měli stejně dobře.

3.4.2 Analýza textu

Zdá se být až neuvěřitelné, ale Boučková „román *Krákoram psala a cenzurovala více než dva roky*.“²⁷³ Zda se tento určitý časový odstup od doby plné proměn, a to nejen v literárním životě, v tomto případě vyplatil, musí posoudit každý čtenář sám.

Kritici jsou nekompromisní, přestože autorka „*třídí fakta a váží každé slovo*“²⁷⁴, jak dodává Hrzalová: „*Ne vždy k prospěchu věci. Text je místy příliš fragmentární, vytrácejí se souvislosti, zůstávají jednotlivá konkréta*.“²⁷⁵ Její slova potvrzuje Ljubková: „*Autorčinou doménou je tedy metoda strohé zkratkovitosti, tezovitosti*“²⁷⁶, zpočátku na autorčině tvorbě tolik oceňované.

Dílo je označováno za „*výtah z románu*“, *příběh seškrtaný do nejmenšího možného rozměru. Stručnost se zde však stává pastí: místo toho, aby byla próza kondenzovaná, vypadá jenom narychlo poskládaná z dobových výroků, reklamních sloganů, novinových titulků. (...) Reálné pozadí mělo osobní příběh prohloubit, dát mu širší platnost, ale působí tak, že jej spíše uměle nastavuje. Autorka opakuje standartní literární klišé a nic jedinečného bohužel nevytváří. (...) Realie ze života jsou prostě zmiňovány, autorka předkládá čtenáři to, co dobře zná*.“²⁷⁷ Zkrácením se ztratilo vlastní jádro a zůstal jenom obal. „*Na malý úsek autorka vměstnala veliký časový příběh, jehož složky nejsou propojeny - nestačí se tedy na žádném místě zacelit a před očima čtenáře se (i po grafické stránce) zcela rozpadá*.“²⁷⁸ „*Maximalismu - má svá rizika. Ne vždy dovolí oddělit podstatné od méně podstatného, konvenčního, ne vždy nabádá - nezjednodušovat*.“²⁷⁹

Z jiného pohledu můžeme konstatovat, že Boučková konečně dospěla k dílu, v němž „*nepíše o otci, ale o dětech*“.²⁸⁰ Jak ale Lukeš uvádí, téma již jednou publikované, se vrací

²⁷³ BOUČKOVÁ, T. *Krákoram*. Praha: Hynek, 1998, přebal knihy.

²⁷⁴ HRZALOVÁ, H. Tereza Boučková píše o sobě i o jiných. *Haló noviny*. 1998, roč. 8, č. 188, s. 9.

²⁷⁵ Tamtéž.

²⁷⁶ LJUBKOVÁ, M. Všechno stručně a naráz. *Kritická příloha Revolver Revue*. 1998, č. 12, s. 116-117.

²⁷⁷ Tamtéž.

²⁷⁸ Tamtéž.

²⁷⁹ HRZALOVÁ, H. Tereza Boučková píše o sobě i o jiných. *Haló noviny*. 1998, roč. 8, č. 188, s. 9.

²⁸⁰ LJUBKOVÁ, M. Všechno stručně a naráz. *Kritická příloha Revolver Revue*. 1998, č. 12, s. 116 - 117.

netušenou silou zpět, počínaje již samotným názvem knihy, jež je „*drsnou ironickou narážkou na Kohoutův román Sněžím. Boučkové vypravěčka ostentativně nemelodicky „krákorá“ a její autorka oproti květnaté otcovské rétorice redukuje svůj spisovatelský projev za unikátní stylový minimalismus, v jehož podání se poválečné dějiny této země mění v archetypální líčení boje dobra se zlem. V pohádce, která má dobrý konec, protože v něj autorka i její prozaické alter ego věří - navzdory situaci a možná také tak trochu navzdory sobě samým. Ta pohádka netrpí totiž žádnými iluzemi.*“²⁸¹

Rhounek i přesto našel jeden z pozitivních aspektů této prózy „*totiž ten, že je v ní snaha ukázat na přítomnost a nevztahovat se k minulosti (i když i ta tu jest): smůla je, že se to děje moc křečovitě.*“²⁸²

Příběh psán „*jako by formou rozhlasového fejetonu*“²⁸³ je zasazen do padesátých let, do doby „*vrcholící normalizace, listopadového převratu a období po něm.*“²⁸⁴ Hlavní hrdinkou je Manuela, prvorozená dcera klavírního virtuosa a skladatele Oleka Krákory, které je něco málo přes čtyřicet let, je manželkou inspektora Mojmíra a matkou tří dětí. Je vám něco podobného na tomto motivu, jistě, vždyt’ „*Manuelou není nikdo jiný než sama autorka*“²⁸⁵, „*jíž předala některé autobiografické detaily.*“²⁸⁶ „*Ta nás nejdříve seznámí s původem své rodiny, a pak se škálou dosavadních zážitků a zkušeností.*“²⁸⁷ „*Vyprávění kolísá stále více mezi kronikou rodinného světa bohémky založené ženy a mezi politickou satirou.*“²⁸⁸

Abychom pochopili hlubší provázanosti Manuelina života, musíme se podívat, v jakém prostředí vyrůstala. Její matka nebyla ženou nikterak vzdělanou, ba dokonce ani prakticky založenou. Přesto, jak už to často bývá, ve své době „*klofla*“ dobrou partii. Vybral si ji sám Olek Krákora, virtuos a skladatel, jež slibně „*rozjížděl*“ kariéru. Proč si ji Olek vybral mezi tolika krásnými dívkami? Byla to snad láska na první pohled? Nebo hrála roli politická zaměřenost? Bohužel ani jedna možnost není správná, její nedostatky byly pro Oleka však vyváženy něčím zcela odporujícím zdravému rozumu. Jako jediná ze všech uchazeček byla

²⁸¹ LUKEŠ, J. Pohádka bez iluzí. *Týden*. 1998, roč. 5, č. 24, s. 47.

²⁸² RHOUNEK, E. Virtuozita z nouze. *Tvar*. 2000, roč. 11, č. 16, s. 20.

²⁸³ VITVAR, J. H. Veselý románek T. Boučkové. *Právo*. 1998, roč. 8, č. 23, s. 10.

²⁸⁴ LJUBKOVÁ, M. Všechno stručně a naráz. *Kritická příloha Revolver Revue*. 1998, č. 12, s. 116 - 117.

²⁸⁵ VITVAR, J. H. Veselý románek T. Boučkové. *Právo*. 1998, roč. 8, č. 23, s. 10.

²⁸⁶ ZÍTKOVÁ, I. Umění kondenzace. *Tvar*. 1998, roč. 9, č. 97, s. 22.

²⁸⁷ VITVAR, J. H. Veselý románek T. Boučkové. *Právo*. 1998, roč. 8, č. 23, s. 10.

²⁸⁸ HAMAN, A. Ženy v ofsajdu. *Nové knihy*. 1998, roč. 38, č. 31, s. 4.

„držitelkou řidičského oprávnění, a to i na traktor a nákladní automobil do tří a půl tuny!“²⁸⁹ Již zde můžeme vycítit chybu, chce se nám vykřiknout: To přece nemůžeš! Budeš nešťastná! Ale Marínka byla v tom momentě naopak velmi spokojená a zamilovaná, neboť neznala pravý důvod výběru, a „když se jí zeptal, zdali si ho vezme, šťastně zavrtěla hlavou na znamení souhlasu.“²⁹⁰

Manželství jeví se zpočátku jako velmi šťastné, získává postupem času trhliny. Vzhledem k tomu, že Olek pobýval často mimo domov a domů se zastavoval snad jen proto, aby si splnil manželské povinnosti, není se čemu divit, že „manželská pouta rychle slábla.“²⁹¹ To však neznamená, že by nezbýval čas na intimní věci, avšak v tomto případě se „hmatatelná intimita z nich vytrácí, neboť zde chybí prostor pro naznačení pouhého intimity obrysu. Intimita je skoro pokaždé moc okázale ukázaná na to, aby ještě mohla intimitou být.“²⁹² Že to s ní Olek nemyslí až tak vážně, zjistila jednoho dne, kdy našla jeho tajné deníky, obsahující nejen výběr budoucí manželky, ale také zápisky o přesných datech styků, která následně odpovídala datům početí a porodů jejich dětí. Jistě Olekovi nelze upřít důslednost a smysl pro pořádek, avšak v tomto případě se tento problém dotýká oné hluboké intimity dvou partnerů, z nichž jeden žije v blahodárné nevědomosti, že jej ten druhý miluje. Hrdinka se stává kusem hadru odhozeným na zem a ke všemu se ještě přidávají neshody s rodiči Oleka, se kterými sdílejí jeden byt, což na jednu pochroumanou dušičku s dvanácti dětmi je až příliš.

Snad osud tomu chtěl, pohár trpělivosti Marínce přetekl v momentě, kdy „jednoho dne našla ve společném loži dlouhé černé vlasy. Olek ji sice přesvědčoval, že jsou to její vlasy, ale ona je prostě tak dlouhé ani tak černé neměla!“²⁹³ Nevěra, nejeden z nás se bojí to slovo vyslovit, natož na něj pomyslet, že by nás „to“ mohlo potkat. Přesná definice neexistuje, ale „být nevěrný znamená zradit důvěru našeho zákonného partnera v naši věrnost.“²⁹⁴ Vše je dáno právě vzájemnou důvěrou a tolerancí. Nevěra má individuální rozměr, a podoby, co jeden vnímá jako nevěru, pro druhého může znamenat pouhý flirt. Její hranice vnímá každý z nás zcela jinak. Pro Marínku to byla neodstranitelná překážka, bolest, která jen těžko v jejím

²⁸⁹ BOUČKOVÁ, T. *Krákoram*. Praha: Hynek, 1998, s. 10.

²⁹⁰ Tamtéž, s. 9.

²⁹¹ Tamtéž, s. 11.

²⁹² RHOUNEK, E. Virtuozita z nouze. *Tvar*. 2000, roč. 11, č. 16, s. 20.

²⁹³ BOUČKOVÁ, T. *Krákoram*. Praha: Hynek, 1998, s. 11.

²⁹⁴ Vliv nevěry na manželství. In: *Příručka* [online]. 2011 [cit. 2012-02-4]. Dostupné

<http://www.prirucka.estranky.cz/clanky/vliv-nevery-na-manzelstvi.html>

životě půjde překonat, a tak vše spěje k nevyhnutelnému řešení - rozvodu.

Hlavou se nám honí myšlenky, že je to sobecký muž, který nejdřív „chudákovi“ ženské nadělá postupně děti jako schůdečky, a pak ji bezcharakterně opustí a dál jej nezajímá. Přestože hlavní příčinou a tím, kdo stál za rozvratem rodiny je Olek, návrh na rozvod podává Marínka. Olek měl totiž velmi dobrou strategii, aby mu tento osudový krok nezlomil vaz. Vždyť, kdo by chtěl obviňovat chudáka Oleka ze sobectví, že opustil ženu a tolik dětí, nenalezne argumenty. Navrhovatelem byla přece jeho žena, která neuměla ani látat prádlo, neuměla hospodařit s penězi a posledním, stěžejním důvodem rozpadu tohoto manželství bylo, že se nechtěla stát soustružnicí. Vzhledem ke zvolené taktice, neutrpí rozvodem děti, ale také Marínka, která se musela ponížit až na samotné dno.

„Rozvod vyžaduje citové a sociální přizpůsobení se nové situaci.“²⁹⁵ Nejenže rozvodem končí manželství, které nebylo harmonické, v případě že se oba představitelé neumí dohodnout na společném soužití, ale jde zejména o otázku dalšího života dětí, který je čeká v neúplné rodině, kterou zaštiťuje nyní pouze žena - matka, jíž jsou v drtivé většině děti svěřeny do péče. Pro společné děti, kterým se rodina před očima rozpadne jako domeček z karet, je rozvod vysoce emoční záležitostí: „Co se ukazuje jako zcela jisté, je fakt, že rodinným rozvratem či rozvodem je výrazně ohrožen zdravý vývoj osobnosti dítěte, které rozvrat v manželství rodičů prožívá.“²⁹⁶

Můžeme následně popsat čtyři fáze, jak rozvod překonat: v první jde o citové odpoutání se a přijetí reality. To Marínka, do té doby žena v domácnosti, která se nemusela téměř o nic starat, celkem dobře zvládla. Kdo by čekal nějaké zoufalé pokusy o volání o pomoc, ten je na omylu. Celkem brzy se stává sekretářkou ředitele ve významné firmě, která ji tedy nepřinesla jen práci, ale také poměr s muži. Problém nastává ve fázi dvě, kdy je nutné oddělit manželství od rodičovství. Rodič musí zůstat stále fungující jednotkou, i přesto že ztratil partnera a s touto situací je nucen se co nejdříve vypořádat. Ta jde ruku v ruce s fází tři, a to tou nejdůležitější - zaměřením se na potřeby dítěte. Ten, kdo nejvíce strádá, jsou právě děti. Frustrovány oddělením rodičů, nechápou situaci a stávají se bezmocnými. Je nutno jim ukázat cestu a pochopit je. V tomto momentě Marínka selhává, a tím už nezabrání dalším dopadům na děti v jejich dospělosti. Zůstává dlouho do noci v práci, nemá čas na domácnost, natož aby se každému z nich individuálně věnovala. To záhy pochopí i Olek, který si sice plnými

²⁹⁵ RYŠÁNKOVÁ, Magdalena. Děti, rodiče a rozvody. In: *Rodina: O dětech a rodičích* [online]. 22.11.2002 [cit. 2012-02-4]. Dostupné z: <http://www.rodina.cz/clanek2859.htm>

²⁹⁶ MATĚJČEK Z., DYTRYCH, Z. *Krizové situace v rodině očima dítěte*. Praha: Grada Publishing, 2002, s. 40.

doušky užívá nového vztahu s mladou studentkou, avšak děti mu doma rostou jako „dříví v lese.“ Do popředí tak vystupuje motiv rodiny, kterou si oba nedokážou uspořádat pro své nové vztahy natolik, aby zejména budoucnost jejich dětí byla do takové míry fungující, a co nejméně ohrožující jejich další život.²⁹⁷

Ten můžeme částečně analyzovat na životě Manuely, prvorozené dcery. Ani její život si nezavdá s procházkou růžovým sadem. Do jaké míry ji ovlivnil rozvod rodičů, zcela neodkryjeme, avšak „*text, jak vidno, je prostoupen ironií a sarkasmy*“²⁹⁸, jež jsou v textu zastoupeny ve velké míře, než je tomu u próz ostatních a prostřednictvím nichž se autorka vyrovnává se „*soukromými, tak politickými událostmi*“²⁹⁹, jako by ji vedl „*zčásti vztek a trochu lítost, roztrpčenost a přitom souhrnném, konečném hodnocení a vyznění úplného téměř desetiletí - úleva.*“³⁰⁰

„*Současně jsou jména osob zašifrována; symboly, dovolují snadné a takřka okamžité rozpoznání aktérů skutečných.*“³⁰¹ Boučková používá karikaturu, v níž „*je zachycena hořkost, často až příkrost*“³⁰² a jejímž prostřednictvím chce „*obsáhnout dobovou atmosféru, sugerovat hodnotová kritéria.*“³⁰³, jak dokazuje např. neustále se opakující motiv prvorozené dcery klavírního virtuosa a skladatele Oleka Krákory, který „*je slavný po celém světě, a proto o něm smím psát jen dobré. Všechny bohulibé vlastnosti, které běžný jedinec získá polovinou od otce a polovinou od matky, předal mi pouze otec, jehož jméno budiž pochváleno*“³⁰⁴ - nám dává tušit jistou spojitost s autorčíným otcem Pavlem Kohoutem. Že se jedná o spisovatele a v případě prózy o skrytý talent hudební? Nevadí, celý vtip spočívá v tom, že „*literatura a divadlo střídá svět hudby. S hudbou má co do činění nejen Olek Krákora, operu složí i Manuela, kterážto opera, ji před listopadem „vynese“ arest, po listopadu cenu „za nejlepší neprovedený debut“ a přizvání do Obce skladatelů. Hudebníkem je i „naš nový pan prezident“, muzikanty jsou i jeho poradci.*“³⁰⁵ Jak vidíme, Manuela je ženou velmi všestrannou, hudba jí však na samém počátku nepřináší štěstí, jak jsme se mohli přesvědčit:

²⁹⁷ MATĚJČEK Z., DÝTRYCH, Z. *Krizové situace v rodině očima dítěte*. Praha: Grada Publishing, 2002. 143 s.

²⁹⁸ VITVAR, J. H. Veselý román T. Boučkové. *Právo*. 1998, roč. 8, č. 23, s. 10.

²⁹⁹ ZÍTKOVÁ, I. Umění kondenzace. *Tvar*. 1998, roč. 9, č. 97, s. 22.

³⁰⁰ Tamtéž, s. 22.

³⁰¹ HRZALOVÁ, H. Tereza Boučková píše o sobě i o jiných. *Haló noviny*. 1998, roč. 8, č. 188, s. 9.

³⁰² Tamtéž, s. 9.

³⁰³ Tamtéž, s. 9.

³⁰⁴ BOUČKOVÁ, T. *Krákoram*. Praha: Hynek, 1998, s. 23.

³⁰⁵ HRZALOVÁ, H. Tereza Boučková píše o sobě i o jiných. *Haló noviny*. 1998, roč. 8, č. 188, s. 9.

„achbože, panebože, proč jenom jsem se potatila...“³⁰⁶ Větší štěstí jistě zažívá jako matka tří synů, která to však na samém počátku neměla vůbec jednoduché. Matka intelektuálka, která „potřebuje klid k soustředění stejně naléhavě jako podněty kulturní, jako kontakty se světem soudobého umění“.³⁰⁷ Ač odtrhnuta od ruchu města prožívá na samotě u lesa štěstí i strasti se svými ratoolestmi. „Vnější svět se jí jeví jako labyrint chodeb, z nichž některé jsou slepé a s ním existuje malý svět vsi a školních dětských trampot, každodenního pracovního rytmu, poněkud monotónního.“³⁰⁸ Zde „se svým manželem a třemi chlapci zápasí s osobními i společenskými překážkami, jež se jejím uměleckému uplatnění stavějí do cesty“³⁰⁹; zde hledá útočiště; zde si je jista. V srdci bohaté přírody. Snad hledala duševní klid, jehož „neuhazitelnou žízeň“ nedokázalo město uspokojit.

Problémy s otěhotněním provázející Manuelu od počátku vztahu s manželem, kterého si vzala z opravdu čisté lásky, v ní zanechaly jistý srdecbol. Jak sama píše „dva chlapce jsme zplodili administrativně, třetího... fyzicky.“³¹⁰ Ano, další problém nastal po porodu jejich prvorozeného syna, v tomto případě již třetího v pořadí. Ač oba rodičové pleti světlé, miminko se narodilo pleti tmavší. „Máme spolu tři děti: Jednoho černocho, jednoho bělocha a jedno kakao.“³¹¹ Tak dbala na svou pověst, aby lidé nepojali žádné podezření a její stud byl aspoň částečně skryt pod rouškou tajemství, které nemělo nikdy vyplout napovrch, že jejich biologický syn se stal synem adoptivní a jeden z adoptivních, samozřejmě ten světlé pleti, synem vlastním. „Samozřejmě jsme do dotazníku žádosti o osvojení napsali, že si přejeme mít pouze kojence blond'até a s vysokoškolským vzděláním, nebo alespoň maturitou. Černoušek byl holohlavý, a nikdo proto nemohl vědět, že nebude blond. Jak je ale možné, že nám též přidělili Ána?“³¹² Myšleno tím druhého chlapce, sice světlé pleti, zato s poruchami řeči a jinými problémy. Hrdinka sice odmítá jedním dechem jakoukoli diskriminaci, když se zmiňuje, že „abychom žádného z nich nediskriminovali, pojmenovali jsme je spravedlivě stejně: Mariáni.“³¹³ Záhy však odhaluje postoj, kterým jistě nechtěla znevýhodňovat jiné

³⁰⁶ BOUČKOVÁ, T. *Krákoram*. Praha: Hynek, 1998, s. 30.

³⁰⁷ ZÍTKOVÁ, I. Umění kondenzace. *Tvar*. 1998, roč. 9, č. 97, s. 22.

³⁰⁸ Tamtéž, s. 22.

³⁰⁹ HAMAN, A. Ženy v ofsajdu. *Nové knihy*. 1998, roč. 38, č. 31, s. 4.

³¹⁰ BOUČKOVÁ, T. *Krákoram*. Praha: Hynek, 1998, s. 23.

³¹¹ Tamtéž, s. 23.

³¹² Tamtéž, s. 73.

³¹³ Tamtéž, s. 26.

etnikum, ale: „*Rozlišujeme je podle barvy pleti.*“³¹⁴ Domníváme se, že tento nevhodně zvolený výrok nebyl narážkou, či vyhraněným postojem. I přes životní zkušenosti má autorka stále zachovány morální hodnoty tam, kde mají být a nezahořkla, v rozhovoru pro Marianne uvedla na otázku týkající se adopce: (...) *tak bych do toho zase šla! I mě tehdy zkušenosti varovali, ale já nevěřila. Myslela jsem si, že to nezvládnou, že něco zkazili, zanedbali. Že ty děti neměli dost rádi.*“³¹⁵ Jedním dechem zároveň dodává, že „*krok jako adopce nesmí být založený na romantických představách o tom, jak někoho zachraňujete... Důvod k adopci musí být nejsilnější - totiž fakt, že nemůžete jinak! My jsme jinak nemohli. A tak bych to udělala zase. Ale asi bych si víc vybírala... Taky bych víc váhala nad tím, zda vychovávat dítě jiného etnika... Vztít si dítě není způsob, jak vyřešit nevyřešený život! A já bych to dnes rozmlouvala asi každému.*“³¹⁶

Tímto postojem, který se promítá právě v jednotlivých prózách, se autorka, na niž „*nepoučená veřejnost reaguje tak, že Boučkovou označuje za rasistku a špatnou matku*“³¹⁷, dostává na velmi tenký led, neboť již samotné slovo *diskriminace*³¹⁸ vyvolává ve společnosti nejrůznější emoce, od ironie až po averzi.³¹⁹ Slovo pochází z latinského *diskiminare*, což v překladu znamená „*rozdělovat, rozlišovat, činit rozdíl, rozeznávat*“.³²⁰ Hovoříme tedy o negativním rozlišování skupiny z určitých důvodů, znevýhodňující skupinu osob, které tímto přináší újmu. Jinými slovy „*diskriminací není jakýkoli rozdíl v zacházení s druhou osobou, nýbrž pouze takový, který ji znevýhodňuje.*“³²¹ Z toho je autorka nařčena neprávem.

³¹⁴ Tamtéž, s. 26.

³¹⁵ JIRKŮ, I. Sedmnáct let s dětmi odjinud. In: *Marianne.cz* [online]. 14.4.2006 [cit. 2012-02-01]. Dostupné z: http://www.marianne.cz/clanek/546/sedmnact_let_s_detmi_odjinud.html

³¹⁶ Tamtéž.

³¹⁷ KADLECOVÁ, K. Tereza Boučková: Rok kohouta. *Reflex*. 2008, roč. 19, č. 25, s. 61.

³¹⁸ Diskriminace je zde také uvedena jako tzv. emoční nabitost. – s. 9

KOLEKTIV AUTORŮ. *Diskriminace: Manuál pro pracovníky institucí*. Praha: Poradna pro občanství/Občanská a lidská práva, 2006. ISBN nevedeno. Dostupné z: <http://www.poradna-prava.cz/folder05/diskriminace.pdf>

³¹⁹ ŠTĚPÁNKOVÁ, M. Co je to diskriminace?. In: *Multikulturní centrum Praha* [online]. 2005 [cit. 2012-02-20]. Dostupné z: http://www.mkc.cz/uploaded/antidiskriminace/Co_je_to_diskriminace.pdf

³²⁰ KÁBRT, J. a kol. *Latinsko/český slovník*. 1. vyd. Praha: LEDA, 2000, s. 172.

³²¹ FALTOVÁ, M., ZUNT, T. *Malý průvodce diskriminační problematikou: Manuál pro zvědavé občany*. 1. vyd. Český Krumlov: Informační centrum občanského sektoru - ICOS Český Krumlov, o.s., 2008.

s. 4. ISBN nevedeno. Dostupné z: http://css.krumlov.cz/DOC/145_Pruvodce_diskriminacni_problamatikou.pdf

Máme „před sebou „jen“ ženu, která po pravdě píše o tom, co v posledních letech tak hluboce prožívá.“³²²

Krušné časy nastávají pro rodinu v momentě, kdy kvůli Manuelině umělecké činnosti je manžel propuštěn z lukrativní pozice policejního inspektora a Manuela se pro podezření ze skryté šifry v opeře dostává do vězení. Její manžel v té době již zaměstnán jako bagrista, zůstává se třemi dětmi doma. Pro muže, jež sotva užíví rodinu z nízkého platu, je to velká „zkouška ohněm“. Když se na Mojmíra podíváme, jistě to byl muž do nepohody, muž, který se o svou ženu zajímá a je jí oporou, avšak najednou tu stojí muž, který musí čelit několika ohrožujícím aspektům, s nimiž bylo nutné se rychle vypořádat, aby mohl zachovat dekorum a zůstat fungující jednotkou. Ztráta zaměstnání; hledání nové práce a s tím spojené problémy; nové zaměstnání s nižší kvalifikací, než odpovídalo Mojmírovu vzdělání; dočasná ztráta partnerky, ze které byl údajně protistátní živel (pohledy sousedů, pomluvy, které jej jistě neminuly) a k tomu péče o domácnost a především zvýšená starostlivost o své syny. Mojmír však tuto situaci zvládl v rámci svého nejlepšího vědomí a svědomí. Síla a energie, kterou bral, snad pocházela z příslibu lepších zítřků, kterou přinesla demokracie a s ní i propuštění Manuely.

Očekává se, že přijde konečně dlouhodobě vysněný úspěch, představa života plného blahobytu a spokojenosti: „*Já dcera klavírního virtuosa a skladatele Oleka Krákory, Manuela jeho prvorozená, jediná s plodem operním, právě vyseděným, ještě teplým...*“.³²³ Nakonec získává cenu za nejlepší neprovedený debut a finanční odměnu. To však bohužel nestačí na úspěch, který ji všichni slibují. „*Místopředseda Obce měl moji operu u sebe. Byl uměleckým šéfem stále ještě státního operního domu a chtěl ji tam uvést. Smlouva už byla podepsaná, ...jenže dál se nedělo nic.*“³²⁴

Její manžel, ač vzorný pracovník, opět přichází o práci bagristy, avšak ani „*tentokrát nezatrpknul, neměl to v povaze.*“³²⁵ „*Život ho naučil, že se věci dělají proto, aby se něco dělo. A každé dělo jednou vystřelí!*“³²⁶ Nemůžeme však o něm tvrdit, že by se z něj stal lenoch; nikdy nezahálel, práce kolem domu bylo nad hlavu, a tak doufali v dobré víře, že jednou ten režim demokracie přejde tak rychle, jak přišel. Demokracie totiž pro ně „*nebyla známkou*

³²² KADLECOVÁ, K. Tereza Boučková: Rok kohouta. *Reflex*. 2008, roč. 19, č. 25, s. 61.

³²³ BOUČKOVÁ, T. *Krákoram*. Praha: Hynek, 1998, s. 42.

³²⁴ Tamtéž, s. 46.

³²⁵ Tamtéž, s. 46.

³²⁶ Tamtéž, s. 47.

*pohodlí, ale střídmostí a odříkáním.*³²⁷ Jak se říká: „Vždycky nějak bylo a vždycky nějak bude.“

Děti jistě nepocítily v takové míře dopady režimu, který se zdál být jejich rodičům velmi nespravedlivý. Díky tomu, že bydleli na samotě, se nemohly děti v takové míře srovnávat se svými vrstevníky, aby jim záviděly materiální dostatek. I přesto onen materiální nedostatek nezůstal zcela bez jejich zřetele, ba vnímaly jej velmi citlivě. Autorka nekonfliktním způsobem poukazuje na problémy bublající pod povrchem, týkající se právě sociální oblasti a rozdílů v ní vznikajících, pro některé možná způsobem příliš burcujícím, ale pro jiné pravdivým.

Mojmír se dostává na podporu v nezaměstnanosti, a tak má více času se klukům věnovat. Ráno je odveze do školy, odpoledne zase domů, občas podnikají výlety do lesa. Jistě to s chlapci nebylo jednoduché ve všech ohledech, museli být neustále poháněni k různorodým pracím, musel být nad nimi vykonáván dohled v rámci oblékání, hygieny apod. Rodiče s nimi dokonce cvičili denní rituál Pozdrav slunci, jež měl rozvíjet jejich etickou a citovou stránku, avšak jistě se v jednom případě ptali, kde udělali chybu, když jejich tři synové, kteří se sotva stali školou povinnými, jeden z nich ještě vůbec, spáchali loupež spojenou s krádeží. Proč? Může za to snad špatná výchova nebo geny? Můžeme si klást tuto otázku neustále dokola a polemizovat o tom, zda dědičný vliv genů je natolik silný, že ani ta nejpozornější výchova a prostředí před nimi neobstojí. Jak nás sama autorka přesvědčuje v jiných prózách, očividně je tato situace možná, o čemž nás ujišťuje řada dalších osudově podobných příběhů. Možná se ale pouze díváme na tento skutek ze špatného pohledu. Třeba za to nemůže genetická výbava, ale něco mnohem prostšího. Vzhlížení ke špatným vzorům; inspirace neznámým pachatelem, vykrádajícím chaty; nezapomenutelný zážitek a s ním prožití neopakovatelného adrenalinu; a co taková nuda. V lese bylo sice hodně práce a zábavy, ale odříznutí od vesničky na místě, které ač položeno v krásné fauně a flóře, neumožňovalo styk s vrstevníky a tolik rozptýlení. Toužili být v civilizaci, toužili „*po sídlišti, protože tam lidé nemusí ve tmě čurat u keře a když, tak si k němu zajednou výtahem.*“³²⁸ Jak jsme zmínili již výše, citlivé vnímání sociálních rozdílů, které skýtalo porovnání města se samotou, jim nelze upřít. „*Proč taky nebydlíme ve vsi jako všichni?*“³²⁹ Manuela však nepolevila, byla si dobře vědoma faktu, že město by z dětí udělalo nezkrotné živly, se kterými by již nic nezmohla, zůstala by jí

³²⁷ Tamtéž, s. 68.

³²⁸ Tamtéž, s. 71.

³²⁹ Tamtéž, s. 71.

bezradnost. Ona však kladla důraz na důslednost, která je „*nejdůležitějším výchovným prvkem všech rodičů, kteří chtějí své dítě dobře vychovat.*“³³⁰

Pokud bychom se v tomto momentě zaměřili na autobiografické prvky, můžeme vyvodit závěr, že ani přes důslednost výchovy nelze povahu, onu jedinečnost osobnosti, ochránit před pudy a stržení nástrahami života do sociální „propasti“. Autorka, která čerpá z vlastních zkušeností, dožrála do stádia, kdy ji „*život naučil, že je všechno jinak. Nesnažili jsme se kluky tlačit do výkonů, na něž nemají..., ale byli jsme přesvědčení, že budou žít čestně. A to se nám tedy asi nepodařilo.*“³³¹ „*Udělalí jsme s mužem jistě spoustu různých chyb - a za všechny, které jsme rozpoznali, jsme se vždycky omluvili a snažili se je napravit!*“³³² Tak co je tedy pro dítě nejlepší, se ptáme? Důslednost či volnost?

Jak uvádí psychologové, styl výchovy je ovlivněn mnoha činiteli nejen výchovným prostředím, ale také vlivem pedagogů a důležitou pozici samozřejmě zastává samotná osobnost vychovávaného.³³³ Jaká cesta se tedy jeví nejvhodnější? Autokratická či liberální výchova? První funguje na principech varování a trestů. Využívá příkazů a zákazů. Nerespektuje potřeby a přání dítěte. Druhá je pravým opakem, je odrazem slabého řízení, přenechává přílišnou volnost, dává dětem pocit lhostejnosti a může vést k anarchii.³³⁴ To pocítuje i Boučková: „*Když jsme s mužem jednali tak, jak jsme si sami přáli, tedy liberálně, s tím, že kluky necháme, ať si věci dělají po svém, navalily se na nás ihned tak strašné problémy, že nás to postupně zatlačilo do způsobů, které nám nebyly vlastní. Nezbyvalo než tlačit, nutit, hlídat, kontrolovat, volat do školy, všechno si ověřovat. No a nakonec jsme se naučili i prohledávat jim kapsy...*“³³⁵

³³⁰ Tamtéž, s. 71.

³³¹ JIRKŮ, I. Sedmnáct let s dětmi odjinud. In: *Marianne.cz* [online]. 14.4.2006 [cit. 2012-02-01]. Dostupné z: http://www.marianne.cz/clanek/546/sedmnact_let_s_detmi_odjinud.html

³³² HEJDOVÁ, I. Tereza Boučková: Výchova může být zanedbatelná položka. In: *Aktuálně.cz* [online]. 5.6.2008 [cit. 2012-02-01]. Dostupné z: <http://aktualne.centrum.cz/kultura/umeni/clanek.phtml?id=607237>
[edmnact_let_s_detmi_odjinud.html](http://www.marianne.cz/clanek/546/sedmnact_let_s_detmi_odjinud.html)

³³³ ČÁP, J., MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál, 2001.

³³⁴ ČÁP J. *Rozvíjení osobnosti a způsob výchovy*. Praha: Karolinum, 1996.

³³⁵ JIRKŮ, I. Sedmnáct let s dětmi odjinud. In: *Marianne.cz* [online]. 14.4.2006 [cit. 2012-02-01]. Dostupné z: http://www.marianne.cz/clanek/546/sedmnact_let_s_detmi_odjinud.html

Psychologové uvádí, že „způsob výchovy, zvláště v rodině, silně působí na děti a mladistvé, na jejich činnost a její výsledky, na jejich psychofyziologický stav, vývoj a formování osobnosti.“³³⁶

Boučková nicméně stojí v opozici: „Vychovávat vlastním příkladem? To nefungovalo. Kladná motivace? Vždycky selhala...Došla jsem k závěru, že výchova je při odlišném nastavení člověka úplně zanedbatelná položka.“³³⁷ „Chybí jim totiž citová a sociální výbava, nevím. Všechno je jim jedno.“³³⁸ Své pocity dává prostoupit skrze Manuelu, která se přiklání, zdá se, k „zlaté střední cestě“ - demokracii. Dítě je respektováno, okolí se mu snaží porozumět, důležité je, aby si samo uvědomovalo, kde jsou jeho hranice. Bez vymezení hranic se dítě z chyb nepoučí, není ochotno spolupracovat. Autorka hovoří: „Nemají nic, ani mantinely, a už vůbec žádný zájem, touhu něco umět, něco se dozvědět, vyniknout. Chtějí mít všechno bez námahy. A možná ani nemít nic, ale bez námahy...“³³⁹ Její způsob myšlení o výchovném stylu je reflektován Manuelou „mně se osvědčil jenom jeden, který skupiny psychologů ještě nevyvinuly: Nářez.“³⁴⁰ Proto i následky trestného činu jistě rodiče dětem svým způsobem vysvětlili, na jistou dobu si tím sjednali klid, avšak tento čin, na ně již vrhá nepřijemný stín.

Přesto všechno se situace v rodině vyjasňuje. Mojmír nachází uplatnění jako pomocník při výkopových pracích, záhy však jeho kariéra začne strmě stoupat vzhůru, stává se kapitánem místního policejního sboru a následně je povýšen na majora. Manuela se konečně dočkala premiéry svého díla. Úspěch však přináší svá rizika, ač jedny problémy zažehnány, přichází s nimi nedlouho poté další, starší syn s povahovými rysy spíše negativními podnikal plány, které s sebou přinášely problémy, a to se přestalo líbit nejmladšímu, který je původně biologickým dítětem obou našich rodičů a začíná vnímat jisté etnické rozlišnosti, ač sám pleti „kakaové“, odmítá bratra proto „že je barevný.“³⁴¹

Dalším negativním dopadem Manuelina úspěchu je změna původního modelu, kdy

³³⁶ ČÁP J. *Rozvíjení osobnosti a způsob výchovy*. Praha: Karolinum, 1996.

³³⁷ HEJDOVÁ, I. Tereza Boučková: Výchova může být zanedbatelná položka. In: *Aktuálně.cz* [online]. 5.6.2008 [cit. 2012-02-01]. Dostupné z: <http://aktualne.centrum.cz/kultura/umeni/clanek.phtml?id=607237>
edmnact_let_s_detmi_odjinud.html

³³⁸ PECHÁČKOVÁ, M., NOSIL, T. Marnost dvaceti let. *Instinkt*. 2008, roč. 7, č. 35, s. 12-17.

³³⁹ JIRKŮ, I. Sedmáct let s dětmi odjinud. In: *Marianne.cz* [online]. 14.4.2006 [cit. 2012-02-01]. Dostupné z: http://www.marianne.cz/clanek/546/sedmnact_let_s_detmi_odjinud.html

³⁴⁰ BOUČKOVÁ, T. *Krákoram*. Praha: Hynek, 1998, s. 72.

³⁴¹ Tamtéž, s. 77.

„Mojmír po práci odpočíval, já jsem večer hledala klidný a vyvážený způsob spolupráce s našimi školou povinnými chlapci, z něhož vyjde úhledně napsaný a správně vyřešený domácí úkol...“³⁴² Situace se náhle změnila, jejich matka jim nevěnuje takovou péči, jídlo dostávají studené, přestala látat ponožky a starat se o celou domácnost. Vidíte nějakou podobnost? Autorka nám zde odhaluje obraz ženy, již se hrdinka jistě podobat nechtěla, připomínající právě její matku. Není od věci připomenout, že již mnoho psychologických výzkumů se zabývalo vztahy mezi matkou a dcerou, následnými šablonovitými vzorci chování, o nichž si myslíme, že bychom je nikdy tímto způsobem neužili, že bychom se tak nikdy nechovali. Rysy každého člověka se časem vykreslí a nejinak tomu bylo i u naší hrdinky.

Manuela, žena na počátku silná, starající se, pečující, na konci zklamaná z rodiny, která se jí stala podřadnou, z neúspěchu, který následoval po úspěšném uvedení hry, z nového režimu, který nepřinesl tolikero očekávání, které bylo slíbeno. Zatrpklá žena, která opět očekává lepší zítřky, netušíc, že již žádné neprijdou.

Celý příběh vychází z „*necenzurovaných příběhů a prožitků osobních, skrze ně vnímáme i osudy a charaktery postav ostatních i dobovou atmosféru.*“³⁴³ „*Historiky doprovázející hlavní text jsou přirozeně uvolněné a nabitě optimismem.*“³⁴⁴ Kritika však upozorňuje, že autorka „*jako by se v posledních dvou kapitolách snažila shodit všechny individuální a osobní prožitky své hrdinky a stůj co stůj je zasadit do soukolí, v němž se podle autorčiných představ pohybují potencionální čtenáři její prózy - což je škoda, protože je-li v jejím příběhu nějaká síla, je to síla individuality, která žije svůj vlastní život, sice ovlivněný zvenku, ale přeci jen svůj.*“³⁴⁵

Bohužel musíme souhlasit s konstatováním Hrzalové, že „*Krákoram neopouští půdu osobního vyrovnávání se s prožitky, trpkostmi, hořkostí dětství a mládí nevyjímaje. Uvznutí v osidlech prostředků vyzkoušených a osvědčených.*“³⁴⁶

Závěrem citujeme Ljubkovou, s jejímž názorem se ztotožňujeme: „*Tu přidává, tu ubírá, ale jen nepatrně, základní kostra zůstává stejná, prožitky i rekvizity.*“³⁴⁷

³⁴² Tamtéž, s. 72.

³⁴³ HRZALOVÁ, H. Tereza Boučková píše o sobě i o jiných. *Haló noviny*. 1998, roč. 8, č. 188, s. 9.

³⁴⁴ VITVAR, J. H. Veselý román T. Boučkové. *Právo*. 1998, roč. 8, č. 23, s. 10.

³⁴⁵ LJUBKOVÁ, M. Všechno stručně a naráz. *Kritická příloha Revolver Revue*. 1998, č. 12, s. 116 - 117.

³⁴⁶ HRZALOVÁ, H. Tereza Boučková píše o sobě i o jiných. *Haló noviny*. 1998, roč. 8, č. 188, s. 9.

³⁴⁷ LJUBKOVÁ, M. Všechno stručně a naráz. *Kritická příloha Revolver Revue*. 1998, č. 12, s. 116 - 117.

3.5 Rok kohouta

Deset let po novele Krákoram, r. 2008 autorka publikuje román psaný formou deníkových zápisů. „*Příběh plný vnitřní dynamiky, vášní a lákavých detektivních pátraček pro zasvěcené, jde v něm navíc o politická a společenská tabu.*“³⁴⁸ Román je autobiografický a je psán velmi otevřeně. Titul knihy má minimálně dvojí význam: odkaz do nadosobní roviny - význam v rámci čínského horoskopu a druhý v podobě vztahu mezi rodičem a dítětem, ať už jde o vztah Terezy a otce či Terezy a jejích adoptovaných synů. Kniha se stala bestsellerem a mluví se o ní jako o nejlepší knize desetiletí.

3.5.1 Dějová linie

Hlavní hrdinkou a vypravěčkou je Tereza Boučková, která nás zavádí do života své rodiny. S manželem Markem vychovává v chatové kolonii tři děti, které jsou v době příběhu již v dospívajícím věku. Jedná se o dva adoptované romské chlapce Patrika a Lukáše a jedno vlastní dítě Matěje, který se narodil pár let po jejich adopci. Celý děj se nese ve znamení roku kohouta, který měl být dle čínského horoskopu, rokem úspěšným. Autorka však prožívá celoživotní krizi – nejenže se musí vyrovnávat s krizí středního věku, tvůrčí krizí, kdy jako autorka, třebaže úspěšná, přesto nepříliš žádaná, ale přichází problémy s výchovou adoptovaných synů. Tereza se s manželem snaží vychovat z nich slušné lidi, kteří budou žít dle společenských norem, avšak výchova se jim vymyká z rukou. Autorka se snaží přijít na to, kde se stala chyba. Starší adoptivní syn odchází z domu, potuluje se a je stíhán za první loupež. Snaha rodičů a kurátora mu pomoci vyznívá do prázdna. Nemá již zájem. Mladší ještě nedosáhl plnoletosti a pobývá u rodičů, avšak postupně se začíná měnit, co se dá v domě ukradnout, to vezme, aby to následně zpeněžil za drogy, alkohol aj. Stává se nezvladatelným, neváží si zázemí, které pro něj rodina vytváří a neustále lže a začíná utíkat z domu. Boučková se s manželem začínají smiřovat s faktem, že již není v jejich silách změnit tuto situaci a přistupují k radikálnímu řešení – ústavní výchově. Terezin manžel Marek ji svým flegmatickým přístupem vůbec ve výchově nepomáhá, naopak ještě více ji svou ignorací popuzuje, až se Tereza dostává do depresí, stereotypnost v kolotoči mezi policií a sliby jí na klidu nepřidají. Cítí se osamocená. Její ideály a iluze se rozpadly jako domeček z karet. Manželství se ocitá na pokraji krize, Marek dává přednost sportu – cyklistice. Jedinou radostí jí tak zůstává syn Matěj, který chodí poslušně do školy, výborně prospívá, nekrade. Ačkoli

³⁴⁸ KADLECOVÁ, K. Tereza Boučková: Rok kohouta. *Reflex*. 2008, roč. 19, č. 25, s. 61.

měl mnohem méně péče než kluci, roste z něj slušně vychovaný člověk, který se rodinnou situací trápí.

3.5.2 Analýza textu

Autorka v knize předkládá rok svého života, „*který je celý ponořen do starostí a těžkostí, z nichž jedna by stačila na umoření silného muže.*“³⁴⁹

Jak bylo v úvodu zmíněno, již samotný název v sobě nese odkaz do nadosobní roviny: „*Čínská astrologie zná dvanáct zvířecích znamení a kohoutu, v jehož úřadujícím roce se autorka před jednapadesáti lety narodila, nedávno jeho rok skončil. Ačkoli to měl být čas, kdy „po nesnázích uplynulého roku je váš vlastní rok ve znamení výrazného zlepšení“, Tereze Boučkové se dařilo opačně. Definitivně se v něm rozbila její, na osudu vyvzdorovaná a uměle poskládaná rodina, kdy různosti genů, povah i následky citových deprivací přijatých synů nabyly v pubertě vrchu a roztočily nezastavitelný kolotoč akcí a reakcí, které všechny zúčastněné silně zasáhly a proti nimž jako by nebylo úniku. (...) Tereza Boučková z nich hledá východisko bolestně, ale taky nekompromisně, především k sobě. A dokonce s humorem, často drsným. Mohlo by se zdát, že tu jde o nemilosrdné dokončení příběhu, tak milosrdně započatého ve stěžejní próze Indiánský běh. Rok kohouta je cesta od naprosté beznaděje k osvobodivé odvaze.*“³⁵⁰

Rok Kohouta je často srovnávám s Českým snářem Ludvíka Vaculíka. Jak uvádí kritika, je „*snad jediný kvalitou srovnatelný český deníkový román posledních dekád.*“³⁵¹ Oba užívají pseudonymů, i když se už nemají čeho obávat a oba psychoterapeuticky píšou o svých snech. Avšak jak Boučková zdůrazňuje: „*Neměla jsem žádný záměr. Byla jsem zavalena silným tématem, a protože jsem spisovatelka, udělala jsem nakonec, co se jedinečně udělat dalo: svůj příběh jsem napsala.*“³⁵² Svou zásluhu na vzniku díla má filmový historik a novinář A. J. Liehm, který ji k této myšlence přivedl. Říkal pořád dokola: „*Vy musíte psát!*“ *Ale já vůbec nevěděla jak. „Každý den si запиšte, co se stalo.“ Bránila jsem se, že deník ne, že deník psát neumím a nechci. A on, ať tomu tedy neříkám deník, ať si jen tak píšu své pocity a dojmy.*

³⁴⁹ PEŇÁS, J. O rodičích a zatoulaných kuřatech. *Týden*. 2008, roč. 15, č. 28, s. 68.

³⁵⁰ BOUČKOVÁ, T. *Rok kohouta*. Praha: Odeon, 2008, (přebal knihy).

³⁵¹ KADLECOVÁ, K. Tereza Boučková: Rok kohouta. *Reflex*. 2008, roč. 19, č. 25, s. 61.

³⁵² HEJDOVÁ, I. Tereza Boučková: Výchova může být zanedbatelná položka. In: *Aktuálně.cz* [online]. 5.6.2008 [cit. 2012-02-01]. Dostupné z: http://aktualne.centrum.cz/kultura/umeni/clanek.phtml?id=607237edmnact_let_s_detmi_odjinud.html

*A události dne. Pak mi dal ještě jednu cennou radu. Nečíst!*³⁵³ Hned po té schůzce začala psát a skončila přesně za rok. I přes celkovou rozvolněnost textu, můžeme nabýt pocitu, že se před námi odehrává něco v kruhu, jenž začíná smrtí tchána a narozením vnučky se uzavírá. Co se odehrává uvnitř, můžeme nazvat „*mnohasměrnou a důkladně rozepsanou krizí. Zvolna i dramaticky se hroutí a rozpadají vztahy na všech úrovních a frontách: trvá dlouhodobá krizová komunikace s otcem, jehož cynismu a emočním frustracím se Boučková bránila už v Indiánském běhu, neporozumění proniká do vztahu k matce a rovněž soužití s manželem opisuje bezmála typizovanou sinusoidu láska-nenávist. Největší trauma se ale rodí z přetřhaných vztahů k adoptovaným synům, kteří se vstupem do puberty rázem poztrácejí odpovědnost k čemukoli.*“³⁵⁴

Stěžejním tématem celého příběhu je adopce. Vzhledem k předcházejícím novelám, jichž je Boučková autorkou, jsme toto téma několikrát zmínili a v úvodních kapitolách definovali, a proto se jím znovu nebudeme podrobněji zabývat.

Před námi se otevírá příběh ženy středního věku, která je úspěšnou spisovatelkou, avšak má nouzi o práci. Momentálně prochází tvůrčí krizí – nedaří se jí psát. V lednu byla na dně. „*V únoru začala psát scénář.*“³⁵⁵ Začal totiž Rok kohouta. „*Vždyť já jsem v něm narozená! Já jsem narozená dokonce i v hodině kohouta!*“³⁵⁶ Do jisté doby se dařilo i v oblasti citové: „*Byli jsme doma, jen my dva, Marek a já. Po strašně moc letech, snad po patnácti, jsme byli sami.(...) a milovali se na plné pecky, milovali jsme se uprostřed pokoje na zemi... všechny dveře zůstaly odemčené.*“³⁵⁷

Tereza byla ale především matkou dvou chlapců, jejichž jména jsou v knize změněna. Víra v možnost nápravy genetiky vlivem harmonického rodinného prostředí a důsledné výchovy jí dodávala sílu. Ovšem, jak se časem ukazuje, tyto naděje se jevily jako zcela liché a scestné. U obou synů vítězí citová apatičnost a neschopnost rozlišovat dobro a zlo. Nejstarší Patrik se začíná toulat již před svými osmnáctými narozeninami. Lukáš, kterému bylo v době příběhu sedmnáct let, zůstává prozatím doma, ovšem netají se sympatiemi k bratrovu volnému životnímu stylu. Začínají se u něj projevovat jisté náznaky sociálně-patologického chování. Doma ukradne, co se dá. Tereza musí všechno zamykat. Pokud získá podezření, přistupuje k nutnému zlu – šacování. Místo aby stud cítil dotyčný, jež krade, byla to ona, která

³⁵³ PECHÁČKOVÁ, M., NOSIL, T. Marnost dvaceti let. *Instinkt*. 2008, roč. 7, č. 35, s. 12-17.

³⁵⁴ KOPÁČ, R. Deník jako román touhy. *Divadelní noviny*. 2008, roč. 17, č. 12.

³⁵⁵ BOUČKOVÁ, T. *Rok kohouta*. Praha: Odeon, 2008, s. 17.

³⁵⁶ Tamtéž, s. 17.

³⁵⁷ Tamtéž, s. 18.

se obviňovala. „Byly časy, kdy jsem mu slzy zbaštila a rozbrečela se taky. A omluvila se za nespravedlivé nařčení. Bývaly časy, kdy jsem mu věřila, časy, kdy jsem neuměla šacovat.“³⁵⁸ Lukáš jako by postrádal veškerou slušnost, již mu odmala vštěpovali: „Že by se za krádež omluvil? To už nedělá. Poté, co se jednou omluvil, že mě okradl a druhý den mě okradl znovu, jsem na něj při další omluvě křičela: Přestaň krást a nemusíš se omlouvat. Přestal se omlouvat.“³⁵⁹ Autorka sice barvitě líčí, jak se z adoptovaných synů stali nezvladatelní asociálové, ale mnohem důležitější informace, týkající se prvních zádrhelů, chybí. „Kdy a jak začaly naděje rodičů podvracet.“³⁶⁰ Vypravěčka spoléhá na fakt, že čtenáře přesvědčí pouze tím, že „prolhanost, vypočítavost a sobecká netečnost chlapců nabyla v daném roce obřích rozměrů.“ Je zde zahrnut dostatkem příkladů, že kluci byly naprosto nezvladatelní: „Lukáš mi ukradl polovinu bankovek, protože jsem je neměla zamčené. (Už jsem to věčné zamykání nesnesla.)“³⁶¹ I přes varování je stejně ukradl.

Patrik – starší syn, u něhož výchova selhala ještě před dosažením plnoletosti. Rodiče jej chtěli uchránit před nástrahami světa a prodloužit ústavní výchovu, alespoň o rok. Jenže on o ni nejevil zájem a stejně by jim utekl. Proto se Marek s Terezou rozhodli a u soudu potvrdili, že mu dávají volnost. Krátce poté je Patrik dopaden na místě činu, kde se účastnil krádeže. Patrik měl diagnostikovanou „poruchu chování postupně přecházející do nesocializovaných poruch chování, kombinovaných s disharmonickým vývojem osobnosti, který vyústil v socializované poruchy chování s kriminální činností...“³⁶² Jeho výhoda však spočívala v tom, že byl bystrý a chytrý, tudíž dokázal spoustu lidí oklamat tělem. „Víš, co je dobré říkat, co dobře zní.“³⁶³ Musel chodit na předvolání k soudu, ale neustále tyto schůzky bojkotoval. Vina je poukazována na rodiče, kteří nejsou schopni zajistit, aby se dostal k výslechu, avšak vzhledem k okolnostem, rodiče za něj již primární odpovědnost nemají, alespoň tímto způsobem.

Trvalo jí léta, než si prošla výčitkami, úvahami, zoufáním k poznání, že do takhle „porušeného člověka se cit nepřidá.“³⁶⁴ Přišla na to, co vědci zkoumají léta: „je to daný

³⁵⁸ BOUČKOVÁ, T. *Rok kohouta*. Praha: Odeon, 2008, s. 10.

³⁵⁹ BOUČKOVÁ, T. *Rok kohouta*. Praha: Odeon, 2008, s. 10.

³⁶⁰ VAJCHR, M. Vlídny autoportréty. *Revolver Revue*. 2008, č. 28, s. 233.

³⁶¹ BOUČKOVÁ, T. *Rok kohouta*. Praha: Odeon, 2008, s. 47.

³⁶² Tamtéž, s. 15.

³⁶³ Tamtéž, s. 24.

³⁶⁴ Tamtéž, s. 24.

stav. ³⁶⁵ Když šly navštívit notářku, kladly si spousty otázek, zda-li dělají správnou věc.

„Děláme, neděláme, stejně jsme měly pocit viny, že se nám to nepovedlo, že jsme selhali, že jsme kluky dobře nevychovali, proč to nešlo, když jsme se tak snažili?“³⁶⁶ Notářce ve zkratce osvětlili, co a jak uměli, resumé dvaceti let a dozvěděli se, že „*Osvojení druhého stupně je právně totéž jako mít dítě vlastní. Musíme dokázat Patrikům nezájem o nás, o rodiče, a taky jeho „neřádný“ život.*“³⁶⁷ Vydělili jej.

Do experimentů se začíná postupně pouštět i mladší Lukáš, začíná se potulovat po okolí, bere drogy, kouří a pije alkohol. Opět se musí rozhodnout, co bude dál. Volí diagnostický ústav, kde doufají, že jej tam napraví. Má povoleny návštěvy u rodičů. Při jedné z nich však oplodní dívku, která je však ještě „pod zákonem“. Tuto skutečnost, kterou se dozví rodiče náhle, nechtějí přijmout. Lukáš jim tvrdil, že tu noc byl omámený, nebo opilý. „*Odmítáme platit náklady před slehnutím, nemáme je z čeho platit. Budeme chtít zkoušku otcovství.*“ „*Lukášovi byla nařízena ústavní výchova do dovršení osmnácti let věku. Markovi byla nařízena platba výživného (na Lukáše) 3000 Kč měsíčně. Tak to je tedy gól! Vzali jsme si Lukáše z ústavu, sedmnáct let jsme o něho pečovali na vlastní náklady, on nás za odměnu skoro zničí, posíláme ho zpátky do ústavu a musíme tomu ústavu ještě platit výživné.*“³⁶⁸

Lukáš dlouho v ústavu nepobude, neustálé problémy, drogy (pervitin, marihuana) aj. vedou k vyhazovu. Nestará se ani o to, co bude s jeho dítětem. V jednom okamžiku to vypadá, že dostal rozum a začne pracovat, avšak to byla jen jiskřička, která brzy zhasla. A tak musí tento „problém“ vyřešit rodiče. Evini rodiče chtějí po Boučkových, aby za Lukáše platili na dítě výživné, ale to není jejich starost, Lukáš je plnoletý. Nakonec jsou nařčeni: „*Kdybyste si Lukáše nevzali! Vy! Vy za to všechno můžete! Vy jste k nám do vsi přitáhli Romy. Cikány!*“ Co z člověka dokáže udělat zoufalá situace.

Lukáš je mezitím pravomocně odsouzen na půl roku s odnětím svobody a roční podmínkou za styk s nezletilou – Tereza se snažila uvést pádné důvody pro to, aby trest byl co nejnižší – přítomnost lehké mozkové dysfunkce apod.

Tereza se stýká i s jinými rodinami, které mají v péči či si osvojili děti. Bohužel potvrzuje se pravidlo, že skoro nikdo nemá dobré zkušenosti s formami náhradní rodinné péče. Alena měla v pěstounské péči dvanáctiletého kluka a v současné době směřují k tomu, co potkalo

³⁶⁵ Tamtéž, s. 25.

³⁶⁶ Tamtéž, s. 15.

³⁶⁷ Tamtéž, s. 15.

³⁶⁸ Tamtéž, s. 198.

i Boučkoví. Jiná maminka měla v péči chlapce, který se stal v devatenácti letech prostitutem. Kamarádka z gymplu si zase adoptovala dvě holčičky, jednu z Indie, druhou z Čech. Doma již měla jednu vlastní dceru. Nejmladší adoptovaná měla problémy, Tereza jí na to přišla, měla LMD – dnes termín ADHD = porucha pozornosti s hyperaktivitou. Naopak dobré zkušenosti má kamarádka Pavla, jejíž adoptivní dcera studuje střední školu a syn vysokou. Když tehdy adoptovala napůl vietnamského chlapečka, jela se k nim Tereza podívat, jaké to je: „*Skvělý! Udělej to taky!*“³⁶⁹ Tereza jednu dobu přemýšlela ještě o jedné adopci, to když byli kluci ještě hodní. Dostala nabídku, že Patrik má někde biologického bratra a zda-li si jej nechce osvojit, bála se, že by nezvládla starost o čtyři chlapce. Výčitky ji donutili se ozvat a zažádat si o něj, ale už bylo pozdě, byl již umístěn v rodině.

Ačkoli autorka působí silným dojmem, její deprese překvapí nejednoho čtenáře. Jak říká Boučková: „*Jenomže já jsem se dostala do situace, kdy jsem nevěděla nic. Nerozuměla jsem tomu, co to žijeme za život, pořád jsme doma jen řvali, pořád jsem něco schovávala, nebo to bylo vykradený, takový sprostý to celý bylo. A najednou se přihlásil i věk. Kde je život? Ptala jsem se a měla pocit, že jsem všechno odžila.*“ Nebyla schopna psát, brala prášky, aby mohla spát. Pocity beznaděje, smutku, nic jí nedokázalo udělat radost, byla zoufalá. Jediné odreagování jí přinášel zpěv v souboru Mišpacha a práce na scénáři k filmu.

Svého muže vykresluje jako neschopného se o cokoli postarat. Mužské postavy jsou bezduché automaty a Marek se věnuje podle ní jen bicyklu a počítači. Žárlila na jeho kolo, měl už dokonce dvě a další tajně sestavoval. Ano, musíme uznat, že si jí nevšímal tolik, jak by si ona představovala, nicméně neustále si stěžovala „*Ani já ale naše manželství nepěstovala, byla jsem pořád podrážděná a unavená.*“ „*To, že se mi už nechce žít, ale nebral to moc vážně. Dramatická umělkyně, myslel si. Pro něj byla naše situace taky moc těžká, ale on alespoň odjížděl.*“³⁷⁰ Není se proto čemu divit, když už s nervy nevydržel a vykřikl na ni: „*Jsi neshášenlivá, věčně podrážděná, hysterická kráva!*“³⁷¹ Aby si dokázala, že je stále pro někoho atraktivní a přitažlivá, podnikla drobný úlet, o němž její manžel nevěděl: „*Potřebovala jsem si připadat jako někdo, kdo má nějakou hodnotu. Jako ženská. Byla jsem vyprahlá. Můj muž si v tom našem domácím blázinci neuvědomoval, že něco potřebuju, že vztah se musí vyvíjet pořád.*“³⁷²

³⁶⁹ BOUČKOVÁ, T. *Rok kohouta*. Praha: Odeon, 2008, s. 314.

³⁷⁰ PECHÁČKOVÁ, M., NOSIL, T. Marnost dvaceti let. *Instinkt*. 2008, roč. 7, č. 35, s. 12-17.

³⁷¹ KADLECOVÁ, K. Tereza Boučková: Rok kohouta. *Reflex*. 2008, roč. 19, č. 25, s. 61.

³⁷² Tamtéž, s. 61.

Že by šťastný konec? Omyl. Tereza sice urovnává vztahy se svým mužem. Adoptovaní kluci si natrvalo odhlašují bydliště z domu, kde vyrůstali, a kruh se uzavírá narozením vnučky Elišky. Ještě před samotným porodem Tereza píše: „*Jsmo v pasti. Uvrhli jsme se do ní sami. Pitomci. Neskuteční pitomci. Proč jsme s prodloužením ústavní výchovy souhlasili? Proč jsme s Lukášem nevymetli dveře? Proč tady musel udělat to dítě? Proč si nevezal ochranu? Proč Eva nebrala antikoncepci? Proč dnes rodí?*“³⁷³ Šťastný konec, jak pro koho. Celá ves tu zprávu věděla, že je již Eliška na světě, jen oni dva s Markem ne. „*Nakonec, my jsme se starali dobře, jak nejlíp jsme uměli. Nechce se nám do dalšího vztahu na takovém principu. Ať se to někomu líbí, nebo ne, ať je to tvrdé, sobecké, nespravedlivé, kdovíjaké, nemůžu si pomoci. Necítím nic než úlevu, že se miminko narodilo.*“³⁷⁴ Samozřejmě, že se od nich očekávala pomoc s péčí o dítě, ale po zkušenostech, které je potkaly, to nedokázali. Tereza se necítí jako babička. „*Já už nemám na tyhle vztahy bez krevního pouta v sobě žádnou kolonku a můj muž taky ne.*“³⁷⁵

Pouto mezi rodiči a syny bylo zpřetrháno nezájmem ze strany chlapců. V současné době se o nich občasně dovídá, ale nesetkávají se, museli by přistoupit na podmínky, jež se od počátku nemění, a to je: „*život s doklady – tedy taky s adresou, splácení dluhů. Slušně upravený vztah k dítěti - což se týká našeho prostředního syna. Až budou žít legálně, tak se s nimi rádi setkáme, ale dřív ne.*“³⁷⁶

Po zkušenostech Boučková uvádí: „*Byla to příliš velká investice. A marná. Opravdu. Stálo mě to strašných sil. Dala jsem klukům skoro dvacet let života.*“

Autorka se cítí jako oběť, neboť věřila, že výchovou dokáže změnit vrozené genetické předpoklady. Avšak po dlouhých dvaceti letech dospěje k znepokojivému závěru, že výchova nehraje takovou roli, jak se původně domnívala. Hořký osud již tolik životem zkoušené ženy? Po přečtení románu a spojení si všech souvislostí jsem nabyla dojmu, že se Boučková jistým způsobem se svým trápením dokázala vyrovnat. Nakolik byla chyba v údajných genech, o nichž se autorka neustále zmiňuje, by mohlo být předmětem diskuse. Vidíme měnící se obraz ženy, která se stala matkou dvou dětí romského etnika, jež vyžadují specifický přístup, v zarputilou ženu brojící proti adoptivní péči těchto dětí. Snad zklamání z neúspěchu

³⁷³ BOUČKOVÁ, T. *Rok kohouta*. Praha: Odeon, 2008, s. 330.

³⁷⁴ Tamtéž, s. 331.

³⁷⁵ PECHÁČKOVÁ, M., NOSIL, T. Marnost dvaceti let. *Instinkt*. 2008, roč. 7, č. 35, s. 12-17.

³⁷⁶ Tamtéž, s. 13.

zapříčinilo tento obrat. Jedno je však jisté, Tereza Boučková svými texty osloví velkou čtenářskou obec. V jistých momentech si dokáže zachovat odstup, ale přitom neztratit vtip. Kniha působí silným autentickým rázem, avšak nevíme zcela jistě, zda-li se všechno událo tak, jak autorka popisuje.

4 Shrnutí interpretace vybraných próz

Motiv rodiny

Autorka se v analyzovaných prózách zaměřuje na důležitost rodiny v životě každého jedince. Na *Indiánský běh* tematicky navazují novely *Křepelice*, *Když milujete muže* a *Krákorám*. Všechny mají společné jedno: „už nikdy nejsou natolik svědectvím jako *Indiánský běh* - byť i on je v první řadě dílem, fikcí, prózou.“³⁷⁷ Teprve autobiografickým románem *Rok kohouta* odhaluje v plné šíři problémy spjaté s adopcí, se specifiky romského etnika aj.

Jaké důvody vedly autorku věnovat se právě tématu adopce, jež se vyskytuje v interpretovaných dílech? Zcela prosté: „No já jsem k tomu došla jednoduše, já jsem nemohla mít dítě, děti, což jsem si teda myslela, že už je stav trvalej, protože jsem se vo to pokoušela značně a myslím, že jsem podstoupila úplně všechno, jako co jsem podstoupit mohla, abych ty děti mít mohla (...) že už to opravdu nejde, bylo mi třicet, skoro, asi bych se zbláznila, kdybych si dítě nevzala, protože zvlášť teda v tý době, což bylo ještě, že jo, za totality takzvaně, tak jsem se teda jaksi nemohla vlastně nějak moc realizovat, začla jsem sice, těsně před tou adopcí, jsem začla psát, ale v podstatě jsem na to strašně myslela a nebylo nic, co by mi mohlo jako trošku vod těch myšlenek pomoci, jo. Takže já jsem myslela jen na to, že chci mít dítě, že potřebuju mít dítě. (...) To byl jako hlavní motiv, byl jako čistě sobeckej, (...) potřebovala jsem tuhleto potřebu uspokojit.“

Bohužel, každá mince má dvě strany a případ Boučkové je toho důkazem. Ačkoli v dobré víře sepsala příběhy plné emocí a pravdy, posledním románem *Rok kohouta* rozvířila stojaté vody a ve vysílání České televize uvedla: „Už je na mě podáno trestní oznámení, že hanobím národ a rasu, já, která jsem dvacet let žila s romskejma dětma (...) Moderátor: Kde ses toho dopustila? T. Boučková: No vůbec vším, knihama, rozhovorama, sama sebou, tím jaká jsem (...) je to těžký, že když člověk ustojí tu svoji rodinnou situaci, která byla těžká a když ji zveřejní, protože nakonec sem spisovatelka, tak se to asi nabízelo, že nakonec ten příběh nějak zpracuju, tak je potom těžký ustát kritiky lidí, kteří buďto vůbec nevědí, o čem mluví a nebo trošku vědí, protože mají třeba ještě malé děti a myslí si, to co jsem si myslela já, že to

³⁷⁷ Klusák, P. Doslov In: Boučková, T. *Indiánský běh, Křepelice, Když milujete muže, Krákorám*. Knižní klub, Praha 1999, s. 220.

*prostě všechno záleží na rodině a na výchově, a že jsme je tím pádem neměli dost rádi a špatně jsme je vychovávali. Já že jsem strašně rozháraná, mám strašně špatnou rodinu původní, jako otce a tak, a vlastně mi neměli vůbec svěřit děti, takový osobě jako jsem já.*³⁷⁸

Na tento výrok se můžeme podívat z několika stran. Tereza jako žena se toužila stát matkou a vytvořit rodinu. Tato funkce byla narušena, proto si adoptovala děti, které jí byly nabídnuty - romského etnika. S tímto faktem Tereza neměla problém do doby, než se u nich začaly projevovat sociálně - patologické jevy. V tomto momentě se dostává do konfliktu se společností, neboť svou otevřeností k problematice a stanoviskem, jež zaujímá, nechce dospět ke kladnému závěru. Její trpké zklamání a rozhořčenost ji vede k vyjádření skutečnosti, že geny sehrávají v životě důležitější roli než výchova. Tuto myšlenku bychom mohli shrnout následovně. Projevili-li se v rodině nějaká porucha, defekt aj. s největší pravděpodobností se tato skutečnost promítne i do generace rodin dětí takto vychovávaných. To platí i o citové deprivaci, která vzniká u dětí odloučených z rodin do tří let od narození. Autorka tak dochází ke smíření se stanoviskem, že nemohla vědět vše, co bylo spjato s narozením jejích synů. Netušila, z jakých poměrů pochází, kdo byli jejich rodiče apod.

Druhou možností je vzhled do autorčina života, který je v počátcích práce detailně popsán. Do jaké míry se můžeme opírat o téměř autobiografické podklady z próz, netušíme. Autorka totiž zdůrazňuje především jejich fiktivnost. Můžeme však polemizovat o nestabilitě rodinného zázemí z původní rodiny, jež dostala trhlinu rozvodem rodičů. Psychologové uvádí, že změny způsobené zejména v případech rozvodu, se odráží v pozdějším věku na dětech, vyrůstajících v těchto rodinách. Snad Tereza očekávala od výchovy, dětí, manžela více. Možná toužila po snu, který se stal nerealizovatelným, a to narušilo její stabilitu a postoj k rodině.

Je tedy relativní přijímat definitivně názor Terezy Boučkové k této problematice. Domníváme se, že problémy spjaté s výchovou se netýkají izolovaně pouze dětí romského etnika. S těmito i jinými problémy se mohou setkat rodiče všech dětí, nejen těch adoptovaných a nejen romského etnika. Pohled na danou problematiku v příbězích je tedy spíše zkreslen pesimistickým pohledem autorky.

Druhým nejčastěji zmiňovaným motivem je problematika rozvodu. V současné době nikterak jev ojedinělý. S rozvodovostí stoupá počet neúplných rodin. Vzhledem k situaci, kdy s dítětem zůstává jeden rodič, nejčastěji matka, je oslabena nejen výchovná funkce druhého

³⁷⁸ Uvolněte se, prosím: Tereza Boučková. In: *ivysílání* [online]. 17.10.2008 [cit. 2012-03-18]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1176221164-uvolnete-se-prosim/208522161800033/>

z partnerů, nýbrž jsou narušeny i vztahy s širší rodinou, zejména prarodiči. Zbývající rodič nedokáže zcela nahradit tento chybějící element. Ačkoli autorka se ve svém díle přiklání k názoru, že žena je silnou osobností a dokáže tuto roli zastat bez větších problémů, což znázorňuje např. v *Když milujete muže a Křepelice*. Pokud hrdinky touží po mužském protějšku, je to zejména z důvodu naplnění vlastní touhy *Indiánský běh - Alfa, Krákoram-Marínka*. Avšak v prózách se mj. setkáváme se situací, kdy je biologický otec nahrazen někým novým (viz *Indiánský běh*, částečně *Křepelice*). Rodina přijímá vše, co jí nový otec nabízí do momentu vzniku konfliktu. V tomto okamžiku se projeví omezené kompetence nového partnera, nejsou zde upevněny aspekty spjaté s rolí otce, tudíž dochází k jeho vytěsnění. Důvodem je vratká pozice, kterou zaujímá, neboť to byl on, kdo přišel do jejich rodiny s již zaběhlým režimem. Jak dokládají statistiky, druhá manželství rozvedených bývají ještě méně stabilní než první a s přibývajícím počtem vztahů se stabilita rapidně zmenšuje.³⁷⁹

Autorka staví ve svých dílech muže, otce do pozic, kdy se jeví být naprosto zbytečným článkem v životě ženy, protože jí přidělávají jen starosti a nejsou ničím přínosní. My zaujímáme naopak stanovisko, že muž je bezpochyby důležitým článkem v rodině, která má být postavena na pevných základech a je tedy nezbytný pro správný vývoj dítěte.

Každý z nás zaujímá v celospolečenském systému jistou roli. Jde o jakýsi předpis sociálního chování, kdy jsou někdy určité role striktně vymezeny a jindy jsou volnější. Skrze roli se sebezpřítelujeme v každodenním životě. Představa, kterou si vytváříme o vlastní roli, se pak stává součástí našeho charakteru.³⁸⁰

Muž, manžel, otec

Muž v dnešní době zaujímá zcela jiný obraz, než tomu bylo v dobách minulých. Tam byl vždy chápán jako hlava rodiny, pokračovatel rodu a pomocník. Ne však v případě analyzovaných próz. Následující seřazení pro nás vystihuje důležitost rolí, které tyto muži zaujímají. „*Pokud se nejedná o takové chlapáky, jako je Valčík (Indiánský běh) nebo Mojmir Abcdefgh (Krákoram) jsou muži v tomto ženském světě bačkory. Existují tu jen dva typy mužských postav: buď Valčík, nebo Indián.*“³⁸¹

³⁷⁹ MOŽNÝ, I.: *Česká společnost*. Praha: Portál, 2002. 207 s.

³⁸⁰ ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie osobnosti: obor v pohybu*. 6., rev. a dopl. vyd. Praha: Grada, 2010. 208 s.

³⁸¹ RHOUNEK, E. Virtuozita z nouze. *Tvar*. 2000, roč. 11, č. 16, s. 20.

K tomuto vymezení dokládáme dělení dle Badinterové, která rozlišuje dva různé typy současného muže tzv. *muž měkkota* – připraven plnit přání žen, jako partner silných žen se cítí nedocenen. Často si stěžuje na nepřítomnost otce, kvůli čemuž nedospěl k vlastní mužské identitě – často se cítí ohrožený. Jednou z možných variant ochrany je neustálé hledání si práce, aby mu nezbyval žádný čas. Druhým typem je tzv. *muž tvrd'ák*, který se naopak neupíná k jedné ženě, navenek je citově chladný, nebojí se riskovat. Kombinací těchto dvou typů je tzv. *usmířený muž*.³⁸²

Valčík (*Indiánský běh*, v *Rok kohouta* muž Marek) je představitelem usmířeného muže, ačkoli spisovatelce na něj občas dochází slova. Vše je zapříčiněno silným emočním zážitkem spjatým s touhou po dítěti, potraty a marnou snahou se o cokoli pokoušet. Hledá neustále oporu a energii, kterou jí, sám vyčerpan, nemůže neustále předávat, proto zaujímá obrannou pozici. V celkovém kontextu však působí kladně. Za výjimečné skutky je mu projevena vděčnost nejen ze strany manželky. Má rád děti a věnuje jim potřebnou péči a lásku. Podobně je tomu i v případě Mojžíra, který svým přístupem dělá vše ve prospěch dětí. Oba muži mají smysl pro rodinu.

Indián je přesným opakem, muž tvrd'ák. O rodinu se nestará, veškerou péči přenechává na manželce. Děti jej nezajímají. Mnohem raději tráví čas na zahraničních cestách, na rozdíl od předchozích dvou představitelů. Zajímá se o ženy a milenka není v jeho případě ničím překvapujícím.

Třetí typ muže zaujímá Jiří (*Křepelice*) – muž měkkota, který je závislý na své matce, jež mu je přednější než manželka a dítě. Neustále se zahrnuje prací, aby se vyhnul veškerým povinnostem. Z celkového pohledu upřednostňuje práci před vším ostatním.

Častým motivem vyskytujícím se u mužských elementů je nevěra. V *Indiánský běh* je to Indián, který si najde mladší milenku. Alfa (*Končiny štěstí, končiny ticha*) má poměr s ženatými milenci, ti podvádí své manželky. Dále je to Olda (*Křepelice*), který podvádí ženu s hlavní hrdinkou příběhu. Jiří (*Když milujete muže*) má taktéž poměr s velmi mladou dívkou a stejně tak je tomu i u Oleka (*Krákoram*). Velmi zajímavý je fakt, že si tito muži hledají partnerky o mnoho let mladší. Jaký je jejich záměr? Snad pocit mladosti. Věk však nezastaví, pozdější problémy s přizpůsobením se životnímu tempu svých nových manželek má ne jeden z nich. Jejich ženy dospějí do věku, kdy si přejí dítě, kariéru apod., s čímž se většina mužů musí nějakým způsobem vyrovnat a přizpůsobit se dané situaci. Ve většině jmenovaných

³⁸² BADINTEROVÁ, E. *XY: O mužské identitě*. Praha; Litomyšl: Paseka, 2005. 266 s.

prózách mají další děti.

Setkáváme se také s vězni - *Indiánský běh* zde jde o Monologa a v próze *Když milujete muže* o Jiřího. Prvního vězení napravilo, zanevřel na milenku a vrátil se k manželce. Druhého vězení sice zpočátku naprosto zlomilo, ale díky starostlivosti manželky se rychle uzdraví, dokonce do takové míry, že má čas si najít milenku.

Kromě výjimek jsou muži v prózách vykresleni spíše jako ti neschopní, ti kteří se nedokážou o nic postarat, neumí nic zařídít a většinou se dostávají do konfliktu se zákonem.

Matka, manželka, žena

Žena na rozdíl od muže byla v dřívějším pojetí chápána jako druhořadá, pouhé doplnění muže, jeho pomocnice, ošetřovatelka apod., která měla na starost především soudržnost rodiny a teplo domova. S novými tendencemi – emancipace a feminizace se začala i ona prosazovat na stejných pozicích jako muž. Pro mnohé však zůstává i v dnešní době žena na společenském statusu o příčku níže. Náš názor vystihuje následující ukázka (*Končiny štěstí, končiny ticha*): „*Ve dne je tím, kým ji chce bedlivé okolí mít. Ráno pracující, běžící na tramvaj do zaměstnání, odpoledne soumarem, táhnoucím těžké nákupní tašky, a večer matkou, která vaří nebo pere nebo žehlí nebo luxuje nebo maže svačiny na zítřek nebo všechno najednou a ještě něco k tomu. A pak spát, spát, aby druhý den spoluvytvářela národní důchod, aby stála ve frontách (...) Jenže ona v noci nespí. Čeká na svého milence, přestože se každý den utvrzuje v rozhodnutí neotevřít mu, skončil ten druhý život, jenž ji naplňuje radostí a silou lakovat (...) On přichází a dotýká se jí.*“³⁸³

Ženy zobrazené v prózách jsou na prvním místě matky, starostlivě pečující o své děti. Jejich rozčlenění by bylo, vzhledem k různorodosti povah, velmi obtížné.

Častým motivem je svobodná žena s dítětem (vlastním či adoptovaným) – nejlépe zobrazeným v novelách *Žena z okolí Týru* a *Krok, sun, krok*. Hlubší problematikou a zkušenostmi s dospíváním adoptovaných dětí jiného etnika spjaté s výchovnými problémy, typem postižení jsou naopak výstižně zobrazeny v románu *Rok kohouta*.

Ženy jako matky jsou vyobrazeny jako samostatné. Dokážou zastat mnoho mužských rolí a ve většině případů jsou to ony, jež řídí domácnost. Nejvýraznější zásahy můžeme pozorovat např. u Hany (*Když milujete muže*), která jako jediná z páru pracuje a vede rodinný rozpočet, shání manželovi práci, kupuje mu drahé dárky např. auto.

³⁸³ BOUČKOVÁ, T. *Indiánský běh·Křepelice·Když milujete muže*. Praha: Odeon, 2007, s. 68 - 69.

Matka je v prózách hodnocena hlavně přínosem a dobrým příkladem ve výchově svých dětí.

Jako ženu citlivou, jež touží být milována, ji vykreslujeme naposled. Důvod je zcela prostý, neboť spisovatelka nám ukazuje především důležitost ženy v roli matky a manželky. Ačkoli si přeje každá z nich být milována, rodina je pro ně přednostní. Přesto nemůžeme tvrdit, že by se většina žen zanedbávala, ba naopak udržují se v dobré kondici, dbají na vzhled, aby se uchovaly krásné pro své milence – ti jsou spjati s ženami, jež byly opuštěny svými manžely (viz výše).

Další motivy

Ač by se mohlo zdát, že po prvotině *Indiánský běh* se autorka vyrovnala s minulostí a křivdami, které se jí děly, není tomu tak. Novely *Křepelice a Když milujete muže* se vymykají jisté stereotypnosti, avšak prózou *Krákoram* se vrací autorka zpět do míst, jež zná. Všechny tři prózy mají podobné téma. Pouze se mění určité motivy např. motiv literatury, typický pro *Indiánský běh*, kde je vyobrazen vztah dcera - slavný otec, je v novele *Krákoram* nahrazen motivem hudby (ten je i součástí *Křepelice a Když milujete muže*) a taktéž vztah dcera - slavný klavírní virtuos.

Závěrem musíme pouze souhlasit s následujícím výrokem Ljubkové, která se vyjádřila k díle Terezy Boučkové takto: „Přečtete-li více jejích próz, může se bohužel stát, že zapomenete, co přesně v které bylo. Obávám se, že to není autorčiným cílem.“³⁸⁴

³⁸⁴ LJUBKOVÁ, M. Všechno stručně a naráz. *Kritická příloha Revolver Revue*. 1998, č. 12, s. 117.

ZÁVĚR

Hlavním cílem diplomové práce byla analýza vybraných textů Terezy Boučkové se zaměřením na motiv rodiny, její význam a funkci v pěti prozaických dílech: *Indiánský běh*, *Křepelice*, *Když milujete muže*, *Krákoram* a *Rok kohouta*.

V rámci analýzy jsou rozebírány jednotlivé detaily důležité pro vývoj děje a výběr dalších klíčových motivů (např. adopce, nevěry, rozvodu), které se v textech často objevují a jsou stěžejní pro interpretaci.

Po podrobnější literárněvědní analýze jsme dospěli k závěru, že téma rodiny zaujímá významnou část ve všech analyzovaných prózách. Rodinám a rodinnému životu, odehrávajícím se zejména na vesnici, je věnován téměř veškerý prostor, ať již ve spojitosti s místy pro rodinu důležitými, nebo se zápletkami, které vychází z rodinných událostí (např. výchovy dětí, starostí o prarodiče).

Vhled do této problematiky se uskutečňuje prostřednictvím symbolů, jež poukazují a upozorňují na náhlé změny, související s různými modely chování a jednání, které vedou k oslabení či rozpadu rodiny. Tereza Boučková vystihuje jednotlivá specifika rodin a částečně tak poodkrývá řadu zajímavých informací spjatých se svým dětstvím, mládím a dospělostí.

Při analýzách jednotlivých textů bylo využito různých publikací, elektronických zdrojů, časopisů a v nich umístěných literárních kritik. Zvažovali jsme i osobní rozhovor s Terezou Boučkovou, který by mohl naši práci obohatit. Avšak dospěli jsme k názoru, že by se náš objektivní pohled mohl zkreslit a ovlivnit vlastní interpretaci díla, proto jsme tento informační zdroj nevyužili.

Příprava diplomové práce byla pro nás velkým přínosem nejen z hlediska nově nabytých poznatků, zvláště v souvislosti s oblastí adopce dítěte. Je velmi zajímavé sledovat měnící se postoj autorky k této skutečnosti v konfrontaci s pohledem čtenáře jejího díla, který nemá tuto zkušenost.

Domníváme se, že hlavní cíl práce, kterým byla analýza próz Terezy Boučkové a objasnění významu a funkce rodiny v těchto dílech, se nám podařilo naplnit.

Dílo Terezy Boučkové nabízí však řadu dílčích témat, o nichž by bylo možné pojednat v jiných pracích.

SEZNAM LITERATURY

Knižní publikace

BADINTEROVÁ, E. *XY: O mužské identitě*. Praha; Litomyšl: Paseka, 2005. 266 s. ISBN 80-7185-727-0.

BECHYŇOVÁ, V.; KONVIČKOVÁ, M. *Sanace rodiny*. Praha: Portál, 2008. 152 s. ISBN 978-80-7367-392-5.

BOUČKOVÁ, T. *Indiánský běh·Křepelice·Když milujete muže*. Praha: Odeon, 2007. 176 s. ISBN 978-80-207-1246-2.

BOUČKOVÁ, T. *Indiánský běh, Křepelice, Když milujete muže, Krákorám*. Praha: Euromedia Group - Knižní klub, 1999. 221 s. ISBN 80-242-0049-X.

BOUČKOVÁ, T. *Krákorám*. Praha: Hynek, 1998. 79 s. ISBN 80-86202-04-6.

BOUČKOVÁ, T. *Rok kohouta*. Praha: Odeon, 2008. 332 s. ISBN 978-80-207-1263-9.

ČÁP, J. *Psychologie výchovy a vyučování*. Praha: Karolinum, 1997. 415 s. ISBN 80-7066-534-3.

ČÁP, J. *Rozvíjení osobnosti a způsob výchovy*. Praha: Karolinum, 1996. 302 s. ISBN 80-85866-15-3.

DOHERTY, C. M.; CLARK, M. M. *Léčba neplodnosti*. Brno: Computer Press, 2006. 121 s. ISBN 80-251-0771-X.

DUNOVSKÝ, J. *Rodina a její poruchy ve vztahu k dítěti*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 1986. 88 s. ISBN neuvedeno.

DUNOVSKÝ, J., *Dítě a poruchy rodiny*. Praha: Avicenum, 1986. 139 s. ISBN neuvedeno.

GABRIEL, Z., NOVÁK, T. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Praha: Grada Publishing, 2008. 144 s. ISBN 978-80-247-1788-3.

GEIST, B. *Sociologický slovník*. Praha: Victoria Publishing, 1992. 647s. ISBN 80-85605-287.

GRECMANOVÁ, H. a kol. *Obecná pedagogika II*. Olomouc: HANEX, 2003. 192 s. ISBN 80-85783-24-X.

HAMAN, A. *Úvod do studia literární vědy*. Olomouc: Rubico, 2006. 180 s. ISBN 80-85839-44-X.

HRABÁK, J. *Poetika*. Praha: Československý spisovatel, 1973. 332 s. ISBN neuvedeno.

CHRAMOSTOVÁ, V. *Vlasta Chramostová*. 2. opr. a dopl. vyd. Brno: Doplněk, 2003. 372 s. ISBN 80-7239-136-4.

JANOUSĚK, P. a kol. *Dějiny české literatury 1945-1989*. Praha: Academia, 2007. 549 s. ISBN 978-80-200-1527-3.

JANOUSĚK, P. a kol. *Slovník českých spisovatelů od roku 1945*. Praha: BRÁNA, 1995. 549 s. ISBN 80-85946-16-5.

KOSATÍK, P. *Fenomén Kohout*. Praha: Paseka, 2001. 429 s. ISBN 80-7185-372-0.

MACHALA, L. *Literární bludiště*. Praha: Brána, 2001. 241 s. ISBN 80-7243-139-0.

MATĚJČEK, Z. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. 3. vyd. Praha: Portál, 2000. 143 s. ISBN 80-7178494-X.

MATĚJČEK, Z. a kol. *Osvojení a pěstounská péče*. Praha: Portál, 2002. 152 s. ISBN 80-7178-637-3.

MATOUŠEK, O.: *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 2., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997. 144 s. ISBN 80-85850-24-9.

MELGOSA, J. *Žít naplno*. Praha: Advent-Orion, 2003. 191 s. ISBN 80-7172-601-X.

MENCLOVÁ, V. a kol. *Slovník českých spisovatelů*. 2., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Libri, 2005. 822 s. ISBN 80-7277-179-5.

MOŽNÝ, I.: *Česká společnost*. Praha: Portál, 2002. 207 s. ISBN 80-7178-624-1.

NOVOTNÝ, I., HRUŠKA, M. *Biologie člověka pro gymnázia*. dotisk 1. vyd. Praha: Fortuna, 1995. 136 s. ISBN 80-7168-234-9.

PETRŮ, E. *Úvod do studia literární vědy*. 1. Olomouc: Rubico, 2000. ISBN 80-85839-44-X.

PLÁTKOVÁ, I. *Problematika sociálně patologických jevů*. Brno, 2006. 46 s.
Masarykova univerzita. Vedoucí závěrečné práce Mgr. Miroslav Janda.

POKORNÝ, V., TELCOVÁ, J., TOMKO, A.. *Prevence sociálně patologických jevů: Manuál praxe*. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky r.s., 2003. 186 s.
ISBN 80-86568-04-0.

ROTREKLOVÁ, E. Náhradní rodinná péče a transformace systému náhradní péče o ohrožené děti. In *Aktuální otázky náhradní rodinné péče. Sborník z VIII. celostátního semináře NRP Brno*. Brno: Triada - Poradenské centrum, 2008. 80 s. ISBN 978-80-254-3541-0.

ŘEZÁČ, J. *Sociální psychologie*. Brno: Paido, 1998. 268 s. ISBN 80-85931-48-6.

ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie osobnosti: obor v pohybu*. 6., rev. a dopl. vyd. Praha: Grada, 2010. 208 s. ISBN 978-80-247-3133-9.

SCHOOLEROVÁ, J. E. *Adopce: vztah založený na slibu: užitečné rady a postřehy pro adoptivní rodiče a pěstouny*. Praha: Návrat domů, 2002. 217 s. ISBN 80-7255-066-7.

VÁGNEROVÁ, M. *Patopsychologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 1999. 345 s. ISBN 80-7178-678-0.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie, dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000. 522 s. ISBN 80-7178-308-0.

VÁGNEROVÁ, M. *Základy Psychologie*. 1. dotisk. 1 vyd. Praha: Karolinum, 2005. 356 s. ISBN 80-246-0841-3.

VESELÁ, R. a kol. *Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. 262 s. ISBN 80-86432-48-3.

VLAŠÍN, Š a kol. *Slovník literární teorie*. Praha: Československý spisovatel, 1977. 471 s. ISBN neuvedeno.

Seriálové publikace

GAMMELGAARDOVÁ, K. Dcera kontrarevolucionáře. In *Kritický sborník: Revue pro literaturu, umění a filosofii*. Praha: Lidové noviny, 1990 – 2001. ISSN 0862-819X.

HAMAN, A. Ženy v ofsajdu. *Nové knihy*. 1998, roč. 38, č. 31, s. 4. ISSN 0322-922X.

HORÁK, O. Domov, který se stal pastí. *Lidové noviny*. 2008, roč. 21, č. 97. ISSN 0862-5921.

HRZALOVÁ, H. Tereza Boučková píše o sobě i o jiných. *Haló noviny*. 1998, roč. 8, č. 188, s. 9. ISSN 1210-1494.

JESENSKÁ, E. Nesnesitelná „péče“ matek. In *Moje psychologie*. 2007, č. 3, s. 40-42. ISSN 1802-2073.

KADLECOVÁ, K. Tereza Boučková: Rok kohouta. *Reflex*. 2008, roč. 19, č. 25, s. 61. ISSN 0862-6634.

KERBR, J. Posmutnělé putování osamělé dvojice. *Divadelní noviny*. 2007, roč. 16, č. 17, s. 6. ISSN 1210-471X.

KOPÁČ, R. Deník jako román touhy. *Divadelní noviny*. 2008, roč. 17, č. 12. ISSN 1210-471X.

LJUBKOVÁ, M. Všechno stručně a naráz. *Kritická příloha Revolver Revue*. 1998, č. 12, s. 116-117. ISSN 1211-118X.

LUKEŠ, J. Pohádka bez iluzí. *Týden*. 1998, roč. 5, č. 24, s. 47. ISSN 1210-9940.

PECHÁČKOVÁ, M., NOSIL, T. Marnost dvaceti let. *Instinkt*. 2008, roč. 7, č. 35, s. 12-17. ISSN 1213-774X.

PEŇÁS, J. O rodičích a zatoulaných kuřatech. *Týden*. 2008, roč. 15, č. 28, s. 68. ISSN 1210-9940.

RHOUNEK, E. Virtuozita z nouze. *Tvar*. 2000, roč. 11, č. 16, s. 20. ISSN 0862-657X.

TRÁVNÍČEK, J. Kronika jednoho velkého trápení. *Host*. 2008, roč. 24, č. 16. ISSN 1211-9938.

VAJCHR, M. Vlídne autoportréty. *Revolver Revue*. 2008, č. 28, s. 231-234. ISSN 1210-2881.

VITVAR, J. H. Veselý románek T. Boučkové. *Právo*. 1998, roč. 8, č. 23, s. 10.
ISSN 1211-2119.

ZÍTKOVÁ, I. Umění kondenzace. *Tvar*. 1998, roč. 9, č. 97, s. 22. ISSN 0862-657X.

Ostatní zdroje:

Alzheimerova choroba. In: *Wikipedie: Otevřená encyklopedie* [online]. 2001 [cit. 2012-03-20]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Alzheimerova_choroba

Boží a jiná muka. *TEREZA BOUČKOVÁ* [online]. [cit. 2012-03-18]. Dostupné z: <http://www.terezabouckova.cz/cz/muka>

BRAUNOVÁ, D. Spisovatelka Tereza Boučková: S tátou neúčtuju. In: *Novinky.cz* [online]. 23.12.2009 [cit. 2012-02-01]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/zena/styl/187607-spisovatelka-tereza-bouckova-s-tatou-neuctuju.html>

Co je domácí násilí. *Násilidoma.cz* [online]. [cit. 2012-03-20]. Dostupné z: <http://www.nasilidoma.cz/>

Deprivace. In: *Wikipedie: Otevřená encyklopedie* [online]. 2001 [cit. 2012-03-20]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Deprivace>

FALTOVÁ, M., ZUNT, T. *Malý průvodce diskriminační problematikou: Manuál pro zvědavé občany*. 1. vyd. Český Krumlov: Informační centrum občanského sektoru - ICOS Český Krumlov, o.s., 2008. ISBN neuvedeno. Dostupné z: http://css.krumlov.cz/DOC/145_Pruvodce_diskriminacni_problamatikou.pdf

Feminismus. In: *Wikipedie: Otevřená encyklopedie* [online]. 2001 [cit. 2012-02-24]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Feminismus>

HEJDOVÁ, I. Tereza Boučková: Výchova může být zanedbatelná položka. In: *Aktuálně.cz* [online]. 5. 6. 2008 [cit. 2012-02-01]. Dostupné z: http://aktualne.centrum.cz/kultura/umeni/clanek.phtml?id=607237edmnact_let_s_detmi_odjinud.html

- HOLLÁ, K. Interrupce, definitivní volba. In: *OnaDnes.cz* [online]. 24.11.2007 [cit. 2012-01-15]. Dostupné z: http://ona.idnes.cz/interrupce-definitivni-volba-d2o-/zdravi.aspx?c=A071122_161400_zdravi_badd
- HOLLÁ, K. Interrupce - Potrat. In: *Sexuálně.cz: O sexu lehkovážně! Vážně?* [online]. 25.11.2007 [cit. 2012-01-25]. Dostupné z: <http://www.sexualne.cz/novinky/interrupce-potrat-220>
- JIRKŮ, I. Sedmnáct let s dětmi odjinud. In: *Marianne.cz* [online]. 14.4.2006 [cit. 2012-02-01]. Dostupné z: http://www.marianne.cz/clanek/546/sedmnact_let_s_detmi_odjinud.html
- KOHOUTEK, R. Syndrom prázdného hnízda. In: *ABZ.cz: slovník cizích slov* [online]. © 2005-2006 [cit. 2012-02-1]. Dostupné z: http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/hledat?typ_hledani=prefix&cizi_slovo=syndrom+pr%E1zdn%E9ho+hn%EDzdac
- KOLEKTIV AUTORŮ. *Diskriminace: Manuál pro pracovníky institucí*. 1. vyd. Praha: Poradna pro občanství/Občanská a lidská práva, 2006. ISBN neuvedeno. Dostupné z: <http://www.poradna-prava.cz/folder05/diskriminace.pdf>
- LABUSOVÁ, E. O potřebě vztahu otce a syna. In: *EvaLabusová.cz: rodičovství, psychologie, zdraví* [online]. 2006 [cit. 2012-02-14]. Dostupné z: http://www.evalabusova.cz/clanky/vztah_otce.php
- Maslowova pyramida. In: *Wikipedie: Otevřená encyklopedie* [online]. 2001 [cit. 2012-03-19]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Maslowova_pyramida
- Mezinárodní PEN klub. In: *Wikipedie: Otevřená encyklopedie* [online]. 2001 [cit. 2012-03-18]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Mezin%C3%A1rodn%C3%AD_PEN_klub
- MLČOCH, Z. Syndrom opuštěného hnízda aneb jak zvládnout odchod dětí od rodičů v dospělosti. In: *Zbyněk Mlčoch.cz* [online]. 2000 [cit. 2012-03-02]. Dostupné z: <http://www.zbynekmlcoch.cz/informace/vztahy/vychova-deti/syndrom-opusteneho-hnizda-aneb-jak-zvladnout-odchod-deti-od-rodicu-v-dospelosti>

Nikotinismus. *ABZ.cz: slovník cizích slov* [online]. © 2005-2006 [cit. 2012-02-11]. Dostupné z: http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/hledat?typ_hledani=prefix&cizi_slovo=nikotinismus

Norma. *ABZ.cz: slovník cizích slov* [online]. © 2005-2006 [cit. 2012-02-11]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/norma>

Normalita. *ABZ.cz: slovník cizích slov* [online]. © 2005-2006 [cit. 2012-02-11]. Dostupné z: http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/hledat?typ_hledani=prefix&typ_hledani=prefix&cizi_slovo=normalita

Posezení s Janem Burianem a Terezou Boučkovou. In: *ivysílání* [online]. 25.3.2011 [cit. 2012-03-18]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1024361250-posezeni-s-janem-burianem/>

Rok kohouta. *TEREZA BOUČKOVÁ* [online]. [cit. 2012-03-18]. Dostupné z: <http://www.terezabouckova.cz/cz/rok-kohouta>

RYŠÁNKOVÁ, M. Děti, rodiče a rozvody. In: *Rodina: O dětech a rodičích* [online]. 22.11.2002 [cit. 2012-02-4]. Dostupné z: <http://www.rodina.cz/clanek2859.htm>

SOKOLOVÁ, D. Jak zvládnout odhalení nevěry. In: *Novinky.cz* [online]. 30.10.2010 [cit. 2012-02-1]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/zena/vztahy-a-sex/215373-jak-zvladnout-odhaleni-nevery.html>

Sebevražda. In: *Wikipedie: Otevřená encyklopedie* [online]. 2001 [cit. 2012-03-19]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Sebevra%C5%BEda>

Spontánní, samovolný potrat. In: *Porodnice.cz: Deník pro těhotné a rodiny s dětmi* [online]. 2002-2011 [cit. 2012-03-20]. Dostupné z: <http://www.porodnice.cz/spontanni-samovolny-potrat>

Syndrom citové deprivace. In: *Wikipedie: otevřená encyklopedie* [online]. 2001

[cit. 2012-02-4]. Dostupné z:

http://cs.wikipedia.org/wiki/Syndrom_citov%C3%A9_deprivace

ŠTĚPÁNKOVÁ, M. Co je to diskriminace?. In: *Multikulturní centrum Praha* [online]. 2005

[cit. 2012-02-20].

Dostupné z: http://www.mkc.cz/uploaded/antidiskriminace/Co_je_to_diskriminace.pdf

Tereza Boučková. In: BROŽOVÁ, Věra. *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. 1998,

2008 [cit. 2012-03-16]. Dostupné z:

<http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=677>

Tereza Boučková. In: *Wikipedie: Otevřená encyklopedie* [online]. 2001 [cit. 2012-03-18].

Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Tereza_Bou%C4%8Dkov%C3%A1

Úplná znění - Hlava osmá - Trestné činy proti svobodě a lidské důstojnosti - 140/1961 Sb. In: *Právník.cz: s námi nezabloudíte* [online]. © 2012 [cit. 2012-03-20].

Dostupné z: <http://www.pravnik.cz/uplna-zneni/uz-198.html>

Uvolněte se, prosím: Tereza Boučková. In: *ivysílání* [online]. 17.10.2008 [cit. 2012-03-18].

Dostupné z:

<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1176221164-uvolnete-se-prosim/208522161800033/>

Vliv nevěry na manželství. In: *Příručka* [online]. 2011 [cit. 2012-02-4]. Dostupné z:

<http://www.prirucka.estranky.cz/clanky/vliv-nevery-na-manzelstvi.html>

VONDRÁČKOVÁ, P. Nástrahy vztahu mezi matkou a synem. In: *Babyweb.cz* [online]. únor

2009 [cit. 2012-02-14]. Dostupné z: <http://www.babyweb.cz/Clanky/a2292-Nastrahy-vztahu-mezi-matkou-a-synem.aspx>

Zákon o rodině (zákon č. 94/1963 Sb.). *Ley.cz: zákony online* [online]. © 2005-2012

[cit. 2012-02-10]. Dostupné z: <http://zakony-online.cz/?s15&q15=all>

Ženy Charty 77: Tereza Boučková. *ivysílání* [online]. 12:12.2011 [cit. 2012-03-18]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10114412382-zeny-charty-77/206562264000002/>

Seznam příloh

Příloha č. 1 Fotografie Terezy Boučkové

Příloha č. 2 Knižní přebaly děl Terezy Boučkové

Příloha č. 3 Recenze na film Smradi

Příloha č. 4 Rozhovor o filmu Zemský ráj to napohled

Příloha č. 1

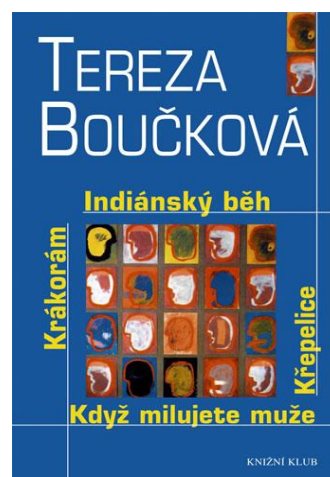
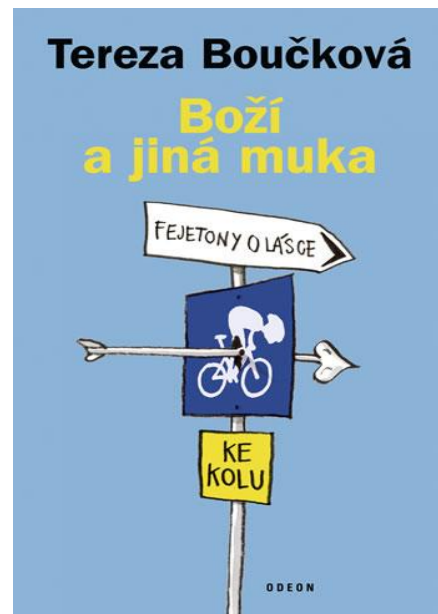
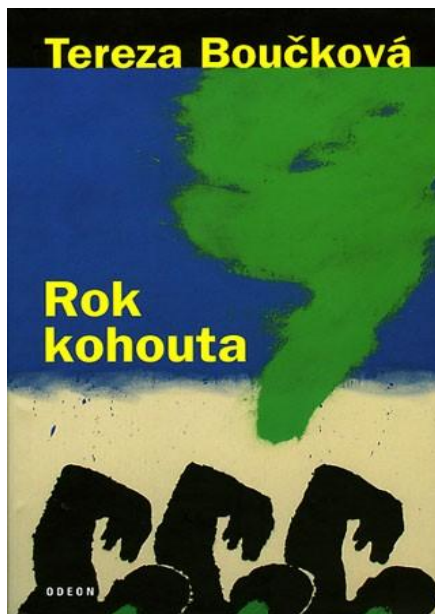
Fotografie Terezy Boučkové

(zdroj: <http://www.terezabouckova.cz/>, 12. 2. 2012)

Příloha č. 2

Knižní přebaly děl T. Boučkové

Příloha č. 3

Láska hory přenáší aneb Neslavní hrdinové, slavné činy

Recenze na film **Zdeňka Tyce** *Smradi* (2002)

Nejnovější film Zdeňka Tyce *Smradi* (2002) stojí za pozornost z několika důvodů. Za prvé svým námětem, tedy adoptí romských dětí do neromské rodiny, který je na české scéně ojedinělý. Za druhé tím, že se nejedná o sociologický konstrukt v hlavě scénáristy, ale o autobiografické epizody ze života autorky předlohy, spisovatelky **Terezy Boučkové**. A v neposlední řadě jsou *Smradi* dílem výjimečným i ve filmografii Zdeňka Tyce, jehož práce se po oceňovaném debutu *Vojtěch, řečený sirotek* (1989) řadily spíše k průměrným. *Žiletky* z roku 1993 sázely na silné obsazení v hlavních úlohách, v nichž se setkal frontman legendární kapely Psí vojáci **Filip Topol** se sexbombou českého filmu **Markétou Hruběšovou**. Film však rychle zapadl – na vině byl slabý scénář, Topolova herecká nezkušenost, ale i určité tápání české kinematografie, které následovalo po uvolnění poměrů v roce 1989. Ještě menšího ohlasu se dostalo excentrickému *UŽ* (zkratka pro *Užívej Života*, 1995). Tyc jej vesměs obsadil herci Divadla Na Zábradlí, což znělo slibně a režisérovi to zajistilo zájem fanoušků divadla. Obsahem však snímek připomínal nevkusný kabaret, který se košilatým a fekálním humorem podbízí lidovým masám a absurditou skečů se snaží zakrýt nedostatek koncepce. Tyc v tomto pokusu hledat cestu z krize kinematografie ostatně nebyl sám, vzpomeňme na **Schmidtovo** *Eliška má ráda divočinu*.

O to příjemnějším překvapením je uměřená civilnost a nenucená poetičnost Tycova posledního snímku *Smradi*. Zásahu na tom nese profesionální herecký výkon **Petry Špalkové a Ivana Trojana** v rolích rodičů a bezprostřední projev jejich tří dětí, jakož i jejich spolužáků a vrstevníků. Místy se snímek pohybuje na hranici dokumentárního filmu, což je dáno především autobiografickou předlohou Terezy Boučkové, ale nechybí ani okamžiky, kdy autor volí ryze filmový jazyk. Vysoká stylizace je například patrná na roli rasistického souseda Bartáka. Bohužel ne v tom smyslu, že tak omezeného tvora bychom hledali jen stěží, ale spíše v malém prostoru vymezeném postavě scénářem. Ta nedostane šanci své jednání být jen náznakem racionalizovat, výsledkem je tudíž karikatura, psychologicky plochá, plnicí funkci znaku. Podobně vyhraněná je i role spolužáka - tloušťíka. Zaneprázdněná maminka mu vynahrazuje nedostatek péče jídlem, ve kterém pak on sám hledá útěchu před posměchem a nepřátelstvím spolužáků. Je příznačné, že právě tloušťík se stane přítelem ostrakizovaných

adoptivních bratrů Lukáše a Františka.

Smradi mají epizodický charakter, nelze proto tak docela hovořit o vývoji postav či děje. Spíše se jedná o sérii tragikomických historek ze života mladého páru, který adoptoval jedno romské a jedno napůl romské děcko. Časem k nim přibylo dítě vlastní, a tak mají kluky tři. Děj sledujeme od okamžiku, kdy se celá rodina po špatných zkušenostech ve městě odstěhovala do vsi blízko u Prahy v naději, že zde lidé budou mít více porozumění. Etnický původ dvou starších chlapců však i na venkově budí pozornost. Bartákovi neznámý vandal rozbije přední sklo automobilu a ten bez váhání obviní mladšího Františka, který se k incidentu náhodou nachomýtl. Neurvalý Barták, který bez váhání užívá výrazů jako „černá huba“, není ani ve světle důkazů ochoten od falešného nařčení ustoupit a podá na Františka trestní oznámení. Ráj na zemi se tedy nekoná, ani v novém bydlišti rodina nemá klid. Kromě vnějších tlaků jsou ve hře i vnitřní tenze. Nejstarší Lukáš, poloviční Rom, se mladšího Františka na veřejnosti straní, aby neztratil nové kamarády. Jejich nejmladší bráška se naopak cítí vyhoštěn z tajného bratrství dětí z kojeňáku, a když kluci plánují útěk za pravými mámami, nejraději by šel s nimi. Věčně napjatí rodiče čelí jak nepřátelství okolí, tak excesům v chování svých dětí. Pod tlakem často reagují nepřiměřeně a to je pochopitelně dále frustruje. Když se však bouře přežene a celá rodina je zase pohromadě, prožívají silné okamžiky vzájemné lásky a semknutosti.

Otázka implikovaná celým filmem, totiž jaká je cena, kterou rodiče bez předsudků musí zaplatit za svou volbu, je opakovaně zodpovězená intenzitou vzájemných vztahů. „Babi, já tě báb rád!“, říká František s věčně plným nosem v bezpečí svého pelíšku, když se znovu přesvědčil, že tahle máma je nejlepší. Na papíře se takové chvílky mohou zdát triviální, ale ve skutečném životě rodiny jde o kulminační momenty, které takové pospolitosti dávají smysl.

Zastavme se ještě u filmových vyjadřovacích prostředků, tedy těch, které jakoby šly proti proudu vypravování nebo spíše probíhají paralelně vedle něj. Trochu rušivě působí dlouhé detailní záběry jednotlivých členů rodiny, které mají odhalovat jejich bouřlivé emoce. Postupně se kamera takto zastaví u tváří všech pěti protagonistů a každý z těchto nepřiměřeně dlouhých nepřerušovaných záběrů je nakonec rozbit stříhem. Konec sekvence je ve znamení rychle se střídajících záběrů obličeje snímaného z různých úhlů a v různém rozpoložení. Ačkoliv tyto scény děj segmentarizují a tak jsou vlastně jeho formálním jednotčím prvkem, divák se po chvílce začne nervózně ošívat. (Snad ani jako cílená konfrontace nezúčastněného obecnstva se skutečnými problémy skutečných lidí není délka záběru únosná.)

Režisérův záměr je myslím všem zřejmý, takže i poloviční délka by splnila svůj účel.

Přesto je třeba říci, že zvláště v případě Špalkové a Trojana jsou tyto stop-timy mimořádně expresivní. Vnímavý divák v jejich očích jasně čte bezmoc, zoufalství, rezignaci i novou naději. Obrovskou roli nabízející řadu interpretací hraje ve filmu most přes dálnici. Odděluje rodinu od zaujatých vesničanů a tak vlastně prohlubuje její izolaci. Současně však představuje jemné vlákno komunikace mezi vesnicí a „přistěhovalci“, mezi rodiči a adoptovanými dětmi, mezi romskými kluky navzájem a jejich bílým bráškou. Most představuje křižovatku, kde dochází k důležitým setkáním, překážku i záchranu, když jde o život, a nakonec je i dějištěm Františkovy noční můry.

Tycovi *Smradi* jsou malý film, který ve vás zanechá překvapivě výraznou stopu. Humornou, ale nikoliv zlehčující formou hovoří o závažných věcech, jakými adopce romských dětí do gádžovské rodiny bezesporu je. Je to film o odvážných lidech, kteří jsou připraveni dát svou lásku dětem bez ohledu na jejich etnickou příslušnost, a kteří za svou nezištnost platí nedůvěrou a nepochopením okolí. Po *Marianovi* **Petra Václava** (1996), který nabízí pohled na určité sociální jevy zevnitř, tedy očima dítěte z dětského domova, jsou *Smradi* reportáží z druhé strany. Vzhledem k tomu, jak žalostně málo filmů se poctivě zabývá etnickými konflikty na území České republiky (dokonce i renomovaní režiséři podléhají vábniče banálních stereotypů jako je Cikán – zloděj, Cikán – pasák, Cikán – nemakačenko atd.), můžeme se radovat, že snímky *Marian* a *Smradi* tuto oblast více než důstojně reprezentují.

Film vznikl tři roky a za tu dobu vzniklo třináct (!) verzí scénáře. Boučková na něm spolupracovala se Zdeňkem Tycem a **Jiřím Soukupem**. Za pozornost stojí také originální soundtrack k filmu z dílny alternativního **Jablkoně**. Tvůrci snímku se potýkali s řadou nesnází, z nichž zdaleka ne všechny lze připsat objektivním skutečnostem. (Kdo s čím zachází...) Nakonec však vznikl snímek, který bez hollywoodského patosu, dramatické scénické hudby a nákladných kostýmů vypráví o skutečných hrdinech hodných toho jména, bez nároku na vyznamenání a pomníky.

RYVOLOVÁ, Karolína. Láska hory přenáší aneb Neslavní hrdinové, slavné činy. In: *Iliteratura.cz* [online]. 28.6.2003 [cit. 2012-02-04]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/13783/tyc-zdenek-smradi->

Příloha č. 4

Zemský ráj to napohled

Rozhovor s Terezou Boučkovou

Scénář filmu *Zemský ráj to napohled* je zjevně inspirován vaším životem – rozhodně to poznají všichni, kdo četli vaše knížky. Ale i tam jste konkrétní postavy otce, matky, sourozenců a přátel skryla pod smyšlená, nebo spíše imaginární, jména. Ani ve filmovém příběhu není zřejmé, nakolik se filmové postavy liší od svých předobrazů. Můžete k tomu dát divákům nějaký klíč?

Scénář je skutečně inspirován tím, co jsem prožila, a tedy i prózou *Indiánský běh*. Ale není to ani životopis, ani dokument. Je to zcela subjektivní záznam paměti mého srdce se silnou tvůrčí licenci, žádná objektivní pravda. Každý, kdo prožil dobu po roce 68, tu hlubokou beznaděj, která vypadala, že tu bude navěky, si v tom filmu jistě najde momenty, které budou s jeho životem silně rezonovat. Zoufalství z okupace, šílenou radost, když jsme porazili Rusy při hokeji, vyhazovy z práce poté, co se naplno rozjel proces normalizace, mstu režimu na dětech, když je nebrali pro názory rodičů na školu, ale i manželské a partnerské sbližování, hádky, rozchody... Děti, které se v tom snažily vyznat a samozřejmě to vše nějak prožívaly, chvílemi docela vyhroceně. A ten, kdo měl to štěstí, že tu dobu nezažil, ať se nechá vést příběhem. Myslím, že funguje i bez výkladu doby a poukazování na konkrétní lidi, živé předobrazy. A jestli si chce divák nutně někoho do filmu dosadit? Ať dosazuje, ať hádá, ať si je jistý, ať to všechno ví anebo ať se splete... Každý je někdo a my všichni zároveň.

Ve vaší zatím poslední vydané knize *Rok kohouta* jsme mohli sledovat peripetie vzniku scénáře filmu *Zemský ráj to napohled*. Je z ní cítit vaše velká skepse, zda se podaří projekt vůbec realizovat...

Ano, zrovna, když jsem úplně přestala věřit, že film podle scénáře *Zemského ráje* vznikne a smířila se s tím, ujal se látky producent Viktor Schwarcz a začaly se dít věci!

***Zemský ráj* je příběhem matky a jejích dvou dcer, jejichž osudy do značné míry determinuje mužský svět „velké politiky“. Ale je to taky obraz pokřivené doby, která mnoha lidem zničila život. Shodly jste se s Irenou na tom, nakolik má být příběh humorně nadsazený a nakolik vážně dramatický?**

Scénář byl od začátku daný. Byl to právě ten balanc mezi humorem, ironií a tragikou. Přála jsem si, aby to Irena ve filmu naplnila. Věřím, že se to povedlo.

Jak jste s režisérkou spolupracovaly v průběhu realizace projektu. Konzultovaly jste výběr hereckých představitelů, případně úpravy dialogů?

Byla to, myslím, velmi dobrá spolupráce, která ctíla profesi té druhé.

Obě jste známé coby velmi výrazné osobnosti, s vyhraněným pohledem na svět, film nevyjímaje. Jak takový tvůrčí dialog mezi vámi vypadal?

My jsme totiž skvělé ženské! Náš dialog byl zrovna takový.

Jak se vám film líbí?

Film je samozřejmě jiný, než byly mé představy, protože mé představy nebyly konkrétní. Konečná podoba je snad taková, o jaké jsem snila: člověk se směje a je mu do breku.

Váš scénář líčí prostředí disentu z poněkud jiné stránky, než jsme byli zvyklí – z té ryze osobní. Jste zvědavá, co filmu řeknou ti vaši blízcí z rodiny i přátelé, kdož se i za cizími jmény poznají?

Moji blízcí a přátelé mají dobrý trénink. Nepochybuju, že film ocení. Já jsem ráda, že právě k výročí pádu totality vznikl tenhle lidský, osobní film. Připomíná, jaké drobné i velké nespravedlnosti se tehdy děly a jak málo stačilo, aby se obyčejný člověk zamotal do dějin a stal se jejich hrdinou. A jak být hrdinou neznamená být bez slabostí a chyb. Mám velkou radost z toho, že náš film ukazuje živé lidi.

Zemský ráj to napohled: Rozhovor s Terezou Boučkovou. In: *Ceskatelevize.cz* [online].

© 1996-2012 [cit. 2012-02-04]. Dostupné z:

<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10193573543-zemsky-raj-to-napohled/20851212038/3533-tereza-bouckova/>

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Bc. Jana Behancová
Katedra:	Katedra českého jazyka a literatury
Vedoucí práce:	Mgr. Jana Sladová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2012

Název práce:	Motiv rodiny v díle Terezy Boučkové
Název v angličtině:	Family theme in the work Tereza Boučková
Anotace práce:	Diplomová práce je zaměřena na motiv rodiny v dílech Terezy Boučkové, kterými jsou: <i>Indiánský běh</i> , <i>Křepelice</i> , <i>Když milujete muže</i> , <i>Krákoram</i> a <i>Rok kohouta</i> . V úvodní části je zobrazen život a dílo autorky. Poté následuje kapitola zaměřená na téma rodiny s přihlédnutím k psychologickému a sociologickému hledisku. Jsou zde vymezeny jednotlivé funkce rodiny a další vlivy, jež mají význam pro literární text. Stěžejní část práce je tvořena analýzou vybraných próz. Poslední kapitola se věnuje celkovému shrnutí opakujících se a významných motivů celé práce.
Klíčová slova:	Tereza Boučková, úplná a neúplná rodina, adopce, nevěra, rozvod, matka.
Anotace v angličtině:	The diploma thesis is focused on family theme in the works of Tereza Boučková, which are: <i>Indiánský běh</i> , <i>Křepelice</i> , <i>Když milujete muže</i> , <i>Krákoram</i> a <i>Rok kohouta</i> . The first part shows the life and work of the author, followed by a chapter focusing on families with regard to psychological and sociological perspective.

	<p>There are various functions defined by a family and other influences that are relevant to the literary text. The central part consists of analysis of selected prose. The last chapter is devoted to an overall summary of significant and recurring themes throughout the work.</p>
Klíčová slova v angličtině:	Tereza Boučková, complete and incomplete family, adoption, infidelity, divorce, mother.
Přílohy vázané v práci:	<p>Příloha č. 1 Fotografie Terezy Boučkové</p> <p>Příloha č. 2 Knižní přebaly děl Terezy Boučkové</p> <p>Příloha č. 3 Recenze na film Smradi</p> <p>Příloha č. 4 Rozhovor o filmu Zemský ráj to napohled</p>
Rozsah práce:	112
Jazyk práce:	český